

**LEADER TEGEVUSRÜHMA
MTÜ JÄRVA ARENGU PARTNERID
TEGEVUSPIIRKONNA
ÜHISSTRATEEGIA
AASTATEKS
2023–2027**

Vastu võetud
MTÜ JAP ÜLDKOGU 3/2023
29.05.2023 otsusega nr 2-1

Muudetud 13.05.2024 MTÜ JAP juhatuse otsusega nr 3
Muudetud 13.08.2024 MTÜ juhatuse otsusega nr 4

JÄRVA VALD						PAIDE LINN	
ALBU	AMBLA	J-JAANI	KAREDA	KOERU	KOIGI	PAIDE	R-ALLIKU

Sissejuhatus

Valminud on LEADER tegevusrühma MTÜ Järva Arengu Partnerid (JAP) tegevuspiirkonna arengustrateegia aastateks 2023–2027.

LEADER-lähenedamine on Euroopa Liidu algatusprogramm, mille abil edendatakse elu maapiirkonnas, mida rakendatakse piirkonna arengustrateegia kaudu ning mis on koostatud kohalike inimeste algatusel ja erinevaid huvigruppe (omavalitsused, kodanikuühendused, äriühingud) kaasates.

Olemasolevaid võimalusi paremini kasutades ja saadud kogemustest õppides on uuendatud JAP-i piirkonna ühist nägemust. On olemas edukas kogemus maaelu arengukava 2007–2013 ja 2014-2020 perioodide raames tehtud investeeringute toetamisel. Võrgustike kaudu koostööd tehes ja altpoolt tulevaid algatusi rakendades ning kaasates erinevaid sektoreid on JAP õppinud ja arenenud ja on valmis rakendama lisaks LEADER-meetmele ka teiste fonde.

Piirkonna vajadustele ja probleemidele lahenduste leidmisele on suhtunud uuenduslikult. Uuenduslikkus maapiirkonnas tähendab väljaspool piirkonda ellu viidud uuenduste edasiandmist ja kohandamist, oskusteabe traditsiooniliste vormide ajakohastamist või uute lahenduste leidmist sellistele püsivatele maaelu probleemidele, mida muude poliitiliste sekkumistega pole olnud võimalik rahuldavalt ja piisavalt lahendada. Strateegias on ühendatud erinevate taotlejate gruppide kaasatus ja meetmed aitavad saavutada erinevaid eesmärke.

2023 - 2027 perioodil viiakse JAP-i strateegia ellu järgmiste prioriteetide ja meetmete abil:

Prioriteet 1. Elukeskkonna tasakaalustatud arengu suunamine

MEEDE 1.1. Investeeringud piirkonna arenguks

MEEDE 1.2. Kogukonna ühisprojektide toetus

Prioriteet 2. JAP-i tegevuspiirkonna ettevõtluse konkurentsivõime suurendamine

MEEDE 2.1 Ettevõtluse arengutoetus

MEEDE 2.2 Ettevõtluse ühisprojektide (turundus) toetus

Prioriteet 3 JAP-i tegevuspiirkonna sotsiaalvaldkonna arendamine

MEEDE 3.1 Sotsiaalvaldkonna arendamine piirkonnas

Prioriteet 4 JAP-i piirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine

MEEDE 4.1 JAP-i piirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine

JAP-i tegevuspiirkond on kujunenud ühise eesmärgi nimel koos töötavaks aktiivseks kogukonnaks, mis suudab mõjutada kahe partneromavalitsuse kogukondade ja ettevõtete ning sotsiaalvaldkonna arengut järgneval 2023 - 2027 perioodil ja sellele järgnevatel aegadel.

Täname kõiki aktiivseid inimesi, kes meiega koos töötasid ja JAP-i strateegia koostamisse panustasid.

Jätkuvat koostööd soovides
JAP juhatus

Sisukord

- 1. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA JA ORGANISATSIOONI KIRJELDUS**
- 1.1. Kohalik tegevusgrupp -
- 1.2. JAP-i liikmeskond -
- 1.3. Organisatsioon, selle juhtimine ja elujõulisus -
- 1.4. Organisatsiooni võimekus strateegia elluviimisel -
- 1.5. Koostöö ja võrgustumine -
- 1.6. JAP-i tegevuspiirkonna strateegia eesmärkide täitmine -
- 1.7. Strateegia rakendamine teostatud projektide kaudu -
- 1.8. Suuremad saavutused ja kitsaskohad eesmärkide täitmisel -
- 2. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAALMAJANDUSLIK ÜHTSUS JA ARENGUTRENDID**
- 2.1. JAP-i tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslik ühtsus ja arengutrendid -
- 2.2. Tegevuspiirkonna asend ja rahvastik -
- 2.3. Elukeskkond -
- 2.4. Tegevuspiirkonna kultuuriline ja sotsiaalne ühtsus -
- 2.5. Kogukonna aktiivsus ja sotsiaalne kapital -
- 2.6. Noorsootöö -
- 2.7. Taristu -
- 2.8. Teenused elanikele -
- 2.9. Piirkondlik eripära -
- 2.10. Seosed linnaliste piirkondadega -
- 2.11. Ettevõtluskeskkond. Ettevõtlus ja tegevusalad -
- 2.12. Tööjõud ja selle kvaliteet -
- 2.13. Tööaerialid -
- 3. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA ARENGUVAJADUSED**
- 3.1. SWOT-analüüs -
- 3.2. Arenguvajadused -
- 3.3. Elukeskkonna ja kogukonna arenguvajadused -
- 3.4. Sotsiaalvaldkonna arenguvajadused -
- 3.5. Ettevõtluskeskkonna arenguvajadused -
- 3.6. Piirkonna tunnus ja konkurentsivõime -
- 4. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA VISIOON JA STRATEEGILISED EESMÄRGID**
- 4.1. JAP-i tegevuspiirkonna visioon -
- 4.2. Strateegilised suunad ja eesmärgid -
- 4.3. JAP-i strateegia panus erinevatesse arengudokumentidesse -
- 4.4. Strateegia seos teiste valdkondlike arengukavadega -
- 4.5. Strateegia seos piirkondlike arengudokumentidega -
- Sidusus piirkonna kohalike omavalitsuste arengukavadega -
- 4.6. Strateegia integreeritus ja uuenduslikkus -
- 5. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA MEETMED JA RAKENDUSKAVA**
- 5.1. Strateegia meetmed -
- 5.2. Strateegia rakenduskava -
- 5.3. Hindamiskomisjonide moodustamise põhimõtted -
- 5.4. Taotlusprotsessi kirjeldus -
- 5.5. Taotluste hindamiskriteeriumid -
- 5.6. Strateegia seire ja tulemuste hindamine -
- 5.7. JAP-i tegevuspiirkonna strateegia uuendamise kord -
- 5.8. Strateegia koostamisprotsessi kirjeldus -
- 5.9. Kogukonna kaasamine strateegia ellurakendamisse -
- 5.10. Strateegia riskianalüüs -
- 5.11. Finantsplaneerimine -
- Kokkuvõte
- 6. LISAD**
- LISA 1. MTÜ Järva Arengu Partnerid liikmed seisuga 29.05.2023 -
- LISA 2. JAP tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslikud näitajad seisuga 2022 a -
- LISA 3. JAP riigisestest koostööprojektide kaardistus -

1. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA JA ORGANISATSIOONI KIRJELDUS

1.1. Kohalik tegevusgrupp

JAP on ellu kutsutud selleks, et arendada tasakaalustatult ning säästvalt kohalikku elu. Eesmärk on aidata kaasa maaelu säilimisele ja taaselustamisele, elukeskkonna parandamisele ja sotsiaalse sidususe suurendamisele ning maamajanduse ja tööhõive eelduste loomisele.

JAP-i tegevuspiirkond asub Kesk-Eestis, mida ümbritsevad idast Lääne- Virumaa, põhja poolt Harjumaa ja lõunast Jõgevamaa vallad. Keskmiselt on tegevuspiirkonnast kaugus Tallinnani 90, Tartuni 100, Pärnuni 95, Rakvereni 80 ja Viljandini 70 km.

Tegevuspiirkonda läbib rahvusvaheliselt oluline Tallinna-Tartu-Luhamaa transpordikoridor. Piirkonda läbivad ka Eesti mõistes olulised Pärnu-Narva ja Piibe maantee. Piirkonna vahetus läheduses asub Järva maakonnakeskus Paide linn, kus asub ka Paide valla halduskeskus.

JAP-i tegevuspiirkonna moodustub 2017. aasta haldusreformi järgselt osaliselt kahe omavalitsuse - Järva valla (välja arvatud endise Imavere valla osa) ja Paide linna (endise Paide ja Roosna-Alliku valdade) territoorium. JAP-i tegevuspiirkond on jagatud endiste valdade järgi kaheksaks piirkondadeks: Ambla, Aravete, Järva-Jaani, Kareda, Koigi, Koeru, Paide, Roosna-Alliku

JAP tegevuspiirkonna elanike arvu kirjeldamisel kasutatakse rahvastikuregistri andmeid, mille alusel on lihtsam saada omavalitsustelt seireks vajalikke andmeid. 01.01.2022 seisuga elab rahvastikuregistri andmetel Järva vallas 7981 inimest, neist 4054 meest ja 3927 naist. Paide linna maapiirkonnas elab 2804 inimest, neist 1480 meest ja 1324 naist.

Tabel 1. JAP tegevuspiirkonna elanike arvu muudatus 01.01.2022 seisuga

Elanike arv	01.01.2015	01.01.2022	muudatus
Järva vald	8157	7981	-176
Paide linn	2528	2804	276
Kokku	10685	10785	100

Tegevuspiirkonna elanike vanuseline jaotus 01.01.2022 seisuga on lisatud tabelis. Piirkond on vananeva trendiga, mis on omane kogu Eesti maapiirkondadele. Veerand elanikest on vanuses 64–100 aastat. Keskmine vanus tõuseb, kuna alla 18-aastaseid on vähem täiskasvanuks saamas.

Tabel 2. JAP tegevuspiirkonna elanike vanuseline jaotus 01.01.2022 seisuga

Vanus	Mehi	Naisi	Kokku elanikke	Osakaal
1-6	364	316	680	6,3%
7-17*	660	625	1285	11,9%
18-63	3409	2692	6101	56,6%
64-100	1101	1618	2719	25,2%
Kokku	5534	5251	10785	100,0%

* Koolikohustus kestab põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni.

Tegevuspiirkonna rahvastiku arengutrendid baseeruvad Paide linna ja Järva valla omavalitsuste elanike arengutrendidel. Paide linna arengukava kohaselt on Paide linna maapiirkonna rahvastiku arv säiliv ning Järva valla arengukava kohaselt on piirkonna iive negatiivne ja rahvaarv pigem kahanev. JAP-i piirkonna elanikkonnas on viimaste aastatega olnud rahvaarvu tõus 100 inimese võrra, mis annab alust loota, et piirkonna rahvaarv säilib või on väikese kasvuga. Rohkem infot rahvastiku kohta on peatükis 2.1.

1.2. JAP-i liikmeskond

29.05. 2023 seisuga on JAP liikmeid 89, esindatud on kohalikud omavalitsused, ettevõtted, mittetulundusühingud ja sihtasutused. Liikmeid on kõigest kaheksast piirkonnast: Ambla, Aravete, Järva-Jaani, Kareda, Koigi, Koeru, Paide, Roosna-Alliku.

JAP-i liikmete jaotus huvigruppide (EMTAK 5. tase) järgi: kõige rohkem 20% on esindatud piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid (94992), millele järgneb vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühendused ning huviklubid (94995, 11,43%). Sama osakaal on kohalikel omavalitsustel (84114, 11,43%). Ülejäänud 30 erinevat huvigruppi jäävad osakaalu vahemikku 2,86-1,43 %.

MTÜ Järva Arengu Partnerid liikmeskonnas on olnud muutuseid igal aastal. Igal aastal on uusi liikmeid, kes soovivad panustada JAP tegevuspiirkonna arendamisse ning soovivad olla osa LEADER-võrgustikust. Peamiselt on liikmeks astumise soovid seotud võrgustiku liikmeks olemisega, sooviga panustada LEADER-tegevusrühma piirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonna arengusse ja osa saada pakutavatest koolitustest, seminaridest, õppekäikudest. Peamine põhjus liikmeskonnast lahkumiseks on seotud isikliku ajaressursi puudumisega või elu muutustega, mis ei võimalda enam aktiivse liikmena tegevustest osa võtta. Haldusreformi tulemusel kustutati liikmeskonnast kuus omavalitsust ja alles jäi kaks õigusjärglast.

Tabel 3. JAP-i liikmete arv aastatel 2015-2022 aasta viimase kuupäeva seisuga

31. detsembri seisuga	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	29.05.2023
JAP-i LIIKMETE ARV	72	80	82	70	73	76	77	89	89
avalik sektor (liikmete arv)	8	8	8	2	2	2	2	2	2
erasektor (liikmete arv)	24	30	32	28	32	34	35	42	42
kolmas sektor (liikmete arv)	40	42	42	40	39	40	40	45	45

25.05.2023 seisuga on JAP-i liikmeid 89, millest kaks omavalitsust, 42 ettevõtjat ja 45 vabauhendust. Vaata LISA 1. JAP liikmete nimekiri seisuga 29.05.2023

1.3. Organisatsioon, selle juhtimine ja elujõulisus

JAP-i juhtimine ja töökorraldus

JAP-i kõrgeim juhtimisorgan on üldkoosolek – ÜLDKOGU, kes valib juhatuse koosseisu, kinnitab strateegia, liikmemaksu suuruse ja majandusaasta aruande ning täidab teisi põhikirjast tulenevaid ülesandeid.

2019 aastal kinnitas JAP-i Üldkogu MTÜ Järva Arengu Partnerid Juhatus liikmete valimise, tagasikutsumise ja volituste lõppemise korra, mille alusel: JAP juhatus on alaliselt tegutsev juhtimisorgan.

Juhatus koosseisus peavad olema esindatud avalik sektor (kohaliku omavalitsuse esindaja), mittetulundussektor (mittetulundusühingu või sihtasutuse esindaja) ja ettevõtlussektor (äriühingu esindaja või füüsilisest isikust ettevõtja), kusjuures ühe huvigrupi/sektori esindatus juhatuses ei tohi olla üle 49%. Juhatus kinnitatakse üheksa liikmelisena. Kohaliku omavalitsuse esindajad määratakse Järva valla ja Paide linna poolt tehtud ettepanekute alusel. Vabauhenduste ja ettevõtjate esindajad selguvad üldkogul hääletuse tulemusena üldise paremusjärjestuse alusel. Üldkogu poolt juhatuse koosseisu kinnitamisel tuleb arvestada LEADER-määruse nõuet, et 1/3 juhatuse liikmetest peavad olema uued.

Strateegia koostamise ajal on JAP juhatus 9-liikmeline. Juhatus liikmed on vabauhenduste esindajad, ettevõtjad ja 2 juhatuse liiget on kohaliku omavalitsuse esindajad. Avaliku sektori osakaal juhatuses on 22,2%. Juhatus ülesanne on tagada JAP tegevuspiirkonna strateegia rakendamise seotud tegevused ja otsustusprotsessi vastavus LEADER-määrusele. Juhatus jälgib tegevusrühma projektide elluviimist ning tegevusrühma eelarve täitmist. Juhatus liikmed teevad koostööd piirkonna liikmetega ning jagavad infot JAP-i tegevuste, taotlusvoorude jms kohta. Juhatus töövorm on juhatuse koosolekud, mis toimuvad reeglina kord kuus. Juhatus liige ei tohi osa võtta juhatuse koosoleku punkti arutamisest ja otsustamisest, mille suhtes on tal huvide konflikt. Vastav märge fikseeritakse juhatuse koosoleku

protokollis. Küsimuse arutamiseks ja otsustamiseks vajalik kvoorum on selle juhatuse liikme võrra väiksem.

JAP-i revisjonikomisjon on kolmeliikmeline.

Vastavalt MTÜ JAP Üldkogu otsusega 5/30.09.2019 vastu võetud MTÜ Järva Arengu Partnerid hindamiskomisjoni moodustamise korrale on strateegia ellurakendamiseks moodustatud 24-liikmeline projektide hindamise komisjon, kelle hulgast valitakse 5-7 liikmeline taotlusvooru hindamiskomisjon. Iga vooru kohta moodustatakse eraldi komisjon, kelle ülesanne oli hinnata esitatud projektitaotlusi ja koostada taotlusvoorude projektide pingerida. Hindamiskomisjoni liige peab end taandama, kui ta on taotlejaga seotud. Hindamiskomisjoni poolt moodustatud pingerea kinnitab juhatus, kui juhatus ei ole otsustusvõimeline (kõik on taotlejatega seotud), siis kinnitab pingerea JAP üldkogu.

Põhikohaga töötajaid on kaks – tegevjuht ja konsultant. Raamatupidamisteenus on sisse ostetud kohalikult raamatupidamisettevõttelt.

Tegevjuhi ülesanne on korraldada juhatuselt saadud õigustele tuginedes JAP-i tegevust ja korraldada JAP-i põhikirjas kehtestatud ülesannete täitmist. Tegevjuht aitab luua tingimusi ja kontakte tegevuspiirkonna elukeskkonna ja ettevõtluse arendamiseks, mitmekesistamiseks ning laiendamiseks. Korraldab ühingu asjaajamist, finantsjuhtimist ja raamatupidamist, korraldab ja valmistab ette taotlusvoore, korraldab taotluste tehnilist kontrolli, teeb e-priasi vajalikud ettevalmistused hindamiseks ja tagab hindamiskomisjonile tehnilise toe, tagab tegevusrühma projektide elluviimise, korraldab taotlusvooru infopäevi ning piirkonna elavdamise, võrgustiku ja koostöö üritusi.

Finantsvõimekuse tagamiseks kasutatakse igapäevast eelarve jälgimist nii tegevusrühma kulude kui projektide osas. Tegevjuht annab aru kontori tegevusest regulaarselt kord kuus juhatuses.

Konsultandi peamine ülesanne on nõustada JAP tegevuspiirkonna projektitaotlejaid ja projektide teostajaid juhendades kehtivast õigusaktidest. Konsultant kontrollib taotluste tehnilises kontrollis projekti taotlejate dokumente, teostab projektiteostajate projektide seiret kord aastas, kogub seireandmeid, osaleb tegevusrühma projektide elluviimisel, korraldab taotlusvooru ja projekti teostajatele infopäevi, piirkonna elavdamise, võrgustiku ning koostöö üritusi. Konsultant annab ülevaate oma tegevustest juhatuses.

JAP-i kontoriruumid on Paide linna Roosna-Alliku teeninduskeskuses. Keskuse ruume on võimalik kasutada JAP-i ja võrgustike liikmetel. Vajaduse korral saab kasutada samas hoones asuvat nõupidamise ruumi. Kontor on kõigile avatud tööpäeviti ning sel ajal on võimalik saada informatsiooni JAP-i tegevuse kohta nii helistades, kirjutades kui ka ise kohale tulles. Kontor on sisustatud ja tehniliste vahenditega varustatud. Kontori osaks on JAP-i kodulehekülj – www.japnet.ee.

Selleks, et tagada tegevusrühma haldussuutlikkus on vastuvõetud järgmised JAP tegevust reguleerivad dokumendid: MTÜ Järva Arengu Partnerid põhikirj, MTÜ JAP üldkogu töökord, MTÜ JAP üldkogu e-koosoleku kodukord, MTÜ JAP juhatuse liikmete valimise, tagasikutsumise ja volituste lõppemise kord MTÜ JAP juhatuse töökord, MTÜ JAP hindamiskomisjoni moodustamise kord, MTÜ JAP taotluste menetlemise kord, MTÜ JAP asjaajamiskord (sisaldab vaiete menetlust ja hangete läbiviimise nõudeid) MTÜ JAP raamatupidamise sisekorra eeskiri, MTÜ JAP Palgajuhend. Haldusvõimekuse tagamiseks lähtutakse ülesannete lahususe printsiibist ning tegevusrühma tegevust reguleerivatest õigusaktidest. Jooksvalt vaadatakse JAP-i tegevusi reguleerivaid kordasid üle ja täiendatakse vastavalt vajadusele.

1.4. Organisatsiooni võimekus strateegia elluviimisel

JAP-i tegevuse ülesanded tulenevad põhikirjast, Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadusest (ELÜPS), Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukavast aastani 2030 (PÕKA2030) ning maaeluministri määrustest LEADER rakendamise kohta ning sotsiaalministeeriumi määrustest ESF+ rakendamise kohta.

JAP-i piirkonnas on alates ühingu asutamisest rakendanud kogukonna poolt juhitud arengu põhimõtteid. Kogukonna juhitud kohaliku algatuse rakendamise peamine põhjus tuleneb vajadusest suunata kohalikku algatust kohaliku elu- ja ettevõtluskeskkonna arendamisel kohalikul ressursil ja potentsiaalil

põhinevate lahenduste leidmisele. Suurematest linnapiirkondadest kaugemale jäävate maapiirkondade tööjõu, loodus- ja ajaloolis-kultuuriliste ressursside kasutuselevõtt ei ole kohaliku ettevõtluse edendamiseks olnud ammendav. Selle edendamiseks tuleb luua tingimused piirkonna asendist, looduslikest ja kultuurilistest eripäradest tulenevate piirkonnaspetsiifiliste eelduste realiseerimiseks, sh teatud majandustegevustes tugevamaks spetsialiseerumiseks ja piirkonnale sobivamate perspektiivikate ettevõtlusharude eelisarendamiseks.

Kohalikud tegevusrühmad sealhulgas JAP: * panustavad kohalike osalejate suutlikkuse suurendamisse, valmistavad ette ja avaldavad projektikonkursside või jooksva projektide esitamise korra; * töötavad välja mittediskrimineeriva, huvide konflikte vältiva ja läbipaistva projektide valikumenetluse ning valikukriteeriumid; * korraldavad toetuse taotluste vastuvõtmise ja hindamise, valivad välja toetatavad projektid ja määravad kindlaks toetuse summa; * tagavad projektide valikul sidususe kohaliku arengu strateegiaga; * korraldavad toetust saanud tegevuste seiret ning kohaliku arengu strateegiaga seotud hindamistegevust.

Käesoleva strateegia rakendamine rahastatakse meetmete põhiselt LEADER ja ESF+ sekkumistest. Organisatsiooni ülalpidamiskulud kaetakse liikmemaksudest, ürituste omaosaluste tasudest, strateegia koostamiseks taotletakse täiendavat toetust LEADER ja ESF+ rahastusest ning võimalusel teistest fondidest.

Tegevmeeskonna lisaülesandeks on strateegia eesmärkidest lähtuvalt lisafinantseeringu taotlemine teistest sobilikest programmidest ning vastavate projektide planeerimine.

Strateegia koostamise perioodil töötab kontoris kaks inimest – tegevjuht ja konsultant. Töötajatel olemas on vajalikud kompetentsid, mida toetab omandatud valdkondlik kõrgharidus. Tagatud on kontori töötajatele vajalikud koolitused, seminarid ja teadmiste omandamised. Samuti korraldatakse koolitusi hindamiskomisjoni liikmetele, juhatusetele, liikmetele, tegevuspiirkonna elanikele. Tegevusrühma jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb läbi mõtestada JAP-i kui arendusorganisatsiooni funktsioonid.

JAP liikmete panus piirkonna arengusse.

Kokku on perioodil 2016-2021 liikmed panustanud 76 095 eurot liikmemaksuna. Sellest vabaühendused ja ettevõtjad kokku 10 875 eurot ning kohalikud omavalitsused 66 076 eurot (sh Järva vald 49 736 ja Paide linn 16 340). Liikmetel on olemas koostööhuvi piirkonna arendamisel ja omavahelise koostöö tegemiseks. Rakendatud on liikmetel vahelisi ühiseid tegevusi.

Järvamaal tegutseb kaks LEADER tegevusrühma - MTÜ Järva Arengu Partnerid ja Lõuna-Järvamaa Koostöökogu. 2023-2027 perioodi ettevalmistamisel toimusid arutelud ning otsustati jätkata tegutsemist kahe eraldi tegevusrühmana, kuna selliselt on piirkondades paremini võimalik rakendada LEADER lähenemise põhimõtteid.

1.5. Koostöö ja võrgustumine

JAP-i peamised koostööpartnerid on Järva vald ja Paide linn. Koostöös omavalitsustega toimusid taotlusvoorude infopäevad ja konsultatsioonid taotlejatele, lisaks korraldati koos omavalitsustega vabaühenduste ja küla aktivistide seminarid. JAP korraldas hindamiskomisjoni liikmete koolitusi, koosolekuid ning hindamiskomisjon käis projektide paikvaatlustel. Kontori esindajad osalesid Maamajanduse Infokeskuse poolt korraldatud LEADER infopäevadel ja Eesti Leader Liidu kohtumistel ja muudel üritustel, esindades organisatsiooni. JAP tähistas oma 10-aastast sünnipäeva 20.mail 2016. Toimusid seminarid, koolitused ja infopäevad liikmetele ja piirkonnas tegutsevatele ettevõtetele ja organisatsiooni esindajatele. Kahel aastal korraldati Järvamaa avatud käsitöökodade päeva ning piirkonna ettevõtjaid tutvustati nii Eesti kui välismessidel ja erinevatel laatadel. Piirkonna tutvustamiseks korraldati Tallinnas ja Paide Järvamaa päevad, kus ettevõtjad said oma toodangut müüa.

Riigisisene koostöö

Perioodil 2016-2022 on riigisiselt kõige rohkem tehtud koostööd: MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu, MTÜ Arenduskoda, MTÜ Lääne-Harju Koostöökogu, Raplamaa Partnerluskogu. Maaeluvõrgustiku kaudu on sidemed kõikide LEADER tegevusrühmadega. JAP osaleb igal aastal avatud talude päevade korraldamisel oma piirkonnas. Maakonnasiseselt on JAP-i koostööpartnerid SA Järvamaa ja piirkonna

kohalikud omavalitsused. JAP osales Maaülikooli poolt korraldatud MAK järelhindamise töögruppides. JAP osales Eestis toimunud ELARD-i rahvusvahelise konverentsi ettevalmistuses ja korralduses. 2020 algatati ja koos partneritega korraldati fotokonkurss Aastaajad Järvamaal, millest kasvas välja Järvamaa erinevaid paiku ja ettevõtteid tutvustavate fotode ja artiklite koostamine, mis on koondatud [Järvamaa turismiinfo](#) kodulehel teemavaldkonnas - Imetledes Järvamaad. 5*Nature ja 5*Nature+ rahvusvaheliste koostööprojekti kogemustest kasvas välja „Kurjailma festival“, mida korraldati koostöös SA Järvamaa ja Lõuna-Järvamaa Koostöökoguga. Festivali vihmavarju all toimus 2020. aastal kokku 119 eriilmelist üritust, mida külastati kokku ligi 7500 korda. Ja 2021. aastal toimus 18 eriilmelist üritust, mida külastati kokku üle 5000 korra.

Koostöös Raplamaa Partnerluskogu ja Lõuna-Järvamaa Koostöökoguga toimusid e-koolitused „Hobikokast ettevõtjaks“, käivitati kohalike giidide võrgustik ja viidi läbi Kesk-Eesti Giidide arenguprogramm, mis lõppes atesteerimisega. Kesk-Eesti mõisate võrgustik alustas tegevust koolitusega, toimus kolm ringsõitu Järva- ja Raplamaa mõisates. Arukate külade projekt raames toimusid infoseminarid-mõttekogud Järva valla ja Paide linna küladele ja piirkonna eestvedajatele.

JAP esindajad osalesid:

- * Kodanikuühiskonna Järvamaa nõukojas
- * Järvamaa toiduvõrgustikus (Toidupiirkond 2021 ja 2022 juhtrühmas)
- * Järvamaa Turisminõukojas
- * Kvaliteedimärgise „Roheline sihtkoht Järvamaa“ juhtrühmas
- * Eesti Leader Liidu tegevuses

Koostöötraditsioonid

2008 aastast on toimunud JAP, Arenduskoda, Lõuna-Järvamaa Koostöökogu talveseminarid, mille eesmärk on jagada tegevusrühma liikmetele ja partneritele uusi ideid, tutvustada LEADER projektide parimaid näiteid, julgustada inimesi koostööle ja pakkuda võimalusi võrgustiku tegevusteks. Kõikidel talveseminaridel oli esimesel päeval seminar ja teisel päeval ideereis tutvumaks piirkonna LEADER projektidega. Alustati Järvamaa arendusorganisatsioonide aastalõpu kohtumise traditsiooniga.

Õppereisid

27.04-05.05.2017 toimus JAP INNO õppe- ja kogemusreis BERLIINI, mille raames oli Berliini Eesti majas avatud Järvamaad tutvustav näitus (EV 100). Korraldati ideereisid JAP liikmetele ja piirkonnas tegutsevate organisatsioonide ja ettevõtjate esindajatele Stockholmi käsitöömessile, Vilniuse käsitöömessile. JAP liikmetele ja piirkonnas tegutsevate organisatsioonide ja ettevõtjate esindajatele korraldati kogemusreis, tutvumaks Soome LEADER tegevusgrupi projektidega Kotka-Hamina piirkonnas ja ringsõit JAP piirkonna avatud taludesse. Käsitöövõrgustikuga käidi Setomaa avatud käsitöötaluid vaatamas, korraldati vabähenduste ringsõit Harjumaale ja tutvuti innovaatiliste projekti ideedega Tartumaal, kus tutvustati MTÜ Tartumaa Arendusseltsi vihmavarjuprojektide kogemust.

JAP-i korraldas tegevuspiirkonda tutvustavaid õppe- ja ideereisid. LEADER koostöölaada raames korraldasime 25.-26.08 ringsõidu JAP tegevuspiirkonnas. Rahvusvahelise koostööprojekti ettevalmistuse käigus korraldasime Soome partneritele ringsõidu JAP tegevuspiirkonnas, tutvustades noorsootööd. Korraldasime SOL projekti rahvusvahelise teavitusseminari koos avatud talude päeva külastusega. Tegevuspiirkonda tutvustati Piiriveere Liider MTÜ esindusele, Maaeluministeriumi esindusele ja Maaülikooli tudengitele.

Rahvusvaheline koostöö

JAP osales kolmes rahvusvahelises koostööprojekti.

YEAH noorteprojekt, mis oli noorte ettevõtlikkust arendav rahvusvaheline koostööprojekt Soome ja Eesti LEADER-tegevusgruppide MTÜ Partnerid, ry Aktiivinen Pohjois Satakunta ja MTÜ Järva Arengu Partnerid vahel. Koostööprojekti eesmärk on maapiirkonna noorte ettevõtlikkuse tõstmine ning kogemuste vahetus, kuidas toetada noorte ettevõtlikku vaimu ning milliseid tegevusi ning lähenemisi kasutatakse mitteformaalse ettevõtlusõppe läbiviimiseks maanoorte hulgas.

5*Nature ja 5*Nature+ olid turismivaldkonna arendamise projektid, mille koostööpartnerid olid Lääne-Harju Koostöökogu, Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry, Valli del Canavese LAG, Montagne Biellesi LAG, DIVA Valle del Ambroz, GAL Asociacion Promocion y Desarrollo Rural Geoparque Mundial UNECO Villuercas – Ibores-Jara APRODERVI. Koostööprojekti eesmärk oli edendada turismisektori arengut, integreerides erinevate Euroopa riikide maapiirkondade kogemust, toetades kogemuste vahetust ja

parimate praktikate jagamist. Parandada teenuste kättesaadavust ja kvaliteedi tõusu maaturismi sektoris, erinevate turismiürituste korraldamine nt messid, koolitused, seminarid, turismipakettide välja töötamine, uute lähenemiste leidmine loodusturismile, arendada maapiirkonna looduse- ja kultuuriturismi, toetada kohalike ettevõtete vahelist koostööd.

Liikmelisus

2012. aastast MTÜ Eesti Leader Liit (ELL) liige ja läbi ELL-i ELARD-i (European Leader Association for Rural Development) liige.

Võrgustikud

Perioodil 2015-2021 toimusid ja kutsuti ellu järgmised võrgustikud: käsitöövõrgustik, muuseumide võrgustik, toiduvõrgustik, hobikalastajate võrgustik, mõisate võrgustik, hobikokkade võrgustik, giidide võrgustik, Järvamaa arendusorganisatsioonide võrgustik, külade ja kogukondade võrgustik, turismivõrgustik, noortega tegelejate võrgustik.

1.6. JAP-i tegevuspiirkonna 2015-2022 strateegia eesmärkide täitmine

Tabel 4. JAP-i tegevuspiirkonna indikaatorite tabel, mille alusel hinnatakse 2015–2022 strateegia eesmärkide täitmist 01.10.2022 seisuga

Indikaatori tüüp	Indikaator	Väärtus	Tulemus
Väljundnäitaja	Esitatud taotluste arv	344	346
	Rahastatud projektide arv	242	248
	Toetatud koostöö- ja ühisprojektide arv	70	42
	Ühisprojektidesse kaasatud partnerite arv	135	53
	Koolitustel, infopäevadel (jm elavdamisüritustel) osalenute arv	800	762
	Kogukonna aktiivsus, koolitustel ja üritustel osalenute arv	15 000	8700
Tulemusnäitaja	Edukate koolituste arv	32	28
	Loodud töökohtade arv *	30	41
	Uued tooted/ teenused	40	190
	Uued koostöövõrgustikud	5	7
	Toetatud ettevõtete müügitulu kasv	20%	10%
	Toetatud avalike objektide ja ettevõtete püsikulude kokkuvõtte	10%	10%
	Tegutsevad õpilasfirmad/ toimivad äriplaanid	5	0
	Turistide, külastajate arvu kasv	10%	0%
	Uued leibkonnad piirkonnas	16	18

Strateegiliste eesmärkide täitmist raskendas COVID-19 pandeemia, mis halvas nii projektide elluviimist kui ja elavdamise tegevusi piirkonnas. Organisatsioonil ja taotlejatel võttis uue olukorraga, kus peamiseks suhtlusvahenditeks olid e-keskkond, kohanemine aega. Olukord andis uusi teadmisi ja kogemusi ning suurendas piirkonna elanike digioskusi.

Uute töökohtade loomise arv on vastavalt projekti teostajate küsimustiku vastustele 41st töökohtast 38 loodi ettevõtete poolt ning 3 vabaühenduste poolt. Uuring sisaldas küsimusi säilitatud töökohtade arvu kohta. Projekti teostajate hinnangul säilitati investeeringutega kokku 60 töökohta, neist ettevõtluses 50 töökohta ja mittetulundussektoris 10 töökohta.

Strateegia elluviimise ajal loodi projekti teostajate poolt piirkonna elanikele või toodi turule 190 uut toodet või teenust, millest 112 teenust löid vabaühendused või kohalikud omavalitsused ja 78 uut toodet või teenust töid turule ettevõtted.

Noorte meedet rakendades ei esitatud ühtegi projekti, mille tulemusena oleks loodud õpilasfirmasid või loodud uusi äriplaanid. Õpilasfirmade tegevus on koondunud õppeasutustesse, kus on olemas vajalik kompetents nende juhendamiseks.

Võrreldes eelmise perioodi algus aastatega tekitas COVID-19 pandeemia olukorra, kus piirkonna külastajate arvu kasv langes samale tasemele, mis oli aastate eest ning külastajate absoluutarv ei kasvanud piirkonnas. Peale pandeemiat külastajate arv pöördus tõusu trendi.

Uute leibkondade lisandumine piirkonda, mis on seotud LEADER-lähenemise rakendamisega hinnati suurusjärku 18 leibkonda. See hõlmas peresid, kes on ostnud piirkonda oma kodu või taastavad esivanemate kodu, lisaks on nad maapiirkonnas ettevõtte loonud või on aktiivsed kogukonna või külaelu edendajad, kes on LEADER-võrgustiku tegevustes osalemas.

1.7. Strateegia rakendamine teostatud projektide kaudu

JAP-i tegevuspiirkonna 2016-2021 strateegia rakendamine toimus projektide toetamise ja tegevusrühma poolt piirkonna elavdamiseks korraldatud tegevuste kaudu. Seoses üleminekuperioodiga pikenes periood ning tegevusrühmad said lisarahastust, mille jaoks avati taotlusvoorud 2022 aastal ja täiendavad voorud viidi läbi 2023 aasta esimesel poolaastal

Piirkonda arendati neljas arenguvaldkonnas järgmiste meetmetega:

Prioriteet 1. JAP-i tegevuspiirkonna elukeskkonna tasakaalustatud arengu suunamine

MEEDE 1.1. Investeeringud piirkonna arenguks

Alameede 1.1.1. Piirkonna arengutoetus

Alameede 1.1.2. Piirkonna arengu suurprojektide toetus

MEEDE 1.2. Kogukonna ühisprojektide toetus

MEEDE 1.3. Loodus-, kultuuri- ja ajaloo pärandi säilitamine

MEEDE 1.4. Kodukoha aktiivne ja ettevõtlik noor

Prioriteet 2. JAP-i tegevuspiirkonna ettevõtluse konkurentsivõime suurendamine

MEEDE 2.1. Ettevõtluse turundustoetus

MEEDE 2.2. Ettevõtluse arengutoetus

MEEDE 2.3. Arenguhüpe ettevõtluses

MEEDE 2.4. Ettevõtluse jätkusuutlikkuse toetus (meede avati 2022 ja vahendi lisandusid eraldi rahastusena)

Prioriteet 3. Uuenduslike ja energiasäästlike lahenduste rakendamine

MEEDE 3.1. Uuenduslikud ja keskkonnasõbralikud lahendused avalikele objektidele

MEEDE 3.2. Uuenduslikud ja keskkonnasõbralikud lahendused ettevõtetele

Prioriteet 4. JAP-i tegevuspiirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine

MEEDE 4.1 Koostöö ja kohaturunduse meede

Esimene taotlusvoor oli 2016 aastal, seetõttu on tabelites ajavahemik 2016-2021. Analüüsis on kasutatud PRIA andmeid 31.12.2021 seisuga, mis kajastab toetusperioodi ilma üleminekuperioodita.

Kokku esitati 2016-2021 aastatel 306 projektitaotlust, nendest toetati 221 projekti (Investeering kokku 3 813 047 eurot), millest 200 projekti viidi ellu (toetuse summa 2 377 538 eurot), 21 projekti katkestati ning PRIA ei kinnitanud kahte projekti (argumendiga, et vesiviljelusega tegelevad ettevõtted ei ole abikõlblikud maa-LEADER-ist toetust taotlema). Kohalikud omavalitsused esitasid kokku 18 taotlust, millega arendati piirkondi. Järva vallavalitsus esitas 11 taotlust (kokku toetus 150 952 eurot) ja Paide Linnavalitsus 7 taotlust (kokku summas 122 364 eurot).

JAP 2016-2021 taotluste ja toetuste ülevaade on tabelis.

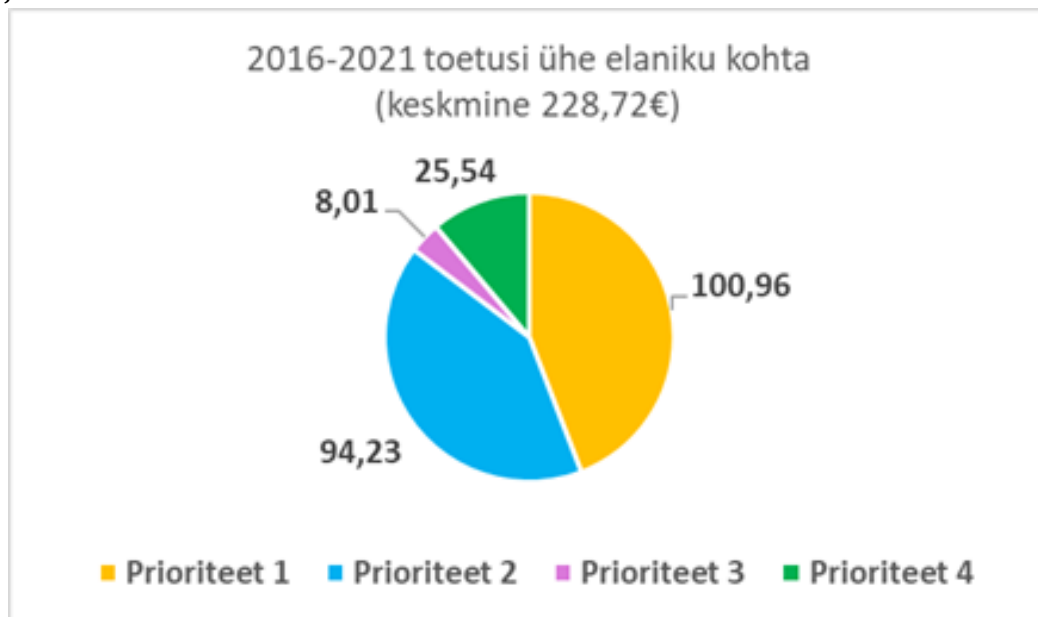
Tabel 5. JAP tegevuspiirkonna 2016-2021 taotluste ja toetuste ülevaade 31.12.2021 seisuga

Prioriteet / Meede	Projekte	Investeering	Määratud summa	Makstud
Meede 1.1.1	45	567 501	453 847	433 955
Meede 1.1.2	10	511 959	390 138	364 034
Meede 1.2	21	110 195	97 868	75 109
Meede 1.3	25	212 359	169 259	164 793
Meede 1.4	10	54 573	45 666	38 190
Prioriteet 1 kokku	111	1 456 587	1 156 778	1 076 081
Meede 2.1	2	15 317	9 191	8 636
Meede 2.2	59	1 083 298	590 405	556 929

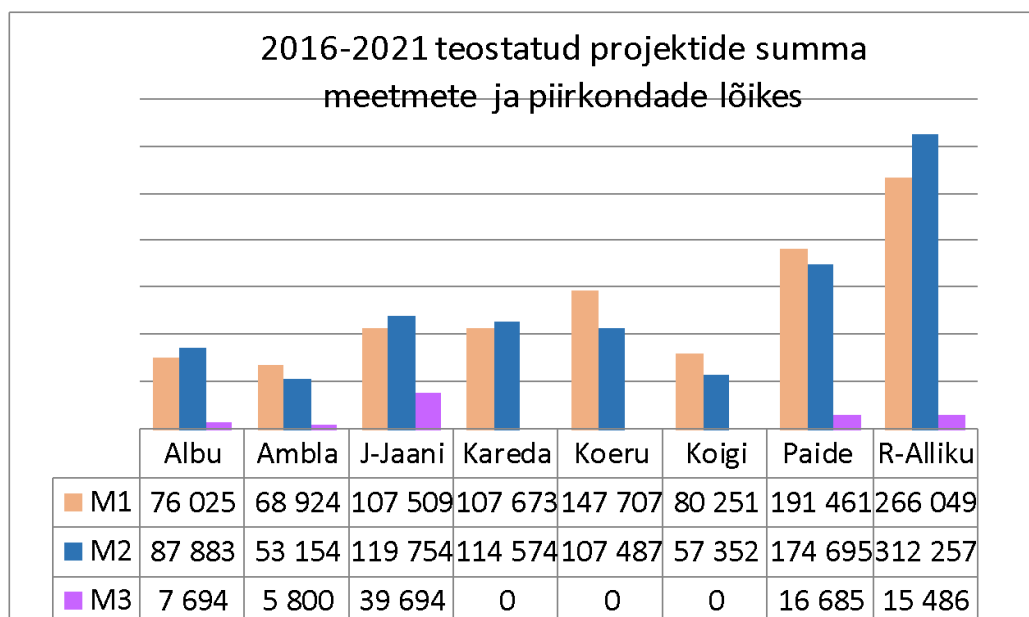
Meede 2.3	10	837 237	445 560	432 815
Prioriteet 2 kokku	71	1 935 852	1 045 156	998 380
Meede 3.1	6	109 640	64 769	62 551
Meede 3.2	3	38 508	22 906	22 808
Prioriteet 3 kokku	9	148 148	87 675	85 359
Meede 4.1	9	272 460	245 214	217 718
Prioriteet 4 kokku	9	272 460	245 214	217 718
Kokku	200	3 813 047	2 534 823	2 377 538

Prioriteet 4 on tegevusrühma meede ja ei kajastu alljärgnevatel joonistel

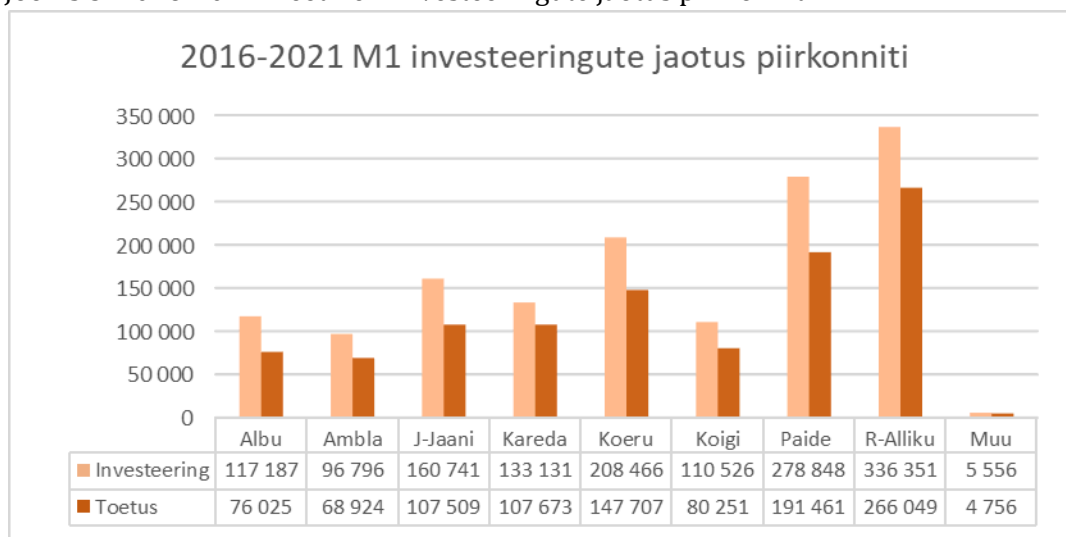
Joonis 1: 2016-2021 toetus ühe elaniku kohta

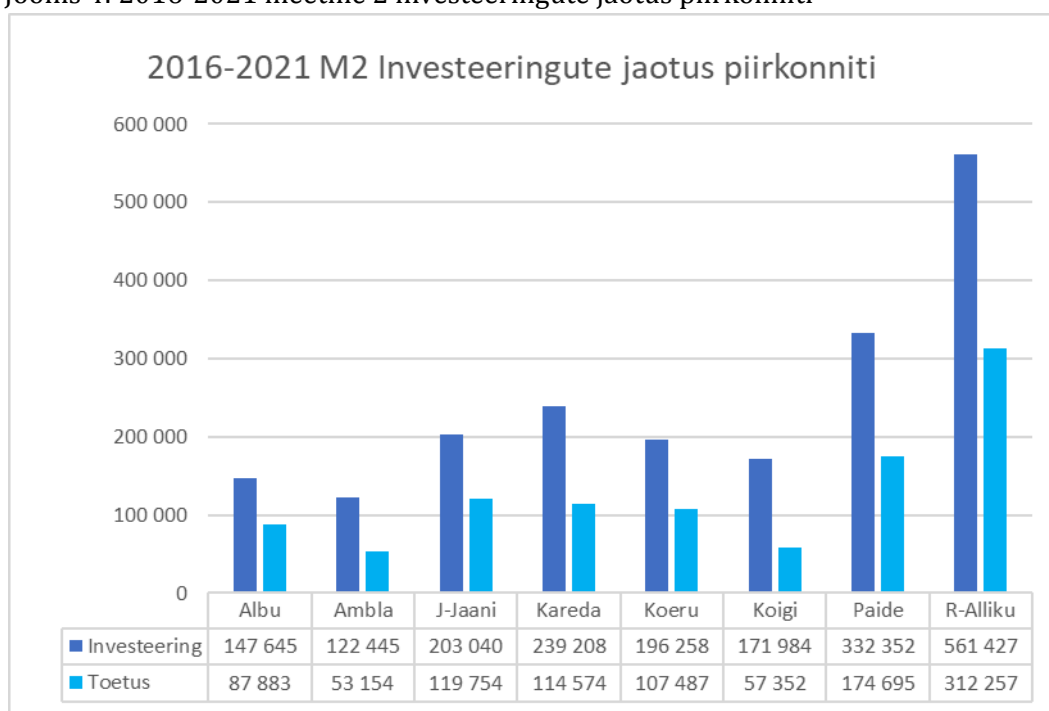
Joonis 2: 2016-2021 teostatud projektide summa meetmete ja piirkondade lõikes

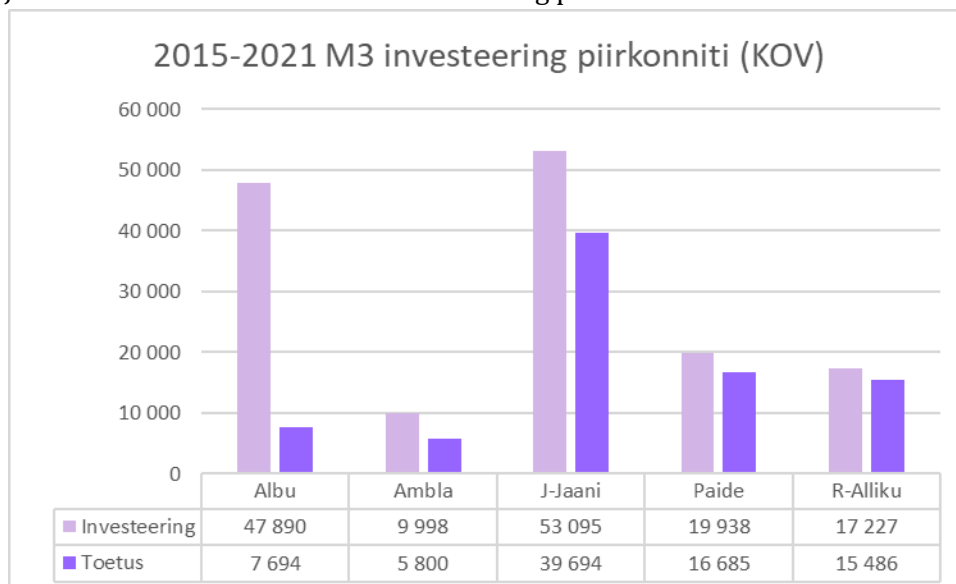
Joonis 3: 2016-2021 meetme 1 investeeringute jaotus piirkonniti

Joonis 4: 2016-2021 meetme 2 investeeringute jaotus piirkonniti

Joonis 5: 2016-2021 meetme 3 investeering piirkonniti

Aktiivsed taotlejad 31.12.2021 seisuga:

Kokku viidi 2015-2021 ellu 200 projekt, 108 taotleja poolt.

Aktiivsed taotlejad:

11 projekti – JÄRVA VALLAVALITSUS (koos Albu, Ambla, Järva-Jaani, Kareda, Koeru ja Koigi valdadega) - 150 952€

8 projekti – PAIDE LINNAVALITSUS (koos Paide ja Roosna-Alliku vallaga) - 139 049€

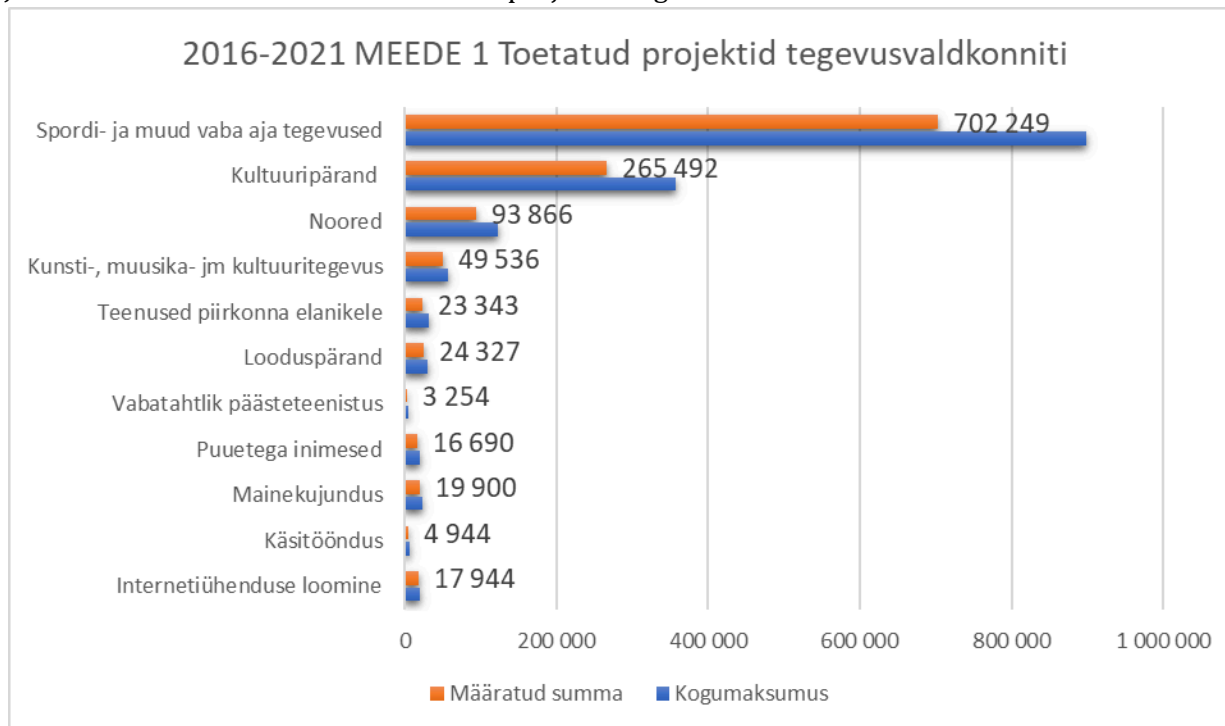
6 projekti - SIHTASUTUS A.H.TAMMSAARE MUUSEUM VARGAMÄEL - 33 401€

5 projekt - MOOBELSL OÜ - 56 337€

Neli projekti esitasid 8 taotlejat, kolm projekti esitasid 13 taotlejat; kaks projekti esitasid 8 taotlejat ja ühe projekti esitas 64 taotlejat.

Projektide tegevus valdkonniti:

Joonis 6: 2016-2021 meetme 1 toetatud projektid tegevusvaldkonniti

2015- 2021 JAP-i siseriiklikud koostööprojektid (Kokku Leader toetus: 146 393,39 €)

Tabel 6. JAP 2015-2021 JAP-i siseriiklikud koostööprojektid

Aasta	Projekt	Partnerid	Kogusumma	Toetus
2016	Piirkonna ühisturunduse korraldamine	JAP ja Lõuna-Järvamaa Koostöökogu (LJJK)	32 460	29 145
2016	Koostöövõrgustike arendamine ja tugevdamine	Muu nimetamata tegevusvaldkond	32 250	25 983
2017	Uuenduslikud ja innovaatilised projektiideed	Ühisprojekt -partner SA Järvamaa (SA Järvamaa Arenduskeskus)	33 150	26 622
2017	Jätkusuutlik maaettevõtlus Järvamaa tutvustamise toel	JAP ja LJJK	33 300	27 143
2020	Keskpõrandale kokku	JAP, LJJK, Raplamaa Partnerluskogu	24 600	22 140
2021	Arukate külade arenguprogramm	13 LEADER-tegevusrühma, 26 küla	33 000	29 700
		Kokku	188 760	146 393

2015-2021 JAP-i rahvusvahelised koostööprojektid (Kokku Leader toetus: 72 681,17 €)

Tabel 7. JAP-i 2015-2021 rahvusvahelised koostööprojektid

Aasta	Projekt	Partnerid	Kogusumma	Toetus
2017	YEAH -Noorte ettevõtlikkuse arendamine	Pohjois-Satakunta ry, MTÜ PAIK, LAG Cinovenko	33 000	29 581
2017	5*Nature	Pohjois-Satakunta ru, DIVA, Lääne-Harju Koostöökogu, GAL Monagne Biellesi, BAL Valli del Canavese	33 000	27 170
2021	5*Nature+	Pohjois-Satakunta ru, DIVA, Lääne-Harju Koostöökogu, GAL Monagne Biellesi, BAL Valli del Canavese, LAG Aproderivi	17 700	15 930
		Kokku	83 700	72 681

2016-2021 aastal määratud ja elluviidud JAP tegevuspiirkonnas vabaühendustele antud toetuste mõju

Veebruar-märts 2023 viidi läbi elukeskkonna projektide analüüs ja projekti elluviijatel paluti vastata seireküsimustikule “2016-2021 aastal määratud ja elluviidud JAP tegevuspiirkonnas vabaühendustele antud toetuste mõju”. Tegemist oli kvalitatiivse juhtumi uuringuga. Küsimustikud saadeti välja kõigile meetme 1.1.1, 1.1.2, 1.2, 1.3, 1.4, 3.1, 4.1 projekti teostajatele ja vastajaid oli 53. LEADER-projektitoetuste baasil arendati piirkonnas välja 112 uut vabaaja tegevust või teenust. Loodi uusi spordialadega tegelemise võimalusi ja treeninguid: trampoliini võimlemise, parkuuri töötuba/trennid, korvpalli, jumpingu, jõusaali treening, õhkraja töötuba/trennid, SUP-laudade ringid/tegevused noortele, sport- ja esinduslennud kuumaõhupalliga, tiibvarjude võistluste ning ohutustreeninglaagrite korraldamine, jahilaskespordi harrastamine, suusatamine, jalgrattasõit maanteel, jalgrattasõit vahelduval maastikul, tehniline jalgrattasõit kunstmaastikul. Korraldati piirkondlikke jahilaskespordivõistlusi, spordi- ja noortelaagreid, spordiüritusi.

Korrastati spordi ja vabaaja veetmise alasid: rajati virgestusalade ja suusaradade valgustust, korrastati rannaalaseid.

Soetati mitmesuguseid spordivahendeid: vesirattaid, kaksrattaid, FELT-rattaid (10tk), rulluiske, rullsuuski, SUP-laudu, laste tõukerattaid, talvised uiske, välitingimustele vastav hantlite komplekt, välitreeningseadmete komplekt, haagis maadlusmattidega, süstasõidu ringideks vajalikke vahendeid, mobiilne discgolfi korvide baas.

Vaba aja veetmiseks loodi robotikaring, loovusring, breiktantsu ring, arendati mängutuba, loodi mitu uut rahvatantsurühma.

Asulate heakorra parandamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks korrastati kirikute ja mõisa piirdeaedu.

Ürituste ja esinemiste toetamiseks soetati helitehnikat, projektor ja mitmele tantsurühmale rahvarõivaste komplekte.

Vabas õhus aja veetmiseks ehitati Karedale ja Tarbjale laste mänguväljakud, Koigi mõisaparki rajati valgustus ja grillimiskoht, Roosna-Alliku noortekeskusesse loodi tõukeratta laenutus, Peetrisse loodi virgestus- ja puhkeala erinevate atraktsioonidega, lisaks soetati mitmesse piirkonda suuremaid välitelke ja kümblustünn.

Mitmel pool tegeleti ka hoonete korrastamise ja nende kasutusvõimaluste laiendamisega: parandati sanitaaringimusi, Roosna-Alliku mõisa rajati väikekaubalift, Roosna-Alliku noortekeskusesse hangiti köögimööbel, -tarvikud, restaureeriti kirikuid, osteti õhksoojuspumpasid.

Turvalisuse parandamiseks paigaldati valvekaameraid Järva-Jaani, rajati Koeru ausambapargi valgustus, Järva-Jaani Vanatehnika muuseumide keskuse ja vanatehnika varjupaiga ümber ehitati piirdeaed.

Piirkonnas viidi läbi väga erilmelisi üritusi: tähistati Eesti Vabariigi aastapäeva, emakeelepäeva, rahvusvahelise maanaiste päeva, taasiseseisvuspäeva. Korraldati jõululaatasid, jaanitulesid, kalapüügivõistlusi, lastelaagreid. Toimus lasteaedade laulu- ja tantsupidu, Teeme Ära talgupäevad, külade kohvikutepäevad, Kriilevälja simman, Mäeveeru kontsert Kaarukal, Valgma ridaküla päevad jpm.

Sidet ja interneti kättesaadavust parandati Purdi külas.

Vabaühendused on loonud oma rahaliste vahendite olukorra parandamiseks mitmeid avalikkusele suunatud tasulisi teenuseid. Näiteks treeningutel osalemise tasu, tasuline suuskade määrimine, erinevate spordivahendite, telkide, kümblustünnide ruumide kasutamise eest on ettenähtud kasutustasu, võistluste osavõtutasu, kontsertide, etenduste ja muuseumide külastuse piletitasu, laagrites on osavõtumaks. Kokku on erineval määral tasulisi teenuseid 19 vabaühendusel 51st küsimustikule vastanust.

LEADER-projektitoetuste toel välja arendatud vabaajategevusi või teenuseid pakkusid 2022.aastal organisatsioonid väga erinevas mahus. Tegevusi või teenusete hulk on jäänud samaks 59,5% vastanutest, kõik soetatud vahendid on endiselt kasutuses ja üritused on muutunud traditsioonilisteks. Suuremas mahus pakkus teenuseid ja tegevusi 21,5% projektitoetuse saajatest (11 vastajat). Kasv tuli suurematest üritustel ja treeningutel osalejate arvudest, parendatud ruumidele ja heakorrastatud aladele on loodud uusi kasutusvõimalusi.

Perioodil toetuse saanud pakutavate teenuste ja tegevuste arv on vähenenud või sootuks katkenud kokku 19% seire küsimustikule vastanutest (10 vastajat). Peamiseks põhjuseks vähenenud huvi pakutava vastu või on lisandunud uusi projekti väliseid tegevusi.

2016-2021 LEADER-ühisprojektide baasil korraldati 200 üritust ja nendel osales 8500 inimest.

Vabaühenduste poolt 2016-2021 elluviidud investeeringute abil loodi 3 töökohta (4 ja 5 aastaks). Teised tööd tehti vabatahtlikkuse alusel. Projektitoetuse mõjul säilitati 10 töökohta.

2016-2021 LEADER-projektitoetuste mõjule organisatsiooni sissetulekutele on tagasihoidlik.

Sissetulekud ei muutunud 30,6% taotlejatel (15 vastanut)

1-4% suuruseks hindas oma sissetulekute kasvu 38,8% taotlejatest (20 vastanut)

5-9% kasvas sissetulek 12,2% taotlejatel (6 vastanut)

10-14% kasvas sissetulek 8,2% taotlejatel (4 vastanut)

15-19% kasvas sissetulek 2% taotlejatel (1 vastanut)

20% ja rohkem kasvas sissetulek 8,2% taotlejatest (4 vastanut).

Valdavalt on need vabaühendused, kes võtsid juba toetust taotledes eesmärgiks oma sissetulekuid teenuste või tegevuste loomise või laiendamise abil kasvada, seda ka saavutanud. Paljude objektide rajamise ja inventari soetuste eesmärgiks ei olegi tuluteenimine.

Projektide mõju oma organisatsiooni arengule hinnatakse kõrgelt. Vastuste jaotus: suurepärase 32,7% (16 vastanut); väga hea 20,4% (11 vastanut); hea 26,5% (14 vastanut); keskmine 12,2% (6 vastanut); vähene 4,1% (2 vastanut); olematu 4,1% (2 vastanut). Kõrgelt hinnatakse mõju peamiselt mainekujundusliku mõju ja heade erinevateks tegevusteks loodud tingimuste tõttu. Lisaks piirkonna heakorra ja atraktiivsuse suurendamine. Kehvaks osutus mõju covid kriisi tõttu.

2016-2021 Leader-projektitoetused on mõjutanud kohalike vabaühenduste ja väikeettevõtjate elu ja tegevusi väga olulisel määral. On oluline, et maapiirkonna elanikel oleks mitmekesised võimalused vaba aja veetmisel, see suurendab elanike rahulolu oma kodukohaga. Kõrgelt hinnatakse Leader-projektide mõju kohaliku kultuuripärandi ja ajaloo seotud objektide korrastamisega. Külamajade ja -platside kasutamine on palju intensiivsem kui sinna on loodud erinevaid lisavõimalusi ja atraktsioone.

2016-2021 aastal määratud ja elluviidud JAP tegevuspiirkonnas ettevõtlusmeetmes antud toetuste mõju

2020/21 aastal viidi läbi JAP 2009-2014 perioodi ettevõtlusmeetme investeeringu toetuste pikaajalise mõju uuring, millest selgus, et 52% taotlejate puhul loodi uusi tooteid või teenuseid või loodi uued töökohad, üks ettevõtte saavutas ekspordivõimekuse. Uuringus selgus, et osad projektid olid töökohti säilitava mõjuga. Seoses esimese perioodi kogenumatusega oli ettevõtlusinvesteeringu meetmes 48% selliseid projekte, mis ei loonud uusi tooteid/teenuseid ega töökohti ning neil polnud ka töökohti säilitavat mõju. 2015-2021 perioodi ettevõtlusmeetmete väljatöötamisel oldi meetme hindamiskriteeriumites ja abikõlblikke investeeringute ja taotlejate osas konkreetsemad, et vältida investeeringuid, mis otseselt ei panustanud ettevõtluse arengusse.

2022 sügisel viidi läbi JAP 2015-2021 perioodil elluviidud ettevõtlusmeetme toetuste pikaajalise mõju uuring, kasutades 2020 aastal Sille Pudeli poolt magistratöö raames väljatöötatud 2009-2014

ettevõtlustoetuste uuringu metoodikat, mida veidi täiendati. 2015-2021 perioodi puhul oli tegemist kvalitatiivse juhtumi uuringuga. Küsimustikud saadeti välja kõigile meetmete 2.1, 2.2, 3.2 projekti teostajatele ja vastajaid oli 35. Uuringust selgus, et toetuse abil ellu viidud projektide osakaal, mille puhul toodi turule uusi tooteid või teenuseid või loodi uusi töökohti oli suurem kui 2009-2014 perioodi kohta tehtud uuringus. 2009-2014 avaldus pikaajaline sotsiaalmajanduslik mõju 25 rahastatud ettevõtte müügitulu kasvus, uutes väljaarendatud tootes/teenustes ja piirkonda loodud uutes töökohtades ning 15 taotlejat ei täitnud perioodil 2009-2014 ettevõtlusmeetme eesmärke, sest projektide elluviijatel puudus ühel või mitmel aastal müügitulu, ei arendatud välja ühtki uut toodet ega teenust või puudusid töötajad.

2015-2021 perioodil ettevõtlusmeetmest toetust saanute puhul täitsid kõik 33 küsitlusele vastanud projektide elluviijad meetmete eesmärke ning sotsiaalmajanduslik mõju avaldus kõigi vastanute puhul. Perioodil 2015-2021 toodi turule 38 uut toodet või teenust ning samuti selgus uuringust, et mitmed projektid olid töökohti säilitava iseloomuga - kokku säilitati ettevõtlusmeetme investeeringutega 50 töökohta. Lisaks olid mitmed projektid töö- ja tootmiskeskonna kaasajastamise või keskkonnasäästlikumaks muutmist omava mõjuga. Ekspordivõimekuse saavutas või säilitas 2015-2021 perioodil toetust saanute hulgas kolm ettevõtet. Võrreldes 2009-2014 perioodi ja 2015-2021 perioodi tulemusi on selge, et ettevõtlusmeetmete rakendamine on JAP-i tegevuspiirkonnas hästi edasi arenenud ja toetatud projektid panustavad meetme eesmärki on piirkonda arendava mõjuga. Mõlemal perioodil oli üks taotleja, kes oli uuringu tegemise ajaks registrist kustutatud.

2015-2021 toodi ettevõtjate poolt turule järgmised tooted/teenused: otselülimisega käigukasti hammasratta komplektid, CNC freespingile neljanda telje võimekuse välja arendamine, hambatõukepingi moderniseerimine, horisontaal hambafreespingi, ummistuse likvideerimine, jalgrattalaenuus, välisaunateenus, suvehooaja väliüritused, elektriiooniste projekteerimine, tikkimisteenus, uued mööbli sarjad: voodi, kapid kummutid jne, emamesilaste kasvatus, erinevad meesordid ja mee kinkepakid, kliimaseadmete müük ning hooldusteenus, kartuli säilitamine ja pakendamine, rehvivahetus, treilerhaagisega transport, värvimistöökod, keretööd, diagnostika, turismiteenus, majutus, cateringi teenus, turistide transport, kämpingud, käsitöö õpitoad, loomakliinikus elektrikirurgia operatsiooni meetodid, suuõõne ja hammastiku korrastamise ravimeetodeid, loomorganismi sisemiste kudede haiguste diagnoosimine, mobiilne mesindusmaja, selvekauplus, maarjakase istanduste ja teiste puistute laasimine, korvtöstuki renditeenus, erinevad keedu- ja suitsulihatooted, liha töötlemisteenus jahimeestele ja farmeritele, liikuvad töökojad, materjali hoiustamise teenus, mobiilne autohooldusbuss, mobiilne rehvivahetustöökoda, rasketehnika hooldushaagis, autode esi- ja tagasildade reguleerimine, automaatkäigukasti hooldus/õlivahetus, autode kliimaseadmete hooldus, kuivatatud juurvilja snäkid, seiklus- ja meeskonnamängud Väinjärvel, halupuude tootmine, lauaõuna säilitamine, laagerdunud juust.

2022 aastal pakkusid ettevõtted LEADER-projektitoetuste baasil välja arendatud tooteid 2022.aastal rohkem 60% (20 ettevõtet) või samas mahus 30% (10 ettevõtet), kui toote/teenuse väljaarendamise aastatel, vaid kaks vastaja puhul pakutakse tooteid vähem ning üks ei paku seda toodet enam aastal 2022, sest ettevõtte on registrist kustutatud. Need, kes uusi tooteid/teenuseid rohkem pakkusid 2022.aastal või samas mahus, tõid põhjusteks selle, et uus valdkond oli turul oodatud ja aitas nende konkurentsivõimet tõsta ning kaks tõid välja, et ilma uue toote/teenuseta oleks ettevõtte võinud sattuda pankrotiohtu. Samas mahus pakkujatest kaks tõid välja, et on oskustöötajate puudus, mis ei võimalda teenuste mahtu kasvatada.

Loodud töökohtade puhul selgus, et peamiselt loodi töökohad investeeringu tegemisele järgnenud aastal. 54% ettevõtetel ehk 18-l juhul on töökohad loodud kauemaks kui neli aastat, 24% ehk kaheksal juhul loodi töökohad kuni kolmeks aastaks.

Uuriti, missugune oli LEADER-projektitoetuste mõju ettevõtte müügitulule alates projekti(de) elluviimisest kuni 31.12.2021, keskmiselt hinnati müügitulu tõusuks ca 10%. 51% ehk 17 ettevõtjat hindas müügitulu kasvuks üle 10%, 36% ehk 12 ettevõtjat hindas müügitulu kasvuks 1-9% ning olematuks kasvaks ehk 0% müügitulu kasvaks hindas LEADER-projektitoetuse mõju 18% ehk kuus vastajat.

Müügitulu kasvu põhjuseks toodi uute toodete ja teenuste turule toomisega saavutatud uued müügikanalid, neljal juhul kattis uue toote/teenuse müük lõpetatud tegevussuuna tulud ning seetõttu ei olnud kasv nii suur kui oodati, kuid aitas ettevõttel tegutseda. Müügitulu pärssivaks teguriks toodi

COVid19 pandeemiat ning sisendhindade tõusust tingitud müügiraskusi, kuna tarbijad on üha rohkem hinnatundlikud, siis ei olnud võimalik kehtestada nii kõrgeid hindu, nagu oleks soovinud.

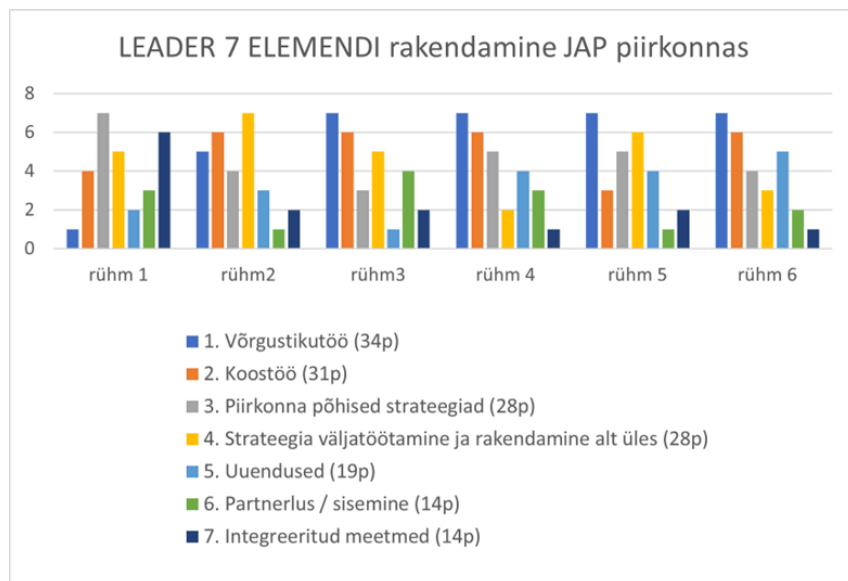
Projekti elluvijatel uuriti, milline on olnud LEADER-projektitoetuste mõju nende ettevõttele. Keskmine hinnang oli "hea". Hinnangud jagunesid: Suurepärane - 4; Väga hea - 10; Hea - 11; Keskmine - 7; Nõrk - 1; Olematu - 1. Peamiselt toodi välja, et investering aitas viia tooted/teenused või tootmise uuele tasemele, tõsteti kvaliteeti, parandati tootmistsükli, kasvas ettevõtte konkurentsivõime ning oli võimalik säilitada ettevõtjate jaoks olulisi töökohti ning toetus aitas kaasa müügitulu kasvule ning töökohtade loomisele. Leiti, et toetused aitavad kaasa ettevõtete arengule, aidates kiiremini jõuda uuele arengutasemele ja see toob tuntuust piirkonnale. Toodi välja ettevõtjate isikliku töömahu kasvu ettevõtluse arendamise juures.

Toetusega seoses leiti, et on väga oluline maapiirkondade toetamise jätkamine. Soovitati leida võimalusi bürokraatia vähendamiseks ning kaaluda ehitustegevuste puhul võimaldada väljamakseid ilma kasutusloata, näiteks kui tehakse korda väliskarp. Positiivsena toodi välja võimalus nõu ja abi saada JAP kontorist nii taotlemise eel, ajal kui ka maksetaotlust tehes.

LEADER 7 ELEMENDI rakendamine JAP piirkonnas

2022 suvel viidi läbi kuue sidusrühmaga uuring, mis käsitles LEADER seitsme elemendi rakendamist JAP piirkonnas. Leiti, et kõige paremini on rakendunud võrgustikutöö ja koostöö element. Piirkonna põhise strateegia väljatöötamine ja selle rakendamine alt üles meetodil oli samuti oluline. Uuenduslikkuse element jäi viiendale kohale ning viimaseks jäid pingereas partnerlus ja integreeritud meetmed. Sidusrühmades kirjeldati partnerlust ühenduste ja ettevõtete vahel piirkonna siseselt ning madal hinnang meetmete integreeritusele tulenes eelmise strateegia koostamisprotsessist, kui otsustati rohkem luua sihtsuunitlusega meetmeid.

Joonis 7: Hinnang LEADER seitsme elemendi rakendamisele JAP piirkonnas

1.8. Suuremad saavutused ja kitsaskohad eesmärkide täitmisel

JAP-i algatused

Järvamaalt alguse saanud Avatud talude päevast sai 2015 aastast maaeluministeeriumi eestvedamisel üle-eestiline üritus, mis on igal aastal maale toonud sadu tuhandeid külastajaid.

Järvamaa Päevad kolisid Järvamaale ning toimusid Paides. Kutsuti ellu Avatud käsitöökodade päev ja Kurjailma Festival.

Tunnustused

JAP-i tegevuspiirkonna projektidest on tunnustuse saanud:

MTÜ Kodukant Järvamaa, sai projektiga "Külaülikool" Järvamaa aasta õpitegu tiitli. Esna Galerii on toonud piirkonda eriilmelisi näituseid, Veoki Pealisehitus AS on läinud rahvusvahelisele turule. MTÜ Keelutsooni sini-must-valge õhupall on saanud mitmekülgset tähelepanu.

JAPi-i rahvusvaheline koostööprojekt YEAH – märgiti ära Maaelu eduluguse trükises.

JAP-i sai 2022 aastal Maakondlike Arenduskeskuste võrgustiku aastapremia - 2022 võrkpartner, mis anti JAPi- panuse eest Järvamaa arendustegevustes ja väga hea koostöö eest SA Järvamaaga.

Suuremad kitsaskohad eelmisel perioodil

Strateegia analüüsi käigus koondati alljärgnevad kitsaskohad ja väljakutsed järgmiseks perioodiks.

*Alameetmete rohkuse eesmärgiks oli parem sihtgruppide suunamine, kuid perioodi jooksul selgus ikkagi, et oli mõttekas Prioriteet 1 puhul koondada toetatavad tegevused kahte meetmesse – investeringud ja ühisprojektid. Seda ka seetõttu, et taotlusvooru ajal ei olnud enam võimalik rakenduskava meetmetes muudatusi teha.

*Prioriteet 3 ei rakendunud nii nagu esialgu sooviti, seda põhjusel, et olime planeerinud sellesse meetmesse vähe raha ning taotlejad hakkasid taotlusi esitama prioriteet 1 meetmesse, kuna seal oli toetatav summa suurem.

* Hindamiskriteeriume oli liiga palju, mis tekitas tihti hindajates segadust. Hindamisprotsess ja selle loogika vajab ülevaatamist ja uuendamist.

* Jätakuvalt tuleb pöörata taotlejate tähelepanu projektide planeerimisele, et vähendada projektidest loobumisi. Loobumise suurim põhjus oli hindade kallinemine.

* Koostöö teadus- ja haridusasutustega oli vähene. Koostöös Maaülikooliga toimusid mõned õppekäigud ja YEAH noorteprojektis olid kaasatud haridusasutuse töötajad, kes olid ühtlasi ka noorsootöötajad.

Valdkonnad, mida saab veelgi mõjutada

* Tähelepanu tuleb pöörata kogukondade ja kogukonna eestvedajate motiveerimisele ja teadlikule arendamisele sh noorte tulevikuliidrite võimestamisele. Kogukondade toimepidevus, oma turvalisuse tagamine ja ise hakkama saamine on tõusnud inimeste jaoks fookusesse.

* Noorsootöö, tervisearendus ning spordi- ja huvitegevuse arendamine ja planeerimine peab olema süsteemsem.

* Tähelepanu pöörata nii noorte, tööealiste kui eakate huvitegevuse võimaluste mitmekesistamisele ja laiendamisele.

* Uuel perioodil tuleb teadlikult pöörata rohkem tähelepanu koostööle teadus- ja haridusasutustega ning inkubatsiooni keskustega.

* Kohaliku toidu teema arendamine on jätkuvalt aktuaalne. On vaja tõhustada koostööd Järvamaa toidu toidutootjatega loomaks kvaliteetset ja külastajasõbralikku elamust piirkonna külastajatele ja teavitada elanikkonda kodukohast pärineva toidu osas. Kooli- ja lasteaiatoiduga seotud valdkonna arenguks on olulised nii koolikokkade teadmised kui koolitoit.

* Sotsiaalvaldkonnas on oluline inimeste inimväärikas elu ja pikaajaline kodus viibimine ning ise hakkama saamine, kogukondadesse on vajalik viia sellekohased teadmised.

* Keskkonnasõbralikkus ja roheline mõtteviiside juurutamine nii kogukondades kui ettevõtetes.

* Maapiirkonna ettevõtluse arendamine, eelkõige uute tasuvate töökohtade ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu.

* Keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste välja töötamine ja rakendamine nii kogukondades kui ettevõtetes.

* Maaelu positiivse kuvandi säilitamine ja propageerimine, sh arukate külade edendamine.

2. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA SOTSIAALMAJANDUSLIK ÜHTSUS JA ARENGUTRENDID

2.1. JAP-i tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslik ühtsus ja arengutrendid

Piirkonna iseloomustamiseks on antud dokumendis kasutatud analüüsi koostamise ajal, 2022 aastal kättesaadavaid andmeallikaid, eelkõige Statistikaameti andmebaase ja tehtud uuringuid.

Järva maakonnas asub kaks tegevusrühma: MTÜ Järva Arengu Partnerid ja MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu. Mõlemad piirkonnad on sotsiaalmajanduslikult ühtsed. Järvamaa on rahvaarvult kui ka pindalalt Eesti 10. maakond (2675 km²). Statistikaameti andmetel elas 1. jaanuaril 2022 Järva maakonnas 26 693 inimest, kellest 2022. aasta 01. jaanuari seisuga keskmisena tööealise elanikkonna moodustas 16,687 inimest ehk (64,9%) (<https://www.elvl.ee/elanike-arv>). Maakonna registreeritud töötuse määr oli 2022. aasta lõpu seisuga 6% ehk tööta oli 1012 inimest. Keskmise brutokuupalk Statistikaameti andmetel 2022. aasta viimases kvartalis oli 1759 eurot. (Eesti keskmine 1 775 eurot) ja sellega oli maakond Eestis 5. kohal. SKP elaniku kohta 2022 oli 16,583,21 eurot, millega maakond oli maakondade võrdluses 5. kohal.

Järva maakonnas on kolm omavalitsust - Paide linn, Türi vald ja Järva vald. Maakonna administratiivne keskus on Paide linn. Lisaks Paidele on veel Järvamaal 1 vallasisene linn- Türi, 1 alev (Järva-Jaani), 10 alevikku ja 192 küla. Maakonnakeskusest Paidest Tallinnasse on 81 km, Pärnusse 107 km, Tartusse 105 km, Rakverre 69 km. Maakond asub Kesk-Eestis.

Järva maakonna majanduses on olulisel kohal põllumajandus. Statistikaameti andmetel oli 2020. aastal Eestis primaarsektori osakaal majanduses 12%, siis Järva maakonnas oli see üle 29%. Sekundaarsektoril (töötlev majandus) on Järva maakonnas üsna sama suur osakaal (26%) kui Eestis keskmiselt (25%). Tertsiaalsektor ehk majandussektor, kus osutatakse erinevaid teenuseid, moodustab 44% kogu maakonna majandusest (kogu Eestis keskmiselt 62%).

Järvamaa ettevõtete müügitulu kokku oli 2021. aastal 200,278,580 miljonit eurot, ärikasum ca 35,179,374 miljonit eurot ja nende põhjal arvatud puhasrentaablus ca 6 %. Eksport moodustab müügitulust 32 %. Toiduainete tootmine (müügitulu 174,354,474, eksport 48,973,135, kasum 6,089,379, ettevõtete arv 15, töötajate arv 663) Valdonna neli suuremat ettevõtet on: AS E-Piim, Eesti Pagar AS, Euroleib AS. Hulgikaubandus (müügitulu 152,741,343, eksport 46,662,420, kasum 7,951,022, ettevõtete arv 93, töötajate arv 259). Taime- ja loomakasvatus (müügitulu 88,026,938, eksport 10,304,756, kasum 10 194 693, ettevõtete arv 197 , töötajate arv 762). Valdonna kolm suuremat ettevõtet on: Estonia OÜ, Väätša Agro, Metstaguse Agro OÜ. (allikas: SA Järvamaa)

2.2. Tegevuspiirkonna asend ja rahvastik

JAP tegevuspiirkond asub Kesk-Eestis Põhja-Järvamaal. Tegevuspiirkonna teeb eriliseks, et sel ei ole ühist piiri Eesti Vabariigi riigipiiri või veekogudega. Tegevuspiirkonna moodustavad Järva valla (välja arvatud endise Imavere valla) piirkond ja Paide linna maapiirkond. Tegevusrühma pindala on kokku 1516 km².

Statistikaameti andmetel on 01.01.2023 seisuga tegevusrühma piirkonna elanike arve 10351 inimest, mis teeb piirkonna asustustiheduseks 6,82 elanikku ruutkilomeetri kohta. Piirkonna palgatöötaja kuu keskmine brutotulu on Statistikaameti andmetel 1304 eurot.

Tabel 8: 01.01.2023 seisuga JAP-i tegevuspiirkonna rahvastiku arv, keskmine brutotulu ja ruutkilomeetrite arv

Omavalitsusüksus	Piirkonna elanike arv	Elanike keskmine brutotulu €	Piirkonna pindala
Järva vald (va Imavere)	7 840	1 313 €	1 083 m ²

Omaavalitsusüksus	Piirkonna elanike arv	Elanike keskmine brutotulu €	Piirkonna pindala
Paide linn	2 511	1 318 €	433 m2
Kokku	10 351	1304 €	1 516 m2

Allikas Statistikaamet

PÕKA kohaselt on haavatavamad keskustest kaugemal asuvad ja madalama asustustihedusega maapiirkonnad, sh asustatud väikesaared. Rahvastiku vähenemine, sotsiaalsete teenuste kättesaadavus ja ettevõtluse ning tööhõive võimaluste olemasolu elukohas on negatiivses vastasmõju spiraalis: majanduslike võimaluste ja sotsiaalsete teenuste vähesus põhjustab elanike lahkumise, see omakorda halvendab piirkonna majanduslikku konkurentsivõimet ning teeb veelgi kulukamaks teenuste pakkumise kohapeal ja vähendab nende kättesaadavust, mille tõttu on veel enam elanikke sunnitud lahkuma. (allikas: Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030” täistekst, <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>)

JAPi piirkonna rahvastiku osas lähtuvad Järva valla ja Paide linna elanikkonna prognoosid praegustest trendidest, et Järva valla elanikkond jääb samaks ning Paide linna maapiirkonna elanikkond jääb samaks või on vähese kasvuga. Statistikaameti pikaajaline prognoos näitab Järvamaa elanikkonna kahanemist, kuid tegelikud arvnäitajad seda Järva valla ja Paide linna maapiirkonna osas ei toeta. Elanike arvu säilimist praeguse arvu juures toetab omavalitsuste varasem andmeanalüüs, mis toetub Rahvastikuregistri andmetele.

Tabel 9: Järva valla ja Paide linna arengukava rahvastiku trendid ja prognoos

Möödik/näitaja	2018	2019	2020	2021	2022	Prognoos
Paide linna elanike arv	10 898	10 734	10 474	10 306	10117	Säilib
Paide linn (kui asula) elanike arv	8 220	8 049	7 797	7 615	7439	Säilib
Paide linna hajaasustuspriirkonna elanike arv	2 678	2 685	2 677	2 691	2678	Säilib
Järva valla elanike arv (koos endise Imavere valla piirkonnaga)	9121	8968	8928	8829	8812	Väheneb

Allikas Rahvastikuregister

Baasstsenaariumi järgi väheneb rahvaarv moodustuvast Paide linnas püsivalt: võrreldes 2017. aastaga väheneb elanike arv aastaks 2027 5% võrra, aastaks 2037 12% võrra. Prognoos näitab, et vanusegruppide lõikes on muutused erinevad: võrreldes 2017. aastaga väheneb tööeline elanikkond (vanus 15- 64) ja laste vanusegrupp (vanus 0-14), 65+ vanusegrupp aga suureneb. Laste arv väheneb kiiremini kui tööeline elanikkond: võrreldes 2017. aastaga väheneb aastaks 2027 laste arv vanuses 0-14 12%, tööeline elanikkond vanuses 15-64 väheneb 8%. Elanike arv vanuses 65+ suureneb 2027. aastaks 9% (Allikas: Paide linna, Paide valla ja Roosna-Alliku valla haridusvaldkonna olukorra analüüs lk 12-13) Paide linna arengukava järgi maapiirkonna rahvastiku arv jääb samaks ning ei vähene.

Viimase viie aasta jooksul on Järva valla elanike arv vähenenud ligi 300 võrra ehk u 9100 elanikult 8800 elanikuni. Elanike arv on kasvanud või jäänud stabiilseks vaid mõnes väiksemas külas. Valdavas osas asustusüksustest on see vähenenud - enim valla halduskeskuses ja alevikes. Loomulik iive on Järva vallas negatiivne. Perioodil 2018-2021 on aasta keskmiselt sündinud 92 last ja surnud 135 inimest ehk loomuliku iibe tulemusena on rahvaarv vähenenud u 43 elaniku võrra aastas. Summaarne

sündimuskordaja on allpool rahvastiku taastevõime taset. Rahvaarvu kahanemist vallas on lisaks negatiivsele loomulikule iibele oluliselt võimendanud negatiivne rändeiive. Perioodil 2019-2021 on keskmine rändeiive -25 inimest (2021. aastal oli rändeiive positiivne +43 inimest.) Senise dünaamika jätkumisel (keskmine elanike vähenemine aastatel 2017-2021 u 83 inimest aastas) on Järva vallas aastal 2030 elanikke vähem kui 8000. (Allikas: Järva valla arengukava lk 5-6)

Tabel 10: Kehtiva puude raskusastmega kuni 64- aastaste ja 65-aastaste ning vanemate elanike osakaal KOVis kokku 31.12.2022 seisuga

JAP tegevuspiirkonda kuuluv KOV	Elanike arv (Statistikaamet 01.01.2023 seisuga)	Kehtiva puude raskusastmega kuni 64-aastaste ja 65-aastaste ning vanemate elanike osakaal KOVis kokku (SKA register seisuga 31.12.2022)	Arvutuslik kehtiva puude raskusastmega kuni 64- aastaste ja 65-aastaste ning vanemate elanike arv piirkonnas
Järva vald (ilma Imavere piirkonnata)	7 840	28%	2 195
Paide linn	2 511	31%	778
Kokku	10 351	59%	2 973

2.3. Elukeskkond

Looduskeskkond

Kogu JAP-i geograafilises tegevuspiirkonnas on tähelepanuväärselt palju erinevaid maastiku pärandobjekte ning suur maastike vaheldumine.

Järvamaal vahelduvad Pandivere kõrgustiku lainjad tasandikud, mida muudavad vaheldusrikkamaks voored ja vallseljakud arvukate soode ja rabadega. Järva maakonna loodeots asub kuulsal Kõrvemaal ehk Vahe-Eesti tasandikul. Kõrvemaa on suuremalt osalt soostunud tasandik. See piirkond on praeguseni ka kõige vähem inimtegevusest puudutatud maakonna osa. Suurim raba on vastu Harjumaa piiri asuv, oma arvukate laugaste ja älvestega tuntud Epu-Kakerdi raba. Albu valda jääb Valgehobusemägi. Suuremad karstialad JAP-i tegevuspiirkonnas jäävad Järva-Jaani valda (Kagavere-Kuksema), Ambla valda (Lüsiingu) ja Kareda valda. Huvitavaid loodusobjekte on samuti palju, eriti rändrahne ja kivikülve.

JAP-i geograafilises tegevuspiirkonnas on arvukalt allikaid. Siin on suur puhta vee varasalg, millest tekib oluline osa Põhja-Eesti veevarudest. Suur osa Järva maakonnast jääb Pandivere veekaitsealale. Siit saab alguse mitu jõge, ka Eesti pikim, Pärnu jõgi. Järvedest suurimad on Väinjärv (41 ha) ja Endla (20 ha). Allikaist uhkeimad asuvad Endla looduskaitsealal. Kümnekonnast suurest allikast koosnev Norra-Oostriku allikate piirkond köidab tähelepanu mitmeti: Sopa allikas on Eesti sügavaim (4,8 m), Norra mõisa külje all asuv Allikjärv paiskab aga tunnis välja kuni 1,3 miljonit liitrit vett. Roosna-Alliku vallas asub Eesti suurim Allikjärv, mis on Pärnu jõe algus. Prandi allikast saab alguse Prandi jõgi. Asendist ja maastikust tingituna on Roosna-Alliku valda tekkinud „Eestimaa kukal“ – veelahe, kust lõuna poole jäävate allikate, ojade, kraavide ja jõgede vesi valgub Pärnu lahte, Põhja-Järvamaa kannab aga oma veed Soome lahe suunas.

Looduskaitsealuseid territooriume on JAP-i tegevuspiirkonnas mitmeid: Endla looduskaitseala, Kõrvemaa maastikukaitseala, Pandivere veekaitseala.

Kogu JAP-i geograafilisel maa-alal leidub arvukalt parke (valdavalt endisaegsed mõisapargid). Piirkond on rikas taimharulduste poolest – Ojasoo mõisahoone ees kasvab Baltimaade suurima läbimõõduga lehis, Vulbi taimharulduste kaitseala Albu ja Ambla valla piirialal, Rava ja Päinurme tammik, Purdi ebatsuugapuistu.

Kultuuripärand

Järvamaal on säilinud haruldasi kunstimälestisi. Siinsed valdavalt gooti stiilis kolmelöövilised kodakirikud on ehitatud enamikus 13.–14. sajandil. Järva maakonna kaheksast luteri kirikust kõrgeim on 14. sajandil ehitatud Järva-Peetri kirik ja vanim 13. sajandil ehitatud Ambla kirik.

Kogu piirkond on tuntud ka oma arvukate uhkete mõisatega. Järvamaal asuvad mõisahooned on ehitatud valdavalt 18. ja 19. sajandil. Albu (Alp) rüütlimõisa kohta pärinevad esmased teated juba 1282. aastast. Paremini on säilinud need ehitised, mis pärast mõisate riigistamist 20. sajandi algul koolide käsutusse anti.

Lisaks mõisatele on Järvamaal rohkesti säilinud traditsioonilisi elu- ja majandushooneid kõikvõimalikest eluvaldkondadest ning erinevatest aegadest, mitme sajandi vanustest rehielamutest kuni sõjaeelse arhitektuurini. Üleriigilises kontekstis on pälvinud Järvamaa arhitektuur tähelepanu publikatsioonis „Maa-arhitektuur ja maastik“ (Eesti Vabaõhumuuseumi toimetised 1, Tallinn 2008), kus leidis kajastamist Eesti Vabaõhumuuseumi spetsialistide Hanno Talvingu ja Maret Tamjärve põhjalik uuring Kareda ja Esna küla hoonetest ja miljööst 2005. aastal.

Ajaloo-kultuuripärandit koondavad piirkonnas tegutsevad 12 muuseumi. Järva-Jaani vallas on viis muuseumi, Albu ja Ambla vallas kaks, Koeru, Koigi ja Paide vallas üks ning ühtegi muuseumi pole Roosna-Alliku vallas. Neist omanäolisemad on Anton Hansen Tammsaare Muuseum Albu vallas Vetepere külas ja Järva-Jaani muuseumid, sealhulgas Järva-Jaani Vanatehnika Varjupaik.

2.4. Tegevuspiirkonna kultuuriline ja sotsiaalne ühtsus

Põhja-Järvamaal paikneva JAP-i tegevuspiirkonna ajalugu on kogu Järvamaaga suhteliselt sarnane, esimesed kirjalikud andmed on samast ajajärgust ja piirkonda läbisid või siin ristusid mitmed kaubateed. Tegevuspiirkonda ühendavad Tallinna-Tartu, Pärnu-Narva ja Piibe maantee. Ühine joon on mõisakoolide olemasolu tegevuspiirkonna omavalitsustes, sellest ka ühine huvi mõisate rakendamisel turismiobjektidena. Sarnane looduskeskkond ja traditsiooniline põllumajanduspiirkond loovad ettevõtluse arengule ühesugused tingimused kogu tegevuspiirkonnas. Sissetulekute poolest on piirkond sarnane. Palgatöötajate kuu keskmine brutotulu oli 1304 eurot. Sarnane on ka sisemine kohaliku arengu soodustamine – mõlemad piirkonna omavalitsused toetavad võimaluste piires vabaihenduste algatusi ja on huvitatud ettevõtluse arengust. Omavalitsused teevad koostööd JAP-iga, et tagada kohaliku elu tasakaalustatud areng, lisaks on hea koostöö kõigi Järva maakonna omavalitsuste vahel ja piirkondlike arendusorganisatsioonidega.

2.5. Kogukonna aktiivsus ja sotsiaalne kapital

Tänapäevases teadmispõhises ühiskonnas, kus üha valdavamad on elektrooniliselt osutatavad teenused, on uued asjakohased teadmised ning oskused äärmiselt olulised, mistõttu inimkapitali tehtavad investeeringud suurenevad.

Mittetulundussektor on üha enam organiseerunud. Mittetulundusühendused on kujunenud riigi tasandil arvestatavaks partneriks avalikule sektorile poliitika kujundamisel ja strateegiliste arengute planeerimisel. Haldusvõimekuse seisukohast on oluline, et mittetulundusühendused oleksid avalikule sektorile tugevad partnerid. See võimaldaks paremat avalike teenuste delegerimist. Seetõttu on vajalik mittetulundusühenduste institutsioonilise arengu toetamine investeeringute, info, nõustamise ja koolituste kättesaadavaks tegemise kaudu.

Äriregistri andmetel on 01.10.2022 seisuga JAP-i tegevuspiirkonnas registreeritud mittetulundusühinguid ja sihtasutusi kokku 271 (Tabel 11).

Kogukonna aktiivsuse näitajaks on vabaihenduste arv 1000 elaniku kohta. JAP-i tegevuspiirkonna keskmine Kogukonna aktiivsuse näitaja on 25,1.

Tabel 11. Kogukonna aktiivsus 01.10.2022 seisuga

2013 Aktiivsus	MTÜ	SA	Kokku	Elanikke 2022	2022 Aktiivsus
Järva vald 24	170	6	194	7981	24
Paide linna maapiirkond 32	69	0	77	2804	28
Kokku	239	6	271	10785	25

Allikas: Äriregistri päring

Vabaihenduste juures on märgata trendi, et rohkem on inimesed huvitatud osalema valdkonna ja/või huviala põhistes organisatsioonides, kui külaseltside tegevuses. Samas on mitmeid aktiivseid külasid, kus seltsitegevus on hoogustunud või on alustatud ühiste tegevustega.

Külade areng

2017 aastal koostatud Külavanemate uuring "Külavanemate institutsionaalse koostöömudeli väljatöötamine kohalikele omavalitsustele" toob välja, et võrreldes külavanema ja külaseltsi rolli, tuleb välja, et külavanemal on selge esindusfunktsioon ja kontaktisiku roll ja külaseltsid on loodud eeskätt rahastuse taotlemiseks ning ürituste korraldamiseks. Seltside eeliseks on see, et nad saavad külaelu edendamisel luua suuremaid meeskondi ning jagada vastutust. Külaseltsi loomisel tuleb koostada põhikiri ja seega on seltsi tulevane tegevusfookus ka paremini läbimõeldud. Samuti saavad seltsid valida eelisarendamiseks kitsama tegevusvaldkonna (nt huviharidus) samas kui külavanem peab tegelema kõigega. Rollide määratlemisel soovivad külavanemad suuremat kindlust, sest on ette tulnud seda, et neid valitakse külavanemaks, kuid tegelikult ei ole selgust, mida või kuidas tegema peaks ning seesugune ebakindlus pärsib külavanema aktiivset tegutsemist.

Hästi toimiva koostöömudelina kiidetakse külavanemate või siis külade esindajate ümarlaudu. Seal, kus ümarlauad tegutsevad, ollakse nendega üldjoontes rahul ning seal, kus neid pole, igatsetakse nende võimalikku mõju. Omavalitsustele on ümarlauad selgeks suhtlemise ja kaasamise platvormiks.

JAP tegevuspiirkonnas on külasid, kus külavanem on ka külaseltsi juhtkonnas, kuid on ka neid piirkond, kus külavanem ja kohalik külaselts on eraldi. KOV ja külade koostööd on toetatud LEADER koostööprojekti Arukate külade arenguprogramm raames. Ühised arutelud, mõttekojad ning koolitused on kaasa aidanud külakogukondade arengule. Pikaajalises Arukate külade arenguprogrammis osalesid Koeru kogukond Järva vallast ja Kriilevälja küla Paide linnast. Programmis osalemise tulemusena on mõlemad kogukonnad aktiivsed ning on läbi mõtestanud oma kogukonna olemuse ja rolli ning tegutsevad aktiivselt edasi küla arendamise ning kogukonnaliikmete võrgustumisega.

2.5. Noorsootöö

Kvaliteetne noorsootöö (sh noorte huviharidus) on avalike teenuste kogum, mille eesmärk on luua noorele tasemeõppe-, töö- ja koduväliseid võimalusi noore vaba tahte alusel enese avastamiseks, arenguks, koos- ja isetegevuseks. Noorsootöö toetab kooli ja kogukonna koostööd – lüli, mis saab luua reaalseid sidustegevusi. Noorsootöö toetab kooli ja kogukonna koostööd – lüli, mis saab luua reaalseid sidustegevusi.

Noorsootöö seaduse järgi määratletakse Eestis noorena inimesi vanuses 7–26 aastat. 2022 aasta andmete järgi oli tegevuspiirkonnas kokku 2207 selles vanuses noort.

Tabel 12. JAP tegevuspiirkonna noorte ja elanike suhtarv rahvastikust 01.01.2022 seisuga.

2013	Noori	Elanikke	Noorte % rahvastikust
Kokku piirkonnas	2419	10561	22,3%
Järva vald	1873	8116	23,1%
Paide linn	546	2445	22,3%
2022	Noori	Elanikke	Noorte % rahvastikust
Kokku piirkonnas	2207	10785	20,5%
Järva vald	1636	7981	20,5%
Paide linn	571	2804	20,4%

JAP-i tegevuspiirkonnas tegutsevad järgmised noortekeskused ja noortetoad: Järva Valla Noorsootöökeskus juhivad noorsootööd Järva vallas ning seob Albu, Aravete, Ambla, Järva-Jaani, Koeru, Koigi noortekeskusi ja Päinurme noortetuba

Paide Avatud Noortekeskus koordineerib Anna, Tarbja ja Roosna-Alliku Noortetubade tegevust.

Piirkonnas tegutseb Koeru Muusikakool.

2022 aastal uuendatud JÄRVAMAA ARENGUSTRATEEGIA 2035 toob välja noorsootöö visiooni: Rohkem võimalusi loovuse arendamiseks, omaalgatuseks ja ühistegevuseks. Ebavõrdsete olude mõju vähendamine, noore arenguvõimalustele ja tõrjutuse vältimine. Aktiivne osalus kogukonnas ja otsustes. Edukus tööturul. Kvaliteetne noorsootöö.

2.6. Taristu

Teed, tänavad ja transport

Paikkonna teedevõrgu eripära on selles, et asutakse kahe suure maantee – Tallinna-Tartu-Luhamaa ja Pärnu-Rakvere-Narva piirkonnas. Piirkonda läbib ka Piibe maantee. Aktiivselt on piirkonnas algatatud kergliiklusteede ehitust, mis tagab kooliõpilaste ja täiskasvanud elanike liiklusohutuse.

Vallakeskuste vahelised teed on heas korras, varustatud asfaltkattega. Kogukonnaliikmete ja turismi laienemise seisukohalt oleks paljud teed vaja teha tolmuvabaks.

Ühiskondlik transport on kättesaadav suurte keskuste suunas, keerulisem on olukord väiksematesse keskustesse saamisega. Riigiteede võrgustik on suhteliselt tihe ja bussiliiklus toimub põhiliselt mööda riigimaanteid.

Elektriga varustatus

Pea kõik piirkonna majapidamised ja ettevõtted on varustatud elektrienergiaga. Töökindlus jätab tormide ajal soovida ning probleeme võib tekitada kahjuste pikk likvideerimise pikk aeg. Keerulisem on olukord ettevõtlus piirkondades, kus vajaliku elektrivõimsuse puudumine võib takistada uute ettevõtete tulekut. Viimastel aastatel on suurenenud päikeseenergia kasutus, ka LEADER projektidega on kasutusele võetud päikesepaneelid, vähendades sellega kulusid.

Infotehnoloogia

Interneti kättesaadavus on ebahühtlane. Maapiirkonnad on kaetud nii mobiil- kui ka raadiotelefoni ülekandejaamade vastuvõtu-saate ulatusega. Suuremates keskustes eksisteerib telefoniside kaabel- ja traatliinide süsteem ning valguskaabel tagab lairiba interneti kättesaadavuse olulisematele avalikele objektidele (vallamajad, raamatukogud). LEADER projektiga rajati lairibaühenduse kättesaadavust Paide (valla) linna projektiga Purdi külas..

Turvalisus

Päästeteenistus on suhteliselt hästi korraldatud piirkonna kõikides asustatud punktides. Päästeameti Lääne regiooni koosseisus tegutsevad JAP-i piirkonnas Aravete päästekomando, Koeru päästekomando ja Paide päästekomando. Päästeameti andmetel tegutseb Järvamaal 6 VPK, neist JAP-i tegevuspiirkonnas tegutsevad Järva-Jaani VPK (Järva-Jaani Tuletõrje Selts) ja Sõrandu VPK (Sõrandu Külaselts).

Kuna piirkonnas on palju avalikke ujumiskohti, siis on oluline ka vabatahtlike vetelpäästjate tegevuse arendamine.

Tänavavalgustus on uuendatud enamikes asulates, see on olnud kohalike omavalitsuste investeering ning loonud energia säästlikuma kasutuse. Kõikides omavalitsustes on naabrivalve piirkonnad.

Sotsiaalne taristu / külamajad

Alljärgnevalt on toodud loetelu seltsidest, kes omavad tegutsemiseks ruume või hoonet:

- * Albu piirkonnas tegutseb Albu valla küladetuba, mida haldab MTÜ Albu Valla Külade Selts
- * Ambla piirkonnas -
- * Järva-Jaani piirkonnas tegutseb Jalgsema külamajas Seliküla Jalgsema Külaselts ja Karinu külamajas Karinu Külaselts KARAME
- * Kareda piirkonnas Öötla mõisas tegutseb Viru Küla Selts, Müüsleris on Müüsleri ja Köisi Küla Seltsil kasutada korter, Esna seltsimaja haldab Esna küla Selts; Esna vana vallamaja haldab MTÜ Karessen. Müüsleri Saare Seltsi omanduses on Müüsleri käsitöökoda-näitustehall
- * Koeru piirkonnas tegutseb Salutaguse seltsimajas Salutaguse Nelja Küla Selts, Ervita Külaseltsil on kasutada korter – Ervita seltsimaja, Vao Külaselts tegutseb Vao seltsimajas
- * Koigi piirkonnas on MTÜ Päinurme Külaseltsi kasutuses Päinurme rahvamaja, MTÜ Sõrandu Külaselts on korrastanud Sõrandu külamaja, MTÜ Prandi Küla ja Allikad eestvedamisel ehitati Prandi külamaja
- * Paide linna maapiirkonnas on Sargvere Maakultuuri Edendamise Seltsi kasutuses Paide linna haldushoone Sargveres, Anna Kultuuriselts tegutseb Anna Vaba Aja Majas, Purdi külaselts rendib Purdi mõisa omanikultuurimaja ruume, Kriilevälja küla Seltsi kasutuses on krunt ja väike ehitis Kriilevälja külas, Valgma külaselts ehitab käesoleval perioodil külaplatsi ja külamaja, mis on piirkonna uusim.
- * Roosna-Alliku piirkonnas on Kaaruka Küla Selts Kaaruka külaseltsimaja ja selle juurde kuuluva maa omanik; MTÜ Allikaveed kasutab külatuba Roosna-Alliku rahvamajas, Valasti Külaselts haldab Valasti külamaja, Viisu Külaseltsil on kasutada enda omanduses olevad ruumid Viisus.

Oluline on võimalus saada toetust kulude kokkuhoiu investeeringutele: näiteks taastuenergia kasutamise võimaluste loomisele küla avalike objektide juures, et paraneks objektide jätkusuutlik majandamine. Vajalik on kogukondade iseteenimise võimekuse tõstmine ning kogukonnale oluliste teenuste pakkumine.

2.7. Teenused elanikele

Elukeskkonna tasakaalustatud areng eeldab eluks vajalike teenuste olemasolu ja kättesaadavust piirkonnas. Alljärgnevalt ülevaade põhiteenustest.

Koolid ja lasteaiad: Käesoleval ja järgmistel aastatel toimuvad koolivõrgustikus muudatused, mis tulenevad otseselt õpilaste arvu vähenemisest. JAP-i tegevuspiirkonnas on kokku 11 kooli, mis on muutunud või muutumas põhikooliks, lasteaiad algkooliks. Piirkonnas asuvad koolid ja lasteaiad: Albu Põhikool, Ambla-Aravete Kool, Järva-Jaani Gümnaasium, Järva-Jaani lasteaiad, Koeru Keskkool, Koeru lasteaiad, Koigi Kool, Peetri Kool, Roosna-Alliku lasteaiad, Roosna-Alliku Põhikool, Tarbja lasteaiad-kool, Viisu lasteaiad. Lisaks tegutsevad piirkonnas Vodja kool (Tallinna Rocca al Mare Kooli Vodja individuaalõppekeskus), Koeru Muusikakool (koos Albu filiaaliga).

Raamatukogud: Kokku tegutseb piirkonnas 18 raamatukogu või laenutuspunkti üle 6000 lugejaga. Raamatukogud paiknevad peale keskuste valdavalt suuremates keskustes. Külades on laenutuspunktid ning Järva vallas pakub raamatukoguteenust raamatukogu buss „Krõõt“. Need kohad on ka kogukonna elanike kogunemiskohad ja infoallikad. Omaalgatuslikult on kogutud raamatufondi ja tegutseb raamatukogu Albu endises vallamajas Järva-Madise Külaseltsi algatusel ja Esnas Esna Seltsi eestvedamisel.

Esmatasandi arstiabi: Kõik piirkonna omavalitsuste inimesed saavad kasutada perearsti teenust optimaalsel viisil, mille kohalikud omavalitsused on korraldanud.

Hooldus ja hoolekande teenused: Väljaspool kodu osutatavat hooldusteenust pakuvad Ahula Pansionaat OÜ ja Sihtasutus Koeru Hooldekeskus (kus pakutakse lisaks erihoolekandeteenust). 2021 alustas tööd vanurite ja puuetega inimeste hoolekandetasutus OÜ Peetri Hooldekodu. Erihoolekandeteenust pakuvad Mittetulundusühing MEIE, Mittetulundusühing Jaanilaia ja mittetulundusühing EQUILIBRE. Rehabilitatsiooniteenust pakuvad LOODUSMEEL MTÜ ja Mittetulundusühing VAU. JAP tegevuspiirkonnas on eakate päevakeskused endistes vallakeskustes.

Vabatahtlikud seltsilised: Järvamaal on alustanud tegutsemist vabatahtlikud seltsilised, kes katavad oma võrgustikuga terve Järvamaa.

Kultuurielu: Kõrvemaa on kuulsaks kirjutanud Anton Hansen Tammsaare. Järvamaal antakse 1992. aastast alates välja maakonna kultuuripreemiaid, kus loomingu-, kollektiivi-, kultuurielu edendaja ja elutööpreemia kõrval on eraldi autasud mõeldud rahvakultuuri žanri parimale kollektiivile ja parimale rahvakunsti-meistrile. Järva vald annab juba aastaid välja kirjanduspreemiat. Muusikahuvilised võivad osa saada kirikukontsertidest ja eriilmelistest festivalidest (Järva-Jaani Kevadrock, Käravete Järvemuusika, WILD´IN festivalid Koerus, Kirikute päevad, Järva Valla muuseumitee). Teatrilavastusi produtseerib ja etendab MTÜ PIIBE TEATER. Oma teatriprojektidega on ennast Eesti suviste ürituste turul tõestanud Tammsaare muuseum.

Kogukonnateenused

JAP tegevuspiirkonnas on **kogukonnateenus** kogukonna liikmelt kogukonna liikmetele, teenuse osutaja tegutseb avalikes huvides ja on olemas kogukonna selge vajadus teenuse järele.

Kogukonnateenuse eesmärk ei ole kasumi teenimine, kuid tasu võtmine teenuse kulude katmiseks on põhjendatud. Kogukonnateenuste väljatöötamisel tuleb selgelt eristada see muudest turismi- ja renditeenustest. Kogukonnateenus ei tohi pakkuda kõlvatut konkurentsi piirkonna ettevõtetele.

Teenuse väljaarendamise aluseks on järgmised tunnused, mida teenuse pakkuja on eelnevalt analüüsinud:

Kättesaadavus: kas antud teenus avatud turu situatsioonis toimib või ei toimi; kas teenus on kliendile vajalikus mahus ja võimalikult kodu lähedal kättesaadav ning teenuse osutamiseks on sobivad ruumid, sisustus ja vahendid; kas kogukonnas on piisavalt teenuse tarbijaid.

Juurdepääsetavus: kas teenuste kohta informatsioon on kättesaadav inimesele arusaadaval viisil ning teenused on selgelt ja läbipaistvalt kirjeldatud; kas naabruses olev samalaadne teenus on mõistliku aja- ja rahakuluga kättesaadav.

Taskukohasus: kas teenus on kogukonna liikmetele kättesaadav tasuta või mõistliku hinnaga ning hind ei takista teenuse kättesaadavust; kas teenust on võimalik pakkuda turuhinnaga kogukonnavälisele klientidele.

Järjepidevus, jätkusuutlikkus: kas teenus on pikaajaline ning katkematu, toimub areng täiendavatele teenustele; kas teenuseosutajad on jätkusuutlikud, kas tulud katavad püsi- ja amortisatsioonikulud, et tekiks piisavalt ressursi seadmete ja vahendite uuendamiseks; kas on tagatud stabiilne ja piisav teenuste rahastus.

Tulemustele suunatus: kas klient ja teised osapooled on osutatud teenusega rahul.

Partnerlus: kas teenuste planeerimine ja arendamine toimub omavalitsuse ja teenusepakkujate koostöös ning partnerluses teenuse saajaid esindavate organisatsioonidega.

2.8. Sotsiaalvaldkond

Strateegiat ette valmistades kaardistati JAP-i tegevuspiirkonnas alljärgnevad sotsiaalvaldkonna probleemid: Probleeme on üldise toimetulekuga nii perede kui üksikisikute tasandil igas vanusegrupis. Toimetulekuraskustes peredes kasvavate laste puudulikud sotsiaalsed oskused toovad kaasa käitumisprobleeme. Erivajadustega lastel on teenuste kättesaadavus piiratud. Psühholoogi, logopeedi, lastepsühhiaatri, perenõustaja teenus pole abivajajale piisavalt kättesaadav – see on rakendatud koolides külalis spetsialistide abil ja on koordineeritud maakondlikult Paides. Neil aga ei ole piisavalt vahendeid teenuse laiendamiseks maapiirkonnas. Toimetulekuraskustes perede, sõltuvus- ja psüühikahäirega inimeste toetus ja järelevalve on juhuslik, puudub tugiteenuste ja ravi kättesaadavus. Lisaks on probleeme finantskirjaoskuse ja pere või üksikisiku eelarve planeerimisega. Joonistuvad välja pikaajalise töötusega seonduvad probleemid, maapiirkonnas on vähene sobilike töökohtade valik ning teisalt pole ettevõtetele sobilikku tööjõudu, vajalik oleks inimeste ümberõpe.

Eakate hoolekanne piirkonnas. Eakad elavad reeglina külas vanades ja hooldust vajavates hoonetes, millel on inimese jaoks emotsionaalne väärtus. Tihtipeale ei tule nad talvel toime kütte hankimise, kütmise, transpordi (kodust välja pääsemise) jm sarnaste probleemidega, kuid tervise ja elujõu poolest ei peaks neid paigutama kodupiirkonnast kaugemal asuvasse hooldekodusse. Covid perioodil suurenes eakate üksindus ja üksi olemine ning neil on keeruline tagasi tulla sotsiaalselt aktiivsesse ellu.

Eakatele koduhooldusteenuse pakkumise järel on järgmine samm statsionaarsesse hooldekodusse, mis lõikab läbi sideme elupaigaga. Vaja on ennetustööd, mis toetaks inimeste kodus hakkamasaamist ja ka vahepealse variandi – intervallhooldus teenuse kasutuselevõttu.

2.9. Piirkondlik eripära

JAP-piirkond asub Süda-Eestis, nelja tee ristumispäigas. Kesk-Eesti soodne asukoht annab hea võimaluse arendada ettevõtlust või käia töö erinevates Eestimaa paikades. Järvamaa on koos Raplamaaga ainsad maakonnad mis ei ulatu riigi maa- ja veepiirini. Puutumatu looduse ilu ja võlu saab nautida ümbruskonna rabades, metsades, mis omakorda on põhjustanud hõreda hajaasustuse alla 10 elaniku/km² kohta.

Viljakad mullad ja hea põllumajandusmaa pani ajaloos aluse mõisate tihedale asustuselale. Järvamaa 99-st mõisast asus JAP-i piirkonnas 76. Tänapäeval on igas vallas tegutsevaid ja hästi hoitud mõisakomplekse, millest pärlitena võib välja tuua mõisakoolid ning kultuuri ja ajaloo tegelevad vabaihendused, kes on leidnud oma asukohad mõisates. Mõisad on ka atraktiivsed turismiobjektid.

Järvamaa on saavutanud Green Destinationi hõbemärgise mis tähendab seda, et piirkonnas on kohalike omavalitsuste tihe koostöö, mis loob eeldused maakonna kui terviku strateegiliseks arendamiseks keskkonnasõbraliku ja loodust hoidva elu- ja sihtkohana. Piirkonnas väärtustatakse kohalikke traditsioone ja pärandkultuuri, arvestatakse kohaliku kogukonnaga, oluline on majanduslik jätkusuutlikkus, et luuakse töökohti ning kaasatakse kohalikke, tegevustes püütakse olla keskkonna- ja kliimasõbralikud, tegeletakse kliimamuutusest tingitud probleemidega, hoolitsetakse rahvatervise eest, kaitstakse väärtuslikke maastikke, ilusaid vaateid, elupaiku ja elusloodust ning ollakse loodussõbralikud.

2.10. Seosed linnaliste piirkondadega

Piirkonna elanikel on kõige suurem side maakonnakeskuse – Paide linnaga. Paljud maakondlikud üritused toimuvad Paides. Tarbitakse kultuuriteenust Paide Muusika- ja Teatrimajas, kasutatakse AS Järvamaa Haigla teenuseid. Sihtasutus Paide Spordi- ja Tervisekeskus pakub tervisesporditeenuseid. Paides on ka lähim pangakontorite võrk, suuremad kauplused ja teenindusasutused.

Palju töökohti koondunud Paidesse, eriti kaubanduses. Vähestes allesjäänud riigiasutustes töötavad inimesed JAP-i tegevuspiirkonnast. Kõige rohkem kasutavad teenuseid linnas Paide linna maapiirkonna elanikud Järva valla elanikud kasutavad teenuseid ka Tapal ja Rakveres.

Neljarealise kiirtee valmimisega on tulnud lähemale pealinn - Tallinn, kus samuti teenuseid tarbitakse ning kultuuri- ja kaubanduskeskusi külastatakse.

2.11. Ettevõtluskeskkond. Ettevõtlus ja tegevusalad

JAP-i tegevuspiirkond on 2011 aasta uuringu järgi pigem põllumajanduslik, kus on probleeme ettevõtluse arengu ja mitmekesistamisega, kus peatähelepanu tuleb pöörata ettevõtluse sellisele arendamisele, mis tagaks erinevate töökohtade olemasolu valla territooriumil. (Allikas: Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut 2011, Maaelu arengu aruanne) See ei ole muutnud ning vajalik on ettevõtluse jätkuv arendamine, et piirkonna ettevõtlus oleks mitmekesine.

Tabel 13. Majanduslikult aktiivsete ettevõtete muutus ja ettevõtlusaktiivsus 01.01.2022 seisuga

	Ettevõtteid 2012	Elanikke 01.01.2013	Aktiivsus	Ettevõtteid 2020	Elanikke 01.01.2021	Aktiivsus
Järva vald	209	8393	25	462	7980	58
Paide linna maapiirkond	104	2567	41	174	2653	66
Kokku	313	10960	29	636	10633	60

Allikas: Statistikaamet (Ilma põllumajandusettevõtete)

Järva maakonna ettevõtluskeskkonna ja piirkonna ettevõtete arengu toetamise võimaluste uuringus tuuakse välja, et kuna Järvamaal on head põllumajandustraditsioonid ja pikaajalised ettevõtjad põllumajandusvaldkonnas, siis on prioriteetseks keskseks valdkonnaks kõrgtehnoloogiline põllumajandus ja sellega sidusad valdkonnad - toiduainetetööstus ja IT sektor ning teenusmajandus, mis aitavad kaasa just põllumajandussektori arenguhüppele. Samal ajal toetavad prioriteetset valdkonda ka kõik muud piirkonna jaoks olulised valdkonnad, nt töötlevast tööstusest nii metalli- kui puiduvaldkond ning lisaks ka elamus- ja loodusturism (sh agroturism). Prioriteetsetest valdkondadest tulenevad tegevusvaldkonnad on keskkonnasäästlikkus; tehnoloogiamahukas tootmine (automatiseeritud, digitaliseeritud, robotiseeritud ehk vastand tööjõumahukale tootmisele); tarkade töökohtade juurde loomine/sh enam oskusi nõudvatele töökohtadele töötajate leidmine oma piirkonnast; avaliku sektori ja ettevõtjate ühine maakonna/piirkonna kohaturundus.

Nimetatud uuringu raames ettevõtjatega tehtud intervjuudes toodi välja, et suurimaks ettevõtluskeskkonnaga seotud probleemiks on ettevõtjate sõnul tööjõupuudus.

Intervjueeritud ettevõtjad on arvamusel, et KOVide võimalused ettevõtlust toetada on piiratud. Seejuures peetakse omaette väärtuseks ettevõtjate hoidmist kohalikus foruumis, et esineks võimalikult vähe ootamatuid muutusi, ning et ettevõtete tegevust segataks minimaalselt. Ühe ettevõtlust soodustava ettepanekuna toodi välja see, et omavalitsused võiksid inimeste piirkonda meelitamiseks laiemalt promoda odavaid kommunaale ja lasteaiakohti ning toetada eluasemelaene. Samuti oldi intervjuudes seisukohal, et piirkonna ettevõtlust oleks vaja rohkem reklaamida (ka piirkonna-siseselt). Ühe ideena pakuti välja kohalike ettevõtjate/tootjate portaali loomine. Samuti on ettevõtjate hinnangul vaja jätkata ettevõtjate tunnustamisürituste ja ümarlaudadega, millest viimased peaksid olema mõeldud sarnase profiiliga ettevõtjatele.

(Allikas: Järva maakonna ettevõtluskeskkonna ja piirkonna ettevõtete arengu toetamise võimaluste uuring, Civitta 2022)

Turism JAP-i tegevuspiirkonnas

2021. aasta Statistikaameti andmetel Järva maakonnas tehtud ööbimiste kohta, selgub et maakonnas majutati aasta jooksul 22 952 turisti. Majutuskohti oli maakonnas 2021. aastal 33 ning voodikohti 960.

Voodikohtade ning tubade täitumus oli vastavalt 12% ja 15%, mis on üks Eesti madalamaid. Ehkki turistide arv piirkonnas on aasta-aastalt pisut tõusnud, on viimastel aastatel oma tingimusi seadnud koroonaviirusest tingitud piirangud.

Järvamaa Turismiinfokeskuse (visitjarva.ee) andmetel tegutseb piirkonnas 16 majutusasutust kokku 512 ööbimiskohaga suvel ja 455 talvel. Piirkonnas tegutsevad: Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskuse hostel (62 kohta), Hindreku Talu ja Peomaja (52/76 kohta), Rummusaare puhke- ja spordikeskus (49 kohta), Simisalu loodusmaja (49 kohta), Aravete kardi- ja vabaajakeskuse külalistemaja (40 kohta), Vana-Veski Puhkekeskus (39 kohta), Kallisaba puhkemaja (33 / suvel 50 kohta), Rabav puhkemajad (30 kohta), Vao külalistemaja (30 kohta), Kirsimari majutus Amblas (24 kohta), Jäägri villa (19 kohta), Tõrvaaugu Metsamajad (12 kohta), Lehtmetsa-Risti puhkemaja (8 kohta), Paide kodumajutus Kriilevälja külas (8 kohta) ning suvel Koorejaama kämpingud (12 kohta), Järva-Jaani kämping (4 kohta).

Turismiga tegelevad piirkonnas lisaks majutusasutustele Kilplane OÜ, Matkapesa (PolarEye OÜ) jpt.

MKM Turismistrateegia 2022-2025 toob ühe eesmärgina välja:

Turismitoodete ja sihtkohtade arendamise eesmärk on, et Eestisse tuleks teadlikumad väliskülalastajad, kes viibivad Eestis kauem ning tarbivad mitmekesisemalt. Peamine fookus on digi- ja rohepöördel turismisektoris, aga ka koostööl, külalislahkusel ja andmepõhisusel.

Eesti turismi peamiste teemavaldkondade arendus põhineb järgmistel tugevustel:

- Eesti kultuuril, mis on autentne ja värvikas. Eesti arhitektuur, ruumiline keskkond ning kultuuri- ja spordisündmused on tõestanud oma väärtust külalastajate seas.
- Eesti toit, mis on kirev segu erinevatest kultuuridest, köökidest ja ajastustest. Restoranide tase on väga kõrge, hinnatakse kohalikku toorainet.
- Eesti loodusel, mis on vaheldusrikas ja lähedal.
- E-Eesti kuvandil ja innovaatilisel ettevõtluskeskkonnal.

Nimetatud tugevuste tõttu on ka turismitoote arendustegevused jagatud vastavalt nelja valdkonda: kultuuriturism, toiduturism, loodusturism ja äriturism.

Järvamaa Turismiinfo andmetel tegutseb piirkonnas 16 toitlustusasutust, neist tuntumad on Põhjaka mõis, Sämmi Grill, Kilplala, Kirsimari Söögituba Amblas, ning Kohvik Valgehobusemäe Suusa- ja Puhkekeskuses, Jaani tare Järva-Jaanis, KETE kohvik Aravetel, Kiirtoidurestoran "Mäeküla Peatus", Eesti Veini Kambri "Eesti veini koolitus" ja Rabaresto Valgma külas.

Mahetootmine ja kohalik toit

Mahetoodete tarbija nõudluse suurenemine on loonud palju võimalusi kõigis turustusahela etappides, eriti oluline on järjepidevus mahetootmiselt ja mahetöötlemisele, et tagada lõpptarbijale mahetooteid.

Põllumajandus- ja Toiduamet andmetel on 2021 aasta seisuga JAP-i tegevuspiirkonnas on registreeritud 37 mahetoodete käitlejat. Kohaliku toidu tootjate – põllumajandusettevõtete kõrval tegutseb MTR andmetel JAP-i piirkonnas 26 toitlustusettevõtet ja 26 tootmis-kaubandusettevõtet, neist uuemad on Põhjaka Viinaköök OÜ ja Tanksemäe Saffer OÜ jm. Tanksemäe Saffer sai Covid perioodil Regionaalmaasika maapiirkonnas kiiresti turule toodud kaupade kojukande eest. Kalamatsi Meierei on samuti Regionaalmaasika omanik - väikeselt alustanud Kalamatsi väikemeierei jõudnud oma toodetega poodidesse üle Eesti ja muutunud lemmikuks tipprestoranides, restoranide peakokad on ettevõtte hinnanud aasta parimaks kohalikuks meiereiks.

Loomemajandus

Loomemajandus on Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt defineeritud kui majandussektor, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel ning mis on võimeline looma heaolu ja töökohti intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise abil.

Loomemajanduse põhivaldkondadele (muusika, disain, kunst) lisandus käsitöö, mis eelnimetatud dokumendis on defineeritud kui majandusvaldkond, mis pakub rahvapärимusest inspireeritud tooteid, samuti muud käsitöö tehnikates teostatud loomingut. Käsitöö kui rahvusvaheliste klassifikaatorite järgi eristamatu ettevõtlusvaldkonna tegeliku olemuse ja potentsiaali mõistmiseks tuleb selle valdkonna ettevõtteid vaadelda kui meistri põhiseid mikro tootmisettevõtteid.

Käsitöö turunduse peamine potentsiaal on nii piirkonnast väljaspool asuvates keskustes (Tallinn, Tartu jms) kui ka Eestist väljaspool. Seega on tegemist realselt raha piirkonda toova valdkonnaga. Lisaks märgitakse eelnimetatud uuringus käsitöövaldkonna lisandväärtusena kohaliku maine kujundamist nii välituristide seas kui ka välisurgudel laiemalt.

Kohalike mikrotootmisettevõtete kaudu on kõige suurem võimalus kohaliku toorme väärindamine uute ja taasavastatud vanade kasutusviiside tekkeks ja kasutuselevõtmiseks.

Tüüpiline käsitöettevõtte on loodud iseendale tööandjaks ega kasuta lisatööjõudu. Selle kõrval on suuremaid ettevõtteid, kellest osa on arvestatavad eksportijad, näiteks puitkäsitöö, kudumite valmistamise ja sepieste valmistamise alal. Kolm või enam töötajat on vaid 15%-l ettevõtetel. Uued loodud ettevõtted on valdavalt pisikesed, töötajate arvu vähenemise trend on märgatav ka suuremates ettevõtetes. Ettevõttes on keskmiselt 1,8 töötajat, mediaan keskmine ettevõtte on ühe hõivatuga ja müügituluga 17,7 tuhat eurot (2019. a). Käsitöettevõtete müügi käive oli 2019. aastal kokku 16,0 mln eurot (40% rohkem kui 2015. a). Toodete omahinda tõstab sisendite (materjalid, teenused) hinnatõus.

Käsitöö on üsnagi populaarne huvitegevusena, arvukalt on erinevaid käsitöökoolitusi, mida korraldavad nii koolitusele spetsialiseerunud ettevõtted ja ka käsitöötooteid valmistavad meistrid ja äriettevõtteid ning mittetulundusühinguid. Huvilistel on võimalik õppida väga erinevaid tehnikaid, sh rahvarõivaste valmistamist.

Käsitöettevõtlus on põimunud harrastustegevusega. Üle Eesti on palju käsitöö ja rahvakunstiga tegelevaid seltse ja ühendusi, kellest osa pakub huvitegevuse kõrval enda tooteid ka müügiks, osa ongi keskendunud eeskätt käsitöössemete valmistamisele ja müügile, osa aga toodete müügiga ei tegele.

Käsitöettevõtlusel on oluline roll regionaalses tööhõives, see võimaldab pakkuda maapiirkondades inimestele elatusallikat. Uuring kinnitas ettevõtete esindatust üle Eesti kõigis maakondades, neid võiks olla rohkemgi. Pandeemiat ei olnud käsitöettevõtetel kerge üle elada: otsemüügi võimalused vähenesid – laudad jäid ära ja välituristid kadusid, eriolukorra ajal olid väikepoed suletud. Mitmed väikepoed on raskuste surve all lõplikult suletud, heal juhul säilitades enda e-poe. Esiplaanile ongi tõusnud e-müük ja siinkohal vajaksid käsitöettevõtted abi digioskuste parandamiseks ja veebimüügi arendamiseks.

(Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut, Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus 2021)

JAP tegevuspiirkonnas on toetatud kahte käsitöettevõtjat OÜ Mõtleja Tigu, kes käivitas Esna Galerii ning OÜ Meistrilt Meistrile, kes tegeleb kultikandiga ja koolitustega.

Arvestades JAP-i piirkonna soodsat logistilist asukohta, tunnustatud miljööd, looduskeskkonda ning lisanduva ja tagasipõrduva noorema elanikkonna keskmisest kõrgemat motiveeritust isetoimivate majapidamiste loomisel, on loomemajandus piirkonnas jätkuvalt perspektiivikas majandusvaldkond.

2.12. Tööjõud ja selle kvaliteet

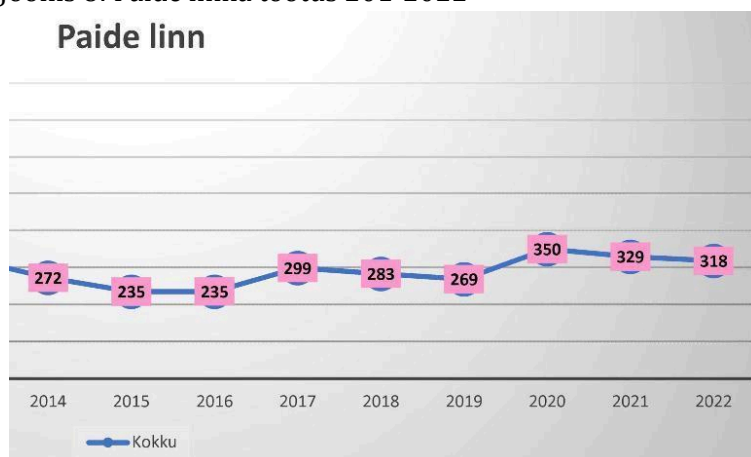
Tegevuspiirkond on kahaneva rahvaarvu ja aeglaselt vananeva rahvastikuga piirkond. Rahvaarv on piirkonnas kahe viimase rahvaloenduse vahelisel perioodil vähenenud. Kuna negatiivsed on nii loomulik iive kui ka rändeiive, siis on tegemist tõsise probleemiga.

Praegune trend näitab, et piirkonda ei peeta elupaigana eriti atraktiivseks, kuid viimaste aastate arenguplaneeringud näitavad tegevuspiirkonnas ettevõtlusele suuremat tähelepanu ja samas on piirkond ettevõtluskeskkonnana muutunud atraktiivsemaks. Rahvaarvu vähenemine ja rahvastiku vananemine toob kaasa probleeme tööturul, sest vaba tööjõu puudumine ei soodusta investeringuid piirkonda.

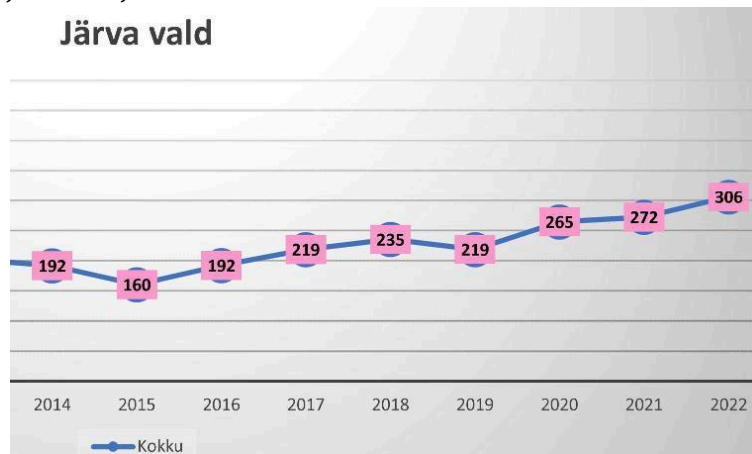
Töötushüvitiskindlustuse saajate ehk aktiivsete töötute keskmine arv aastas on Järvemaal jätkuvalt kasvutrendis, seetõttu on töökohtade säilitamine ja loomine järgmisel perioodil põhitähelepanu all.

Sotsiaalkindlustusamet statistika alusel on JAP tegevuspiirkonna töötute arv aastate lõikes järgmine:

Joonis 8: Paide linna töötus 201-2022

Joonis 9: Järva valla töötus 2014-2022

2.13. Tööareaalid

Suuremad ja tuntumad ettevõtted piirkonnas on koondunud ettevõtluksaladele:

Mäo tööstuskülas on tuntumad Viking Window AS, Sakret OÜ, Saint-Gobain Glass Estonia SE Mäo tehas. **Ahula tööstuspiirkonnas** tegutsevad jäätmekäitlusfirma Maskhone OÜ, õmblusfirma U & K TEX OÜ jt. Aravete tööstuskülas on suuremad firmad Saint-Gobain Ehitustooted AS, Terasman OÜ Aravete tsehh.

Koeru tööstuskülas on Konesko AS, OÜ Fineltec Baltic. Koerus tegutseb Natural AS.

Järva-Jaani ettevõtluksalal tegutsevad puidust aiamaajade tootja Arctic Finland House ja E-Piim. Paide linna lähistel AS Jalax.

Suuremad põllumajandusettevõtted on Rebruk OÜ farmid, Peetri Põld ja Piim AS, Koigi OÜ, Veskimäe AS, Sõrandu Farm, OÜ Mäo Põllumajandusühistu, Sargvere Põllumajandusühistu ja Eelar Sammleri Kuriste talu. Kubja Ürditalu ravimtaimeteed ja Kalamatsi Meierei OÜ juustud on tunnustatud üle Eesti.

Elen Puidutöötlemise OÜ on suur puusärgivabrik, mille toodangust 80% läheb ekspordiks. Roosna-Allikule on kogunenud autoteenindus- ja lammutusfirmad AS STIK, STIK Autolammutus OÜ, Nõlvak & KO AS, Maasturid OÜ. Eripärased on käsitööettevõtte Mõtlega Tigu OÜ ja Meistrilt Meistrile OÜ, hobustega tegelevad Koordi Tallid OÜ, MTÜ Equilibre Hobukooli Park ja teised.

3. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA ARENGUVAJADUSED 2023-2027

3.1. Hinnang hetkeolukorrale SWOT-analüüs

Analüüsi aluseks on hinnang eelmisele perioodile, sihtgruppide arvamused ja ettepanekud. SWOT-analüüs koostati JAP-i strateegiaseminaril, täiendati piirkondlikel ja valdkondlikel ümarlaudadel ning strateegia töörühmas.

Analüüsil lähtuti kolmest aspektist:

INIMESED (teadlik, loov, algatusvõimeline, aktiivne, koostööaldis, innovaatiline);

ELUKESKKOND (loodus, kultuuripärand, ressursid, turvatunne);

ETTEVÕTLUSKESKKOND (töökohad, konkurentsivõime, uuenduslikkus).

SOTSIAALVALDKOND (sotsiaalselt kaasatud täisealised, inimväärikas elu, hoolduskoormuse vähendamine)

Tabel 14: SWOT-analüüs

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<p>* Arendustegevused ja -investeeringud on jätkusuutlikud ja süsteemsed. JAP piirkond on kaetud tegusate küla- ja seltsimajade võrgustikuga. Piirkonna kultuuri- ja ajaloopärand. on mitmekesine</p> <p>* Noortele suunatud tegevused on läbimõeldud.</p> <p>* On olemas looduslikud ressursid ettevõtluse arendamiseks.</p> <p>* Piirkonnas on erineva suuruse ja tegevusvaldkonnaga ettevõtteid. Ettevõtlus on mitmekesine.</p> <p>* JAP-i kui mittepoliitilise organisatsiooni piirkonnaülene arenguline ja mainekujunduslik tegevus võrgustike ja projektide kaudu on tulemuslik.</p> <p>* Piirkonnal on logistiliselt hea asukoht.</p> <p>*Sotsiaalvaldkonnas on olemas vabatahtlikud seltsilised, külakogukondades toimib naabrivalve ja kogukondlik abistamine.</p>	<p>* Inimressurss on piiratud, sh vähe eestvedajaid, aktiivseid inimesi ja üritustel osalejaid. Probleem on kogukonna eestvedajate järelkasvuga. Kvaliteetse tööjõu puudus, vananev ja vähenev tööjõud, oma ala spetsialistide nappus.</p> <p>* Piirkonna ebahühtlane areng, inimeste ja kogukondade erinev motivatsioon. Nõrk võimekus taristuid ja külamaju korras hoida, külamajade iseteenimise võimekus on madal.</p> <p>* Ääremaastumine, vähe riigiasutusi piirkonnas, ebapiisav avalike teenuste kättesaadavus.</p> <p>* Loodusressursi, kultuuri- ja ajaloopärandi vähene kasutamine turismis, vabaaja ja muudes tegevustes.</p> <p>* Mainekujundus on nõrk, puudub kelmikas Kesk-Eesti kuvand.</p> <p>* Sotsiaalvaldkonna olulisimi nõrkus on omastel puudulikud oskused ennetavalt toetada eaka ise hakkama saamist ning eakad jäävad isolatsiooni, sest nad ei oska ja ei taha teistelt abi küsida.</p>
VÕIMALUSED	OHUD
<p>* Tasakaalustatud arengu, koostöö ja ühistegevuse toetamine, sealhulgas linna-LEADER-i ja multifondide rakendamine.</p> <p>*Külakeskuste ja kogukondade arendamise täiendavad toetusmeetmed ääremaastumise vähendamiseks, sh inimressurssi arendamine, koolitamine, motiveerimine.</p> <p>* Ettevõtluse mitmekesistamine, uute toodete ja teenuste arendamine. Uute tehnoloogiate kasutusele võtmine. Kohaliku toidu</p>	<p>* Inimeste sotsiaalne irdumine, kapseldumine, toimetuleku jm raskused.</p> <p>* Uued tehnoloogiad vähendavad tööjõu vajadust. Kvalifitseeritud tööjõu (noorte) väljavool piirkonnast ja Eestist.</p> <p>* Riikliku regionaalpoliitika jätkusuutmatus, avalike teenuste vähenemine ja seadusandluse muutumine strateegia perioodi kestel.</p>

<p>väärindamine, sealhulgas mahetootmise arendamine. Ring- ja rohemajanduse arengu toetamine.</p> <p>* Uute töökohtade loomine ja kogukondadesse uute inimeste lisandumine läbi ettevõtluskeskkonna arendamise.</p> <p>* Soodsa asukoha ja ressursside kasutamine ettevõtluse mitmekesistamiseks. Inimeste mobiilsuse kasv.</p> <p>*Sotsiaalvaldkonnas on võimaluseks innovaatiliste võimaluste, teadmiste, oskuste ja lähenemiste kaudu aidata abivajajaid.</p>	<p>* Ebastabiilne geopoliitiline olukord: majanduskriis, inflatsioon, tarneahelate katkemine, toorme nappus, sõda Euroopas, pandeemiad.</p> <p>* Sotsiaalvaldkonnas on ohuks abivajajate mitte märkamine ja teadmatus, kes millist abi vajab ning üldine madal info ja teadmiste kättesaadavus.</p>
--	---

Tabel 15: Tugevuste ja võimaluste kasutamine nõrkuste kompenseerimisel ja ohtude mõju vähendamisel

TUGEVUSTE JA VÕIMALUSTE KASUTAMINE NÕRKUSTE KOMPENSEERIMISEL JA OHTUDE MÕJU VÄHENDAMISEL	
Kodanike ebaühtlane aktiivsus, liidrite väike järelkasv. Inimeste ettevõtlikkus ja uuendusmeelsus on piirkonniti erinev.	Ettevõtlikkuse ja uuendusmeelsuse toetamine (koolitused, nõustamised), tutvustada positiivseid näiteid. Kogukonda liitvate ürituste planeerimine järelkasvu arendamiseks.
Piirkonnas on vähe sotsiaalseid kogukonnateenuseid riskirühmade esindajatele.	Sotsiaalsete kogukonnateenuste arendamine külamajade ja teiste ühiskondlike objektide jätkusuutliku toimimise kindlustamiseks.
Piirkonna elanike arv väheneb. Hõre asustus. Nõrgad kandikeskused valdades.	"Maale elama" projektis osalemine ja sarnaste sündmuste ning kampaniate korraldamine, piirkonnas positiivsete kogemuste tutvustamine.
Puudub PR ja piirkonna turundusstrateegia. Vähe koostööprojekte.	Suurürituste jätkuv korraldamine ja nende toetamine (Avatud talude päev, Pitka matk, Väinjärve veepidu, Killavoor, Piibe päev jm). Eripalgeliste ja uuenduslike toodete/ ettevõtete esitlemine.
Vähene koostöö teadusasutustega	Võrgustike arendamine ja koostöövõimaluste teadvustamine.
Vähe eraettevõtlust	Olemasolevate ettevõtete arendamine ja tunnustamine, paremate praktikate üldistamine. Kohaliku ressursi (metsa- ja põlluannid, maavarad) aktiivsem kasutamine Turismiketid (Looduskaar, Struve kaar, Türi-Tamsalu matkatee, kultuurilooliste vahepeatustega palverännutee Piritalt Vana-Vastseliina). Kohaliku toidu võrgustikud, koostööprojektid välis- ja naaberpiirkondadega, teenuste ja toodete aktiivsem süsteemne turundus. Ettevõtluspiirkondades uute ettevõtete käivitamine (ettevõtluspesad).
Sotsiaalvaldkonnas nõrkusena välja toodud omaste puudulikud oskused ennetavalt toetada eaka ise hakkama saamist, eakate isolatsiooni ja üldine vähene info.	Sotsiaalvaldkonnas on võimaluseks innovaatiliste võimaluste, teadmiste, oskuste ja lähenemiste kaudu aidata abivajajaid. Eakate kapseldumise vältimiseks saab kasutada vabatahtlike seltsiliste programmi parimaid praktikaid ning tõhustada külakogukondades kogukondlikk abistamist läbi teadmiste kasvu ja kogemuste vahetamise.

Ristanalüüs

Tugevused /võimalused

Kuigi külakeskused ja -majad on tugeva ja toimiva võrgustikuga, on edaspidine külade arengutoetus (Arukas Küla vms) üks võimalustest, kuidas toetada külakogukondade jätkuvat ja sihipärast arengut ja erinevate piirkondade arengute tasakaalustamist. Aktuaalsed on inimressursi väärtustamine ja tunnustamine, koolitamine ja motiveerimine, aga ka uute inimeste, sh noorte ja meeste kaasamine kogukonnatöösse. Piirkondlikud koostööprojektid loovad uusi eeldusi piirkondade tasakaalustatud arenguks.

Ettevõtluse arendamisel on mitmeid uusi võimalusi, mis võimaldavad luua uusi ärimudeleid (rohe-, bio- ja ringmajandus), uusi, kohalikul ressursil põhinevaid tooteid (sh kohalik toit) ja teenuseid (turism, kogukonnateenused), uued koostööettevõtted ja tehnoloogiad energeetika ja soojamajanduse ja elanikkonna elujärje ja julgeoleku tagamiseks.

Linna ja maapiirkonna arengu suunamiseks on üheks võimaluseks linna LEADER piloteerimine.

Piirkonna asukoht, mis viimastel perioodil on pigem ääremaastumise trendiga, otseselt tugevuseks ei ole, pigem on tegemist nõrkusega, mida võimalustega parandada.

Nõrkused / võimalused

Võimalused uuel perioodil on noortele ja kõrgema haridusega töötajatele töökohtade loomine ja nende kaasamine piirkonna arengutegevustesse, sh teavitamine, koolitamine, tunnustamine, usaldamine.

JAP üleste mainetegevuste sh turismisündmuste ja meediakajastuste programmid ja meetmed, eesmärgiks ääremaastumise vältimine ja Kesk-Eesti kui puhta elukeskkonnaga piirkonna (puhas toit, rikkalik loodus- ja pärandkultuur) kuvandi loomine ja kindlustamine.

Suurettevõtete kaasamine piirkonna arendamisse, uute töökohtade ja uute eluasemete (kogukondade) tekkimise soodustamine.

Külamajade muutmine kohalikeks teenuskeskusteks, sh äri- ja tegevusplaanide koostamine ja elluviimine.

Tugevused / ohud

Kogukondade isetoimetuleku toetamine (kohalike uute tehnoloogiate rakendamine ja vajaliku tehnika soetamine külamajades ja keskustes).

Kõikide aktiivselt panustajate motiveerimine ja tunnustamine. Järelkasvu loomine ja usaldamine heitumise vältimiseks.

Ettevõtjate ja kogukondade koostöö soodustamine piirkonna energeetika probleemide lahendamiseks. (uued biotehnoloogised jm ärimudelid).

Mõnede KOV teenuste ülevõtmine kogukondade poolt (lastehoid, kultuuriseltsid jne).

Paremate praktikate levitamine, sh toimetulekuga seotud koolitused (kohalik toit, säästlik majandamine jne).

Nõrkused/Ohud

Töötava inimressursi kinnistamine piirkonda säilitab olemasoleva taristu otstarbeka kasutuse, (kõrgharitud) meeste ja naiste soolise ja vanuseline proportsiooni ning järelkasvu.

Läbimõeldud ja kõrgel tasemel tegevused ja sündmused, sh turismiettevõtlus ning piirkonna positiivne meediakajastus parandavad piirkonna mainet.

Riskide ja ohtude plaani koostamine, põhjendatud toetamine ja elluviimine, vähendamaks geopoliitilisest olukorrast tulenevaid riske kogukonnas.

3.2. Arenguvajadused

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusest (2021) „Maa- ja linnapiirkondade kestliku arengu terviklik strateegia“ tuuakse välja ettepanekud:

1.5 Selleks, et tugevdada maa- ja linnakogukondade võrdseid võimalusi, esitab komitee järgmised soovitusel:

1. maapiirkondade poliitikale tuleb eraldada piisavalt vahendeid ning pakkuda tehnoloogilist side- ja transporditaristut (eelkõige ühistransport, mis on hädavajalik igapäevaeluks ja tööhõiveks) ning

- kvaliteetsete ja tõhusate haridus- ja tervishoiuteenuste osutamise süsteeme. Need peavad olema täiuslikult kooskõlas asjakohaste linnateenustega („võrdne tervishoid“);
2. töökohtade, koolituse ja eluaseme pakkumisel tuleb arvestada maapiirkondade loodusvaradega ja neid ära kasutada, luues samal ajal uuenduslikke ettevõtlusvõimalusi;
  3. poliitikakujundajad peavad toetama maapiirkondade parlamente ja kogukonna juhitud kohalikku arengut kui osalusdemokraatia mudelit ning need peavad hõlmama kõiki maapiirkondade kodanikke, sealhulgas sotsiaalpartnereid, naisi, eakaid, puuetega inimesi, vähemusi ja eriti noori;
  4. tuleb kaitsta ja edendada kultuuripärandi objekte.

Lähtudes PÕKA-st on oluline kohalike kogukondade rolli tugevdamine. Aktiivsed ja ühtehoidvad kohalikud kogukonnad loovad eeldused inimeste, sealhulgas noorte maale tulemiseks ja sinna jäämiseks. Selleks, et maapiirkonnas oleksid tagatud vajadustele vastavate teenuste kvaliteetne kättesaadavus, on tarvis tugevdada kodanikeühenduste, ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste üksuste koostööd ja nende tegevuste koostööd. Kohalikel kogukondadel on oluline roll kanda ka maaelu kuvandi loomisel ning põllumajanduse ja maaelu propageerimisel. Maapiirkonna sotsiaalmajandusliku olukorra ja töökohtade loomise edendamiseks, sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks ning vaesuse vähendamiseks on oluline jätkata LEADER-i kohalikul algatusel põhinevat alt-üles lähenemist ja käsitleda seda kogukonna juhitud kohaliku arengu lähenemise kaudu. Tagamaks kestlikku maaelu arengut ja elukohta lähedaste lisandväärtust pakkuvate töökohtade edendamist, tuleb jätkuvalt pöörata tähelepanu töökohtades säilitamisele ja uute kvaliteetsete töökohtade loomisele.

Muutusvajadused / Sekkumise võimalused:

- * Elukeskkonnateenuste arendamine külamajades ja kultuurimajades (koolides) jm kogukonna keskustes, sh kogukonna juhtide võrgustiku sidustamine, usaldus- ja kõneisikute (uute) liidrite koolitamine, organisatsioonikultuuri süsteemne juurutamine, maineüritused („mida ma teen hästi“);
- * Ringmajanduse ja rohepöörde võimaluste kasutamine kogukonna hüvanguks, sh kogukondade majade ümberkujundamine mitme-funktsionaalseteks tegevus- ja teeninduskeskusteks (päikesepaneelid, generaatorid);
- * Ettevõtluses ringmajanduse kasutusele võtmine ja vastavate tehnoloogiate arendus;
- * Rahvusvahelise ja kodumaise koostöö hoogustamine, sh töös noortega ja koostöös noorteorganisatsioonide, koolidega;
- * Põlvkondade-ülene koostöö piirkondades, kogukondades;
- * Meediakünnist ületatavad sündmused, meediakajastused edulugudest - JAP-ist laiema pildi loomine;
- * Uute inimeste kaasamine juhtimisse;
- * Uued formaadid nooremate inimeste kaasamiseks (huvid- soovid- eesmärgid- tegevused-täitumine);
- * Erinevas arengufaasis kogukondade tasakaalustamine toetustega;
- * Kogukondade tegevuste strateegiline planeerimine (Arukad külad);
- * Mainekujunduskavade ja nende kriteeriumide väljatöötamine;
- * Kogukondade ja KOV-ide koostöö parendamine MTÜ-de kaasamine, arvestamine otsustamisel;
- * Ettevõtjate kiire kohandamine uute võimalustega, sh toidutootmine ja kohaliku (mahe)toiduga varustamine (lasteaiad, koolid, kauplused);
- * Väikeettevõtjate osakaalu suurenemine kohaliku elu (kogukondade) arendamisel;
- * Ring- ja rohemajanduspõhimõtete rakendamine ettevõtluses, sh koostöö ja ühistegevuse edendamine ja selle toetamine;
- * Toetuste ja uute meetmete /tehnoloogiate rakendamine ääremaastumise vältimiseks Kesk-Eestis;
- * Inimressurssi arendamine ja kaasamine, sh toetused noortele täiskasvanutele (19-35) ettevõtluse alustamiseks;
- * Uute toodete loomine, oma piirkonna brändide kuvamine, piirkonna ressursside jätkusuutlik kasutamine;
- * Roheline maakond? Maheda maakonna kuvand;
- * Uued atraktiivsed ja tasuvad töökohad;
- * Töötajate laiapõhjaline tunnustamine (mitte ainult üks tipuke);
- * Noorte spetsialistide- stipendiaatide kinnistamine piirkonda;
- * KOV -ide ja kogukondade pakutud avalike teenuste kvaliteedi tõstmine.

3.3. Elukeskkonna ja kogukonna arenguvajadused

Muutusvajadused / Sekkumise võimalused:

- * Elukeskkonna teenuste arendamine külamajades ja kultuurimajades (koolides) jm kogukonna keskustes, sh kogukonna juhtide võrgustiku sidustamine, usaldus- ja kõneisikute (uute) liidrite koolitamine, organisatsioonikultuuri süsteemne juurutamine, maineüritused („mida ma teen hästi“);
- * Ringmajanduse ja rohepöörde võimaluste kasutamine kogukonna hüvanguks, sh kogukondade majade ümberkujundamine mitme-funktsionaalseteks tegevus- ja teeninduskeskusteks (päikesepaneelid, generaatorid);
- * Rahvusvahelise ja kodumaise koostöö hoogustamine, sh töös noortega ja koostöös noorteorganisatsioonide, koolidega. Põlvkondade-ülene koostöö piirkondades, kogukondades;
- * Erinevas arengufaasis kogukondade tasakaalustamine toetustega;
- * Kogukondade tegevuste strateegiline planeerimine (Arukad külad);
- * Kogukondade ja omavalitsustee koostöö parendamine MTÜ-de kaasamine, arvestamine otsustamisel;
- * Uute inimeste kaasamine juhtimisse;
- * Uued formaadid nooremate inimeste kaasamiseks (huvid- soovid- eesmärgid- tegevused- täitumine);
- * Inimressurssi arendamine ja kaasamine, sh toetused noortele täiskasvanutele (19-35) ettevõtluse alustamiseks.

Elamisväärse elukeskkonna korrastamine ja säilitamine on oluline aspekt piirkonna konkurentsivõime suurendamises. Jätkuvalt on vajadus korrastada parke, keskväljakuid, haljasalaid jm looduslikke objekte. Kohalike jõgede, järvede, tiikide korrastamine ning matka- ja terviseradade rajamine loob uusi vabaaja veetmise võimalusi (süsta- ja kanuumatkad, loodusfotograafia, kala- ja jahindusvaldkond).

Kultuuri- ja ajaloopärandi säilitamine ja eksponeerimine loob võimaluse tutvustada oma piirkonda kogukonnale ja külalistele. Samas on oluline kohalike muuseumide ajakohastamine kaasaegsete vahendite abil, muutes väljapanekud atraktiivsemaks. Küla- ja kohalike muuseumide omavaheline võrgustumine ja koostöö annab võimalusi uuenduslikeks lahendusteks. Rahvuslike traditsioonide säilitamine annab parima tulemuse koosmõjus noorte huvitegevuse võimaluste laiendamise ja kodukoha identiteedi tugevdamisega. Noortekogus läbiviidud intervjuudest selgus, et on vajadus ajakohastada piirkonna noortekeskusi. Noortekeskused on kogukonna noorte tõmbekeskusteks, mis süvendab kodutunnet ja võimalusi noorte omavaheliseks lõimumiseks ning koostööks teiste kogukonna liikmetega. Koostöö kogukonna külaseltside ja noortega annab uue tõuke kodanikuühiskonna arengule. Piirkonna eripära väljatoomise juures on oluline rahvusliku käsitöö edendamine, mis võib olla baasiks integreeritud lähenemisele huvitegevuse, loomemajanduse ja turismi valdkonnas.

Ühisprojektid. Eelmisel perioodil toimus piirkonna elanikele palju huvitavaid ja uuenduslikke ettevõtmisi ning koolitusi, kuid need olid kaootilised ja lühiajalised. Projektide tulemuslikkuse tõstmiseks peab organisatsiooni tegevuskava olema pikemalt planeeritud, kooskõlastatud projekti partneritega, kaasates laiemat osalejate ringi. Vabaajaüritustel laiema piirkonna inimeste osalemine suurendab piirkonna tuntust ja pakub kogukonna liikmetele võimaluse koostööks ja enesearendamiseks. Ühisürituste reklaam ja kajastamine peab olema tõhusam ja jõudma sihtgrupini.

Analüüsides eelmist perioodi, tõdeti, et ühisprojektidele planeeriti algselt liiga väikesed toetussummad, millest ei piisanud kahe aastaste tegevuskava elluviimiseks. Eelmise perioodi viimases ühisprojektide taotlusvoorus suurendati toetuse summat 10 000 eurole ning voozu täituvus oli hea ning elluviidavad projektid sisukad ning hästi planeeritud. Vähe oli noorte endi algatatud projekte seetõttu planeeritakse järgmisel perioodil eraldi vihmavarju projekt noorte aktiveerimiseks. Toetatakse noortele suunatud uuenduslikke tegevusi, kus projektide planeerimisel ja elluviimisel on kaasatud noored.

Koolituste osas tuleks tõhustada koostööd haridusasutustega, mis eelmisel perioodil ühisprojektides ei rakendunud. Võimalus on teha tihedamat koostöö Järvamaa Kutsehariduskeskuse, Eesti Maaülikooli ja teiste haridus- ja teadusasutustega, et laiendada nii noorte kui täiskasvanute enesetäiendamise võimalusi. Koolitaja nõuded JAP tegevuspiirkonnas eeldavad, et taotlejal on koolituse korraldamise kogemus ja koolitaja omab vastava valdkonna kompetentsi.

Piirkonna elanikele suunatud vabaaja teenused, sealhulgas kogukonnateenused

Vaba aeg ja arenemisvõimalused: ühisürituste korraldamine, huviringid, sealhulgas laste huvihariduse võimaluste laiendamine, käsitöökojad, avalik köök, kontserdid, teater, noortekeskused, noorte laagrid, koolitusteenus.

Rekreatsiooniteenused: sporditeenused – nii sise- kui ka välisvõimalused, matka- ja terviserajad.

Teenused, mis parendavad looduskeskkonda ning säilitavad ajaloo- ja kultuuripärandit: loodushoid ja keskkonnasäästlikud looduskeskkonna tegevused, heakorrasteenus, prügiveedu, kalmuhooldus, taaskasutusteenus, kohalikud muuseumid.

Sotsiaalsed teenused: päevakeskus, eakate ja puuetega inimeste abistamine, avalik saun, pesumaja, lastehoid, erispetsialistide (psühholoog jt) nõustamine, koduhooldusteenuse kättesaadavus, isiklik toimetulek, valdkondlikud teemapäevad, koolitused.

Elanike turvalisusega seotud teenused: vabatahtlikud päästekomandod, vabatahtlik vetelpääste avalikes ujumiskohtades, valveteenus külas, abipolitseinikud, ohuteavitussüsteemid, varugeneraatorid, ohu korral kogunemisekohad, varjendid.

Renditeenused: traktoriteenus, külataksoteenus, seadmete ja vahendite rendi teenus.

Muud teenused: infoteenus (turismiinfopunktid, avalikud internetipunktid), kaugtöö võimaluste loomine.

JAP tegevuspiirkonnas on ehitatud ja renoveeritud hulgaliselt avalikke kooskäimiskohti, sh külamaju. Peamiselt haldavad neid hooneid (ruume, rajatisi) vabaühendused. Probleemiks on kujunenud suurenenud püsikulud (eelkõige elektrihinna tõus). Seetõttu on esmavajaduseks hoonete/ruumide aktiivsem rakendamine ja tegevustega täitmine, et tagada jätkusuutlikkus. Uuenduslikud ja keskkonnasõbralikud energiasäästulahendused eeldavad teatud investeeringute tegemist, mis toob kaasa edaspidise kulude vähenemise. Vajadus on soetada vabaaja tegevusteks vahendeid, millega ühendused saavad teenust osutada (nt suusad, uisud kogukonna liikmetele kasutamiseks, lumerajamasinad, jõusaalide sisustused, investeeringud laste mänguväljakute korrastamiseks jms). Kogukonna aiamaade hooldustraktori teenus, sõidujagamise teenused.

Kogukonnateenused peavad vastama käesoleva dokumendi punktis 2.8 toodud nõuetele.

Piirkonna arenguvajaduste hindamisel selgus, et eelmise perioodi omavalitsuste üleseid suurprojekte ei viidud kõiki ellu, kuna aja jooksul prioriteetid muutusid või oli vaja suuremaid investeeringuid ja tegevusi rahastati teistest fondidest. Perioodiks 2023-2027 strateegiasse eraldi suurprojekte ei planeerita.

Kavandatud on veel järgmised investeeringud piirkonna arenguks:

Mänguväljakute rajamine ja korrastamine, kogukonnaköökide tööle rakendamine, külakeskuste edasiarendamine, vabaajategevuste võimaluste laiendamised, matkateede rajamised ja korrastamised, motospordirajatiste ja spordi- ja vabaajakeskuste väljaarendamist, ratsutamisvõimaluste ja hobuteraapia edasiarendused.

Jätakuvalt on vajadus korrastada hajakülades viitade süsteemi, mis tagaks operatiivabi kiire kohalejõudmise. Infotehnoloogilise lahendusena toetab seda ka asukohtade märgistamine kaartidel. Aktuaalne on interneti juurdepääsu tagamine (sealhulgas lairiba lõppkasutajani viimise vajadus).

Korravalve, vabatahtlike päästekomandode ja vabatahtlike vetelpäästjate tegevuse arendamine ja toetamine annab piirkonna elanikele turvalisuse ja kindlustunde.

Kogukondade areng JAP-tegevuspiirkonnas on erinev: on väljaarenenud külakogukondi ning alles ärkavaid kogukondi ja on ka valgeid laike. Ärkavate kogukondade vajadus on kooskäimiskohtade/külatubade/külamajade loomine ja kogukondadele vajalike teenuste välja arendamine.

Jätakuvalt on aktuaalne on interneti juurdepääsu tagamine (sealhulgas lairiba lõppkasutajani viimise vajadus). Korravalve, vabatahtlike päästekomandode ja vabatahtlike vetelpäästjate tegevuse arendamine ja toetamine annab piirkonna elanikele turvalisuse ja kindlustunde.

Energiasäästlikkuse seisukohalt on oluline teha energiasäästu investeeringuid kogukonna- ja avalikes hoonetes.

3.4. Sotsiaalvaldkonna arenguvajadused

Sotsiaalvaldkonnas on oluline leida lahendusi erinevatele sotsiaalvaldkonna probleemidele läbi sotsiaalse innovatsiooni. Vajalik on tõhustada kogukondlikku lähenemist hoolduskoormuse tõusu ennetamisele ja kogukonna panustamist abivajajate aktiivsena hoidmisel. Oluline on tagada inimeste vaimne ja füüsiline aktiivsust. Vajalik on parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele sotsiaalvaldkonna teenustele, näiteks isikukeskse hoolduse, tervishoiu

kättesaadavuse, sotsiaalkaitse ja pikaajalise hoolduse teenustele. Vajalik on pöörata tähelepanu ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele ning inimeste kaasamisele ja nende igapäevaelu toimimise tagamiseks ja võimalikult kaua kodus hakkama saamisele.

3.5. Ettevõtluskeskkonna arenguvajadused

Muutusvajadused / Sekkumise võimalused:

- * Ettevõtluses ringmajanduse kasutusele võtmine ja vastavate tehnoloogiate arendus;
- * Ettevõtjate kiire kohandamine uute võimalustega, sh toidutootmine ja kohaliku (mahe)toiduga varustamine (lasteaiad, koolid, kauplused);
- * Väikeettevõtjate osakaalu suurenemine kohaliku elu (kogukondade) arendamisel;
- * Ring- ja rohemajanduspõhimõtete rakendamine ettevõtluses, sh koostöö ja ühistegevuse edendamine ja selle toetamine;
- * Toetuste ja uute meetmete /tehnoloogiate rakendamine ääremaastumise vältimiseks Kesk-Eestis;
- * Uute toodete loomine, oma piirkonna brändide kuvamine, piirkonna ressurside jätkusuutlik kasutamine;
- * Uued atraktiivsed ja tasuvad töökohad;
- * Töötajate laiapõhjaline tunnustamine (mitte ainult üks tipuke);
- * Noorte spetsialistide- stipendiaatide kinnistamine piirkonda.

Jätkuvalt on olulised investeringuobjektid erinevad seadmed, masinad, ehitised ja rajatised, toodete ja teenuste kvaliteedi tõstmine ning nende arendamine. Tööjõuga seonduvalt oli põhiline töötingimuste parandamine ettevõtetes, kuid ka töötajate koolitus ja väljaõpe. Eriti viimaste aastate Covid- pandeemia valguses on olulised E-äri arendamine ja infotehnoloogilistesse rakendustesse planeeritavaid investeringuid.

Piirkonna ettevõtluse konkurentsivõime tõstmisel on väga oluline turundustegevus.

Väikeste ettevõtete suur osakaal tingib vajaduse teha rohkem koostööd, et oma tooteid paremini turustada. Ettevõtjate koostöövõrgustikud võimaldavad ka suuremaid tellimusi täita ja seega paremini turul oma kohta leida.

Tagasihoidlik on ülevaade toodetest ja teenustest, mida piirkonnas pakutakse.

Arenguprioriteet on ka piirkonna terviklik areng elukeskkonnana, selle peamine tingimus on, et kohapeal on hästitasustatud töökohti nii meestele kui ka naistele.

JAP-i tegevuspiirkonnas on olemas potentsiaal uute ettevõtete tekkimiseks nende (noorte) perede liikmete näol, kes on siia oma kodu rajanud ega soovi enam kaugel tööl käia.

Tegevuspiirkonna turismiettevõtluse arendamine loob võimaluse suurendada piirkonna tuntust.

Ettevõtete omanduses või kasutuses olev infrastruktuur (hooned, rajatised) amortiseerub. See toob kaasa püsikulude kasvu, mis suurendab toodete /teenuste omahinda. Uuenduslikud ja keskkonnasõbralikud energiasäästulahendused eeldavad teatud investeringute tegemist, mis ei ole otseselt seotud töökohtade loomisega, kuid vähendavad püsikulusid. See kokkuhoid loob võimaluse maksta töötajatele konkurentsivõimelisemat töötasu.

3.6. Piirkonna tuntus ja konkurentsivõime

Piirkonna tuntus on seotud positiivse maine kujundamisega, teabe levitamisega ning piirkonna kui terviku ühisturundusega. Seeläbi suureneb elanike kindlustunne ning levib arusaam, et maal on mõnus elada. Tegevuspiirkonna kohaturundus tähendab seda, et piirkonda arendatakse viisil, mis rahuldab kogukonna ning külastajate ja investorite ootusi.

Eesmärk on koostööst tuleneva sünergia rakendamine uute ideede genereerimiseks ja elluviimiseks.

Muutusvajadused / Sekkumise võimalused:

- * JAP-i tegevuspiirkonna mainekujunduskavade ja nende kriteeriumide väljatöötamine ja sellest tulenev mainekujundus-, meediakoostöö-, reklaami- ja teavituskavade elluviimine. Meediakünnist ületatavad sündmused, meediakajastused edulugudest - JAP-ist laiema pildi loomine;

- * Turundusalase oskusteabe suurendamine ja koondamine (koolitused, võrgustike arendamine). Ettevõtjate, ühenduste ja huvigruppide teemavõrgustike koordineerimine;
- * Rohelise maakonna – Roheline sihtkoht Järvamaa (Green Destinations), maheda maakonna ja toidupiirkonna kuvandi võimendamine, loodus ja elamusturismi propageerimine.

Tegevused, mis on otstarbekas ellu viia JAP-i eestvedamisel:

- * Piirkondlike ja rahvusvaheliste koostööprojektide ning algatamine ja osalemine partnerite algatatud projektides;
- * Ühisprojektid JAP tegevuspiirkonnas koostöö arendamiseks, parimate praktikate idee-reisid ja muud üritused uute visioonide genereerimiseks ja elluviimiseks.
- * Uute algatuste, ideede ja võrgustike tugimine ja toetamine

Riigisiselt on JAP koostööpartnerid Lõuna- Järvamaa koostöökogu, MTÜ Arenduskoda, MTÜ PAIK, MTÜ Partnerid, Jõgevamaa Koostöökoda, MTÜ Raplamaa Partnerluskoogu, Koostööprojektides on partneriks Lääne-Harju Koostöökogu, Arukate külade arenguprogrammi raames tehti koostööd 12 tegevusrühmaga, kus juhtpartneriks oli Tartumaa Arendusselts.

Rahvusvaheliselt jätkatakse koostööd Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry, Valli del Canavese LAG, Montagne Biellesi LAG, DIVA Valle del Ambroz, GAL Asociacion Promocion y Desarrollo Rural Geuparque Mundial UNECO Villuercas – Ibores-Jara APRODERVI. Samal ajal ollakse avatud teistele koostööpakkumistele näiteks tegevusrühmadelt Lokal Kraft LEADER Aland, CLLD Halland, LAUKU Partneriba Selija.

Riigisiselised ja -välised koostöövaldkonnad, mis on partneritega kooskõlastatud:

- * Koostöö arendamine, ühised konverentsid, seminarid, valdkondlikud kogemuste vahetused (ettevõtlus, loomemajandus, sotsiaalvaldkond, noored jm).
- * Piirkonna ühisturundusele suunatud koostööprojektid.
- * Kohaliku toidu võrgustike arendused (toidutootjad, lühike tarneahel, OTT, toidupakkujad, haridusasutuste toitlustamine).
- * Noorte aktiivsus, koostöö ja ettevõtlikkuse arendamine.
- * Kogukonna aktiivsuse parimad praktikad, Arukate külade temaatika, kogukondade ja külade arengutasemete ühtlustamine, nn „valgete laikude“ äratamine, kultuuritraditsioonide vastastikune tutvustamine.
- * Ettevõtjate koostöö uute turgude leidmisel, toodete reklaamimisel ja müügil.
- * Roheline sihtkoht, loodusturism, elamusturism, agroturism, kogukonnaturism.
- * Innovaatilisuse ja energiasäästlike lahenduste leidmine.
- * Ettevõtjate omavaheline tutvumine, innovatsioonikeskuste, uute toetus- ja arenguvõimaluste tutvustamine ettevõtjatele, innovatsioon ettevõtluses

Vaata LISA 3. JAP riigisiseste koostööprojektide kaardistus

Rahvusvahelise koostöö arendamise eesmärgil planeeritakse osaleda rahvusvahelisel LEADER-tegevusgruppide ühisüritusel LINC.

Koostööprojektidesse kaasatakse huvigruppide esindajaid tegevuspiirkonnast. JAP-i piirkonna organisatsioonidel on võimalus esitada oma projektiidee JAP-i kontorisse, kus analüüsitakse projekti vastavust meetme eesmärkidele. Juhatus hindab projektiidee vastavust strateegiale ja otsustab, kas ideest saab tegevusgrupi poolt algatatud koostööprojekt või koostööprojekti osa.

4. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA VISIOON JA STRATEEGILISED EESMÄRGID

4.1. JAP-i tegevuspiirkonna visioon 2027

JAP on võrdsete võimalustega piirkond Järvamaal, kus on tasakaalustatult kujundatud elu- ja ettevõtluskeskkond, mis toetab kogukondade elujõulisust ning ettevõtete konkurentsivõimet.

4.2. Strateegilised suunad ja eesmärgid

JAP-i tegevuspiirkonna arenguprioriteedid 2023-2027

Maaelu arengu poliitika rakendusmehhanism näeb ette strateegilise lähenemise tõhustamist Euroopa Liidu tasandil määratletavate ühiste maaelu arengu poliitika prioriteetide kaudu (allikas: maaeluministerium). LEADER-tegevus suunatud eelkõige prioriteedi 6 (sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamise) eesmärkide täitmisele. Perioodil 2023-2027 rakendatakse Eestis CLLD lähenemist, mille alusel on võimalik maapiirkondades panustada Euroopa Sotsiaalfond+ erieesmärkidesse.

JAP-i strateegilised suunad ja eesmärgid

Arvestades strateegia täitmise analüüsi ja arenguvajadusi, on JAP-i tegevuspiirkonna strateegilised eesmärgid kirjeldatud järgmiste prioriteetidena (esitatud tähtsuse järjekorras) ning viiakse ellu alljärgnevate meetmetega:

Prioriteet 1. JAP-i tegevuspiirkonna elukeskkonna tasakaalustatud arengu suunamine

Eesmärk: JAP-i kogukonnad hoiavad elujõulisena piirkonna eripära ja tagavad koostöös kvaliteetse elukeskkonna.

Prioriteet 2. JAP-i tegevuspiirkonna ettevõtluse konkurentsivõime suurendamine

Eesmärk: Ettevõtted on konkurentsivõimelised ning ettevõtluskeskkond on innovaatiliselt ja keskkonnateadlikult arendatud. Läbi koostöövõrgustike on tagatud kliendikesksed ja kvaliteetsed tooted ning teenused.

Prioriteet 3 Sotsiaalvaldkonna arendamine piirkonnas

Eesmärk: JAP-i piirkonnas on leevendatud täiskasvanud elanikkonna hoolduskoormust, täiskasvanud elanikkond on sotsiaalselt kaasatud elades inimväarikat elu.

Prioriteet 4 JAP-i piirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine

Eesmärk: Piirkonnasisene, riiklik ja rahvusvaheline koostöö loob sünergia ja seeläbi võimaluse piirkonnas ellu rakendada uuenduslikke ideid ja ettevõtmisi nii külalistele kui ka kohalikele elanikele. Piirkonda on lisandunud uusi turismiobjekte, piirkonna tuntus on suurenenud, elanike arv on stabiliseerunud.

Olulised on järgmised meetmete-üleused teemad:

- * Keskkonnateadlikkus, säästlikkus, toidu raiskamise vähendamine
- * Ligipääsetavus – ühiskondlike hoonete, transpordi, elukeskkonna ja informatsiooni ligipääsetavus
- * Sotsiaalne kaasatus – inimvara ja muud ressursid
- * Erivajadustega inimesed ja riskirühmad
- * Võrdõiguslikkus (sooline, vanuseline, rahvuslik, rassiline), sallivus
- * Varustuskindlus
- * Ettevõtete majanduslik kestlikkus

Arenguprioriteetide eesmärkide täitmise hindamine toimub läbi meetmete. Vastavad sihttasemed on kirjeldatud meetmelehtedes peatükis 5.. Strateegia täitmise mõju hindamine toimub strateegia seire, enesehindamise ja vahehindamise käigus kokkulepitud indikaatorite alusel, mis on peatükis 5.

4.3. JAP-i strateegia panus erinevatesse arengudokumentidesse

JAP-i ühisstrateegia meetmed on üles ehitatud nii, et need panustaksid erinevatesse maapiirkonna arengudokumentidesse nii Euroopa tasandil, kui Eesti tasandil ja tagaksid võimalikult laiapindse kasu nii maapiirkonna arengu- ja strateegia kavadesse valdkondlikult, Järvamaa seisukohast erinevatesse maakondlikesse arengudokumentidesse ning annaksid panuse JAP-i piirkonna omavalitsuste arengusse.

Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030, kuhu JAP-i strateegia meetmed 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1 panustavad: PÕKAs seatud üldeesmärki täites: Eesti toit on hinnatud ja maal on hea elada. Täpsemalt panustatakse tegevussuunda 6 „Maa- ja rannapiirkonna areng“ eesmärkidesse ja selle esimese alaeesmärgi saavutamisse “Tark ja kestlik põllumajandus, toidutootmine ja maaelu ning ohutu toit ja hoitud keskkond”. JAP-i strateegia panustab, et maapiirkonna elanikkond on aktiivne ja elujõuline ning maapiirkonnas on kasvava lisandväärtusega mitmekesine ettevõtlus.

ÜPP strateegiakavas seatud eesmärkidest panustab JAP-i strateegia eesmärki: parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda ning edendada sealset tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade kestlikku arengut;

ÜPP strateegiakava LEADER sekkumise üldeesmärki panustab JAP-i strateegia läbi LEADER-põhimõtte, milleks on maapiirkondades atraktiivse elu- ja ettevõtluskeskkonna ning aktiivsete ja ühtehoidvate kohalike kogukondade terviklik arendamine.

LEADER sekkumise fookusse panustab JAP-i strateegia läbi * ettevõtluse arendamise, **eelkõige uute tasuvate töökohtade** ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu; * kohalike kogukondade, elanike ning noorte tulevikuliidrite võimendamise; * teenuste kättesaadavuse parandamine, sh läbi kogukonnateenuse arendamise; * keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste välja töötamine ja rakendamine; * maaelu positiivse kuvandi säilitamine ja propageerimine, sh arukate külade edendamine.

ÜPP strateegiakava erieesmärki nr 8 panustavad JAP-i strateegia meetmed 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1 läbi tööhõive, majanduskasvu, soolise võrdõiguslikkuse, sealhulgas naiste osalemise põllumajanduses, sotsiaalse kaasatuse ja kohaliku arengu maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajanduse ja säästva metsamajanduse edendamise. Allikas: “Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030” täistekst, <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>

Euroopa Regionaalarengu Fondi prioriteetid, millesse JAP-i strateegia panustab läbi meetmete 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1

- arengus mahajäänud piirkondade arendamine ja struktuurilist kohandamine ning taandarenguga tööstuspiirkondade ümberkorraldamine
- investeerimine majanduskasvu ja töökohtade loomisse, et tugevdada tööturгу ja piirkondade majandust
- Euroopa territoriaalne koostöö, et tugevdada piiriülest, riikidevahelist ja piirkondadevahelist koostööd ELis.

ESF+ vahendite kaudu panustab JAP-i strateegia meede 3.1 Ühtekuuluvuspoliitika fondi erieesmärk (K):

läbi sotsiaalse innovatsiooni, mille teema on innovaatilised kogukondlikud lahendused sotsiaalhoolekandes. See toimib läbi investeeringute ja tegevuste, mille eesmärk on parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele teenustele, sealhulgas teenustele, millega parandatakse eluaseme ja isikukeskse hoolduse, sealhulgas tervishoiu kättesaadavust; ajakohastada sotsiaalkaitseüsteeme, sealhulgas parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele, pöörates erilist tähelepanu lastele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; parandada tervishoiusüsteemide ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust, sealhulgas puuetega inimeste jaoks, tõhusust ja vastupanuvõimet.

JAPi- strateegia panustab järgmiste ESF+ eesmärkide saavutamisele:

- pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning hoolduskoormuse leevendamine
- inimväärikuse tagamine ning sotsiaalse kaasatuse suurendamine.

Heaolu arengukavast 2023-2030 panustab JAP-i strateegia läbi meetmete 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1 sihtidesse 3 ja 4 ning horisontaalselt sihti 5. • Siht 3: vanemaealised (alates 55+) on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud, neile on tagatud võrdsed võimalused ning nad on majanduslikult hästi toimetulevad • Siht 4: Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu • Siht 5: Eestis on naistel ja meestel kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus ning vähemusrühmadele on tagatud võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks

4.4. Strateegia seos teiste valdkondlike arengukavadega

Strateegia "Eesti 2035" JAP-i strateegia (meetmed 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1) panustab sellesse, et aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmispõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada. Säästva arengu eesmärkide elluviimise eelduseks on kultuuri-, sotsiaal-, keskkonna- ja majandusvaldkonna kooskõlaline arendamine. Piirkonnas tehakse teadmispõhiseid otsuseid ning lahendusteede valikul eelistatakse mõjusaid ja uuenduslikke lähenemisviise.

Regionaalse arengu tegevuskava JAP-i strateegia (meetmed 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 4.1) panustab regionaalse arengu juurprobleemide lahendamisse nagu piirkondade vaheline ebavõrdsus: inimeste töö- ja tööalastes eneseteostusvõimalustes, inimeste sissetulekutes ja vaesuses, inimeste tervises ja tervena elatud eluajal, inimeste ühiskonnaelus osalemise ning vaba-aja ja haridusega seotud eneseteostuse võimalustes, inimeste igapäeva elutingimustes (elukeskkonnas), ettevõtete konkurentsivõimes ja ligipääsus kapitalile.

Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021-2035 JAP-i strateegia (meetmed 2.1, 2.2, 4.1) panustab ettevõtluse alaeesmärki - Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ning teadmusmahuka ettevõtluse kasvu ning teket, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja ekspordi ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades.

Turismistrateegia 2022-2025 JAP-i strateegia (meetmed 2.1, 2.2, 4.1) panustab Järvamaast lähtudes piirkondlikult üle-Eestilistesse eesmärkidesse: Toote- ja sihtkohaarendus: Eesti on kestlik turismisihtkoht, mis pakub külastajale vaheldusrikast ja ehedat reisielamust kõikidel aastaaegadel. Nõudluse taastamine: Eesti külastatavus ja turismiteenuste eksport ületab kriisieelset taset. Ühenduste tagamine: Eesti on hästi ühendatud peamiste sihtturgudega ning pakutavad turismitooted ja -teenused on mugavalt ligipääsetavad.

Eesti toit 2022-2025 JAP-i strateegia (meetmed 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 4.1) panustab sellesse, et Eesti (sh Järvamaa) toidu maine on hea nii sise- kui välisurul, tarbija teeb teadlikke valikuid, sektori ettevõtted on aktiivsed eksporditjad

Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 JAPi-strateegia (meetmed 1.2, 2.2, 4.1) panustab sellesse, et Eesti (sh Järvamaa) inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut.

Siseturvalisuse arengukava 2020-2030 JAPi-strateegia (meetmed 1.1, 1.2, 4.1) panustab sellesse, et Eesti (sh Järvamaa) on ohutu elukeskkonna ja turvaliste kogukondadega ühiskond, kus elanikud oskavad turvalisusriske märgata, neid vältida ja vajadusel neile adekvaatselt reageerida. Tehakse mitmekesisest ennetustööd, mida iseloomustab valdkondadeülesus, kogukonnakesksus ja eri partnerite koostöö. Igaühe kaasatus ja panus iseenda ning kogukonna turvalisusesse vähendab ohtu elule, tervisele, keskkonnale ja varale.

Maaelu pikaajaline visioon 2040 - Järvamaa JAP strateegia (meetmed 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 4.1) panustab järgmistesse eesmärkidesse:

Keskkonnaseisund - kõik majandusharud on kooskõlas rohemajanduse ja ringmajanduse põhimõtetega, toetavad rikkaliku looduse ja bioloogilise mitmekesisuse säilimist; sotsiaalne kaasatus ja elujõulisus - tugev kogukond teeb koostööd kõikides eluvaldkondades; sissetulekud, töö, töökohad - Järvamaal on igale soovijale arvestatava sissetulekuga eakohast ja tasuvat tööd; põhivajadused – toit, energia, majandus - Järvamaal toodetud toit on hinnas nii järvakate seas kui ka kaugemal, piirkonna majandus on hästi arenenud; kultuur - Järvamaa kultuurielu on vaheldus- ja sündmusterikas, kutselised kultuuritegijad toimetavad koostöös kogukondade ja vabatahtlikega.

4.5. Strateegia seos piirkondlike arengudokumentidega

Otseselt on JAP tegevuspiirkonna strateegia seotud kolme Järvamaa maakondliku arengudokumendiga: Järvamaa arengustrateegia ning kahe tegevuspiirkonna Järva valla ja Paide linna omavalitsuse arengukavadega. Lisaks on seosed teiste Järvamaa valdkondlike arengudokumentidega. JAPi strateegia meetmed meetmed 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 4.1 panustavad otseselt teistesse piirkonna arengudokumentidesse.

SA Järvamaa uuendas 2022 Järvamaa arengukava ning JAP-i esindajad oli kaasatud selle väljatöötamise protsessi, väljatöötamise käigus kaardistati tegevusvaldkonnad, et vältida toetatavate tegevuste kattuvust.

JAP-i esindajad on kaasatud Järva valla ja Paide linna arengukava uuendamise protsessidesse ning teiste Järvamaa valdkondlike arengudokumentide uuendustesse ja koostamisesse.

Järvamaa arengustrateegia 2035+ toob välja, et Järvamaa LEADER tegevusrühmad – otsesed piirkondade strateegilised planeerijad ja võimestajad kogukondade tasandil. Seovad ressursid innovatsioonisüsteemi tegevuste ja tulemustega. JAP-i strateegia panustab Järvamaa arengustrateegia osaliste üldisesse strateegilisse eesmärki - tõsta siinsete elanike heaolu ning piirkonna atraktiivsust elu- ja ettevõtluskeskkonnana, lähtuvalt Eesti riigi pikaajalistest strateegiatest (Eesti 2035), valdkondlikest arengukavadest, maakonna visioonist ja väärtustest. Lisaks panustab JAP-i strateegia järgmistesse Järvamaa arengustrateegia eesmärkidesse: maakonna tasakaalustatud arengut loob toimiv ning terviklik koostöö- ja innovatsioonisüsteem; maakonna elujõulisust loovad kvaliteetsed avalikud teenused, tootlik ja kõrget lisandväärtust pakkuv ettevõtluskeskkond ja sidusust ning heaolu loov kodanikuühiskond.

Lisaks panustab JAP-i strateegia Järvamaa arengustrateegia erinevatesse valdkondadesse:

SOTSIAALVALDKOND - sotsiaalvaldkonna töötajad on hoitud, motiveeritud ja väärtustatud ning nende arenguvõimalusi toetatakse; abivajajad saavad vajaliku ja sobiva toe: toimib isikukeskne abivajaduse hindamine ning kiire ja paindlik teenuste pakkumine kõigis omavalitsustes; ühine valdkondlike probleemide analüüs, oskusteabe jagamine ja teenusdisain aitavad lahendada keerulisi ja kompleksprobleeme.

ETTEVÕTLUS - keskkonnasõbraliku ettevõtlusmaastiku saavutamine; tehnoloogiamahukas tootmine (digiteerimine, automatiseerimine); tarkade töökohtade loomine; avaliku sektori ja ettevõtjate ühine maakonna kohaturundus.

KODANIKUÜHISKOND - Järvamaa kodanikuühiskond on aktiivne ja tegus: väärtustatakse kodanikualgatust, koostööd, tegevuste nähtavust ning kaasaráakimist olulistes küsimustes.

NOORED - aastal 2035 elavad noored Järvamaal tervislikku ja täisväärtuslikku elu ning on võimestatud arendama kogukonda ja maakonda selliselt, et Järvamaa on parim paik noortele kasvamiseks, elamiseks ja eneseteostuseks. Rohkem võimalusi loovuse arendamiseks, omaalgatuseks ja ühistegevuseks (sh huvitegevus). Ebavõrdsete olude mõju vähendamine noore arenguvõimalustele ja tõrjutuse vältimine.

Aktiivne osalus kogukonnas ja otsustes. Kvaliteetne noorsootöö. Noorte ettevõtlikkuse toetamine. Noortega töötavad väärtustatud spetsialistid.

Järvamaa turismi strateegiline tegevuskava 2030 toob välja, et maakondliku turismi arendamise seisukohalt on oluline LEADER-tegevusgruppide toetusd turismiasjalistele ja panus läbi koostööprojektide. JAP-i strateegia panustab sellesse, et loodus- ja kultuurihuvilistele tuntud Järvamaa on külalislahke, turvaline ja hästi ligipääsetav sihtkoht ning paeluv peatuspaik Kesk-Eestis.

Järva maakonna tervise ja heaolu strateegia JAP-i strateegia panustab üldeesmärki - Järvamaal elavate inimeste tervena elatud aastad ja keskmine eluiga on Eesti keskmisest kõrgemad ning Järvamaa inimeste keskmine oodatav eluiga kasvab 2035. aastaks meestel 81,0 ja naistel 86,0 eluaastani ning keskmine tervena elada jäänud aastate arv kasvab meestel 64,0 ja naistel 65,0 eluaastani. Alaeesmärkidest panustab JAP-i strateegia vaimsele tervisele.

Sidusus piirkonna kohalike omavalitsuste arengukavadega

Paide linna arengukava JAP-i strateegia panustab Paide linna visiooni - Paide on mõnusa õhustiku ja suhtluskultuuriga kogukondi ühendav linn, kus väärtustatakse kõrgelt haridust ja kultuuri. Siin elavad ettevõtlikud ja tervislike eluviisidega inimesed, elukeskkond on nüüdisaegne ja linnaruum terviklikult planeeritud. JAP-i strateegia panustab Paide linna arengukava eesmärkidesse:

E1. kvaliteetsete teenustega elanike sotsiaalset ja majanduslikku rahulolu tagav linn; E2. erinevaid osapooli ühendav, koostööle avatud, kaasava juhtimisega linn; E3. algatusvõimeliste ning ettevõtlike inimestega linn; E4. kõigi vajadustega arvestav ning säästva arengu põhimõtteid järgiv nüüdisaegse elu- ja ettevõtluskeskkonnaga linn.

Järva valla arengukava JAP-i strateegia panustab Järva valla visiooni - Järva vald on tugev võrgustikupõhine maaomavalitsus, mis on strateegiliselt juhitud, tõhus ja konkurentsivõimeline. Kõigis valla piirkondades on puhas elukeskkond ning heal tasemel kohalikud teenused ja taristu, piirkonnad on omanäolised ja kutsuvad, valla elanikud on oma elukohaga rahul. Järva vallas on sidusad ja koostööd tegevad kogukonnad. JAP-i strateegia panustab Järva valla arengukava eesmärkidesse: SE1 (JUHTIMINE): Järva vald on strateegiliselt juhitud ja võimekas võrgustikupõhine omavalitsus, kus rakendatakse parimaid praktikaid piirkonna konkurentsivõime ja tasakaalustatud arengu tagamiseks. SE2 (TEENUSED JA TARISTU): Kõigis Järva valla piirkondades on puhas elukeskkond ning heal tasemel kohalikud teenused ja taristu, valla piirkonnad on omanäolised ja kutsuvad, valla elanikud on oma elukohaga rahul. SE3 (KOOSTÖÖ): Järva vald on sidus ja koostööd tegev omavalitsus.

4.6. Strateegia integreeritus ja uuenduslikkus

JAP tegevuspiirkonna strateegia koostamisel on lähtutud LEADER-lähenemise põhialustest. Omavahel on integreeritud sotsiaalne, kultuuriline, majanduslik ja keskkonna dimensioon.

Strateegia koostamisse on kaasatud erinevad sihtgrupid, oleme arvestanud eelmise perioodi õppetunde ja sidunud avaliku, ettevõtlus- ja kolmanda sektori.

Tuues välja piirkonna eripära on võimalik integreerida erinevaid valdkondi: näiteks huvitegevuse, loomemajanduse ja turismi valdkonnas, aga ka kogukonna ja sotsiaalvaldkonna omavaheline integreeritus.

Arenguvajadustest tulenevalt on kokku lepitud 2023 - 2027 perioodi arengusuunad ja eesmärgid. On olemas piirkonna võimaluste ja vajaduste ülevaade; valmisolek uute ideede koondamiseks ja projektide algatamiseks ning koostöövalmidus ühendamaks erinevad huvigruppe.

Strateegia koostamisel lähtuti uuenduslikkuse printsiibist. EL ja OECD ühine definitsioon: Uus või olulisel määral parendatud toode, teenus või protsess. Uus turundusmeetod või uus organisatsiooniline meetod, äri võtte, töökoha organiseeritus või välissuhe.

Uuenduslik on lähenemine meetmetele - meetmed on võimalikult laiapõhjalised, et oleks võimalik viia ellu kõiki piirkonnad oluliseks peetavaid ideid ja investeeringuid, mis seostuvad LEADER ja ESF+ sekkumistega.

JAP-i ühisstrateegias on LEADER-valdkondlik strateegia tihedalt seotud Sotsiaalfondi ESF+ strateegiliste eesmärkidega ning ühisstrateegia on lõimitud mitmete strateegiliste arenguprioriteetidega, mis aitavad kaasa tegevuspiirkonna arengule, et tagada vaesuse vähenemine, arukad kogukonnad, täisväärtuslikud elamisvõimalused, ligipääsetavus kõigile elanike gruppidele, teadmiste põhine konkurentsivõimeline ettevõtlus ning töökohtade säilitamine ning tasuvate töökohtade loomine.

5. JAP-i TEGEVUSPIIRKONNA STRATEEGIA MEETMED JA RAKENDUSKAVA

5.1. Strateegia meetmed

Meetmed tulenevad tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslikust ülevaatest ja arenguvajadustest. Täiendavad selgitused toetatavate tegevuste ja LEADER ja ESF+ määrusest tulenevate nõuete kohta kirjeldatakse koos rakenduskavaga esitatavas meetmelehes.

LEADER-meetmete nõue on, et taotleja võib ühte alameetmesse esitada ühes taotlusvoorus ühe projekti. Projektide katkestamise vältimiseks ning parima projektide ellurakendamise kvaliteeti tagamiseks, võib ühel taotlejal koos taotletava projektiga olla samaaegselt menetluses või pooleli olla üks investeeringu projekt ja üks ühisprojekt kõikide LEADER-meetmete kohta kokku (välja arvatud tegevusgrupp). ESF+ miniprojektide esitamisel arvulisi piiranguid ei ole.

Prioriteet 1. Elukeskkonna tasakaalustatud arengu suunamine

MEEDE 1.1. Investeeringud piirkonna arenguks

Ligipääsetavust tagavad investeeringud, loodus-, ajaloo- ja kultuuripärandit säilitavad investeeringud, vabaaja tegevusteks vajalikud investeeringud, turvalisust tagavad investeeringud, uuenduslikud keskkonna- ja energiasäästlikud investeeringud, ringmajanduse mudelite rakendamise investeeringud.

MEEDE 1.2. Kogukonna ühisprojektide toetus

Koostööd ja võrgustamist toetavad tegevused, keskkonnateadlikkuse suurendamist ja võrdõiguslikkust toetavad tegevused, koolitused, ühisüritused, arengudokumentide koostamine, noorteprojektid.

Prioriteet 2. JAP-i tegevuspiirkonna ettevõtluse konkurentsivõime suurendamine

MEEDE 2.1 Ettevõtluse arengutoetus

Investeeringud konkurentsivõime tõstmiseks uute seadmete, masinate soetamiseks, ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks, keskkonnateadlike ja energiasäästu ja innovaatiliste toodete ja teenuste arendamine ning kohaliku toormebaasi väärindamine.

MEEDE 2.2 Ettevõtluse ühisprojektide (turundus) toetus

Ettevõtluse ühisprojektide toetus. Koostööd ja võrgustumist toetatavad tegevused, turundustegevused, reklaamikampaaniad, reklaammaterjalid, töötajate koolitused, ühisüritused, valdkondlikud koolitused, õppereisid, seminarid

Prioriteet 3 JAP-i tegevuspiirkonna sotsiaalvaldkonna arendamine

MEEDE 3.1 Sotsiaalvaldkonna arendamine piirkonnas.

Täiskasvanud elanikkonna sotsiaalse kaasatuse suurendamine, hoolduskoormuse vähendamine ning elamisväärse elu tagamine.

Prioriteet 4 JAP-i piirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine

MEEDE 4.1 JAP-i piirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine

Siseriiklike ühis- ja koostööprojektide ning rahvusvaheliste koostööprojektide elluviimine piirkonna arendamiseks ja uute võimaluste loomiseks läbi võrgustike ja kogemuste vahetuse. Vihmavarjuprojektide rakendamine erinevate valdkondade tugimiseks alates noortest kuni turismini.

Prioriteet 1. Elukeskkonna tasakaalustatud arengu suunamine

<p>1. Strateegia meetme nimetus MEEDE 1.1. Investeeringud piirkonna arenguks</p>
<p>2. Meetme rakendamise vajadus: Meedet on vajalik rakendada piirkonna elukvaliteedi arendamiseks, kogukondade elujõulisuse tagamiseks. Olemasolevaid vabaaja teenuseid ja tegevusi on vaja edasi arendada, et pakkuda tegevuspiirkonna elanikele kaasaegseid võimalusi ja elukeskkonda rikastada. Oluline on toetada sihipäraselt kogukonna kultuuri- ja tervisetgevuste arendamist ning säilitada kultuuri-, ajaloo- ja looduspärandit, mille hoidmine suurendab kogukonna ühtekuuluvustunnet ja piirkonna mainet. Meede panustab ÜPP-strateegia erieesmärki nr 8 (edendada sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades)</p>
<p>3. Eesmärk: Aastaks 2027 on JAP-i tegevuspiirkonnas välja arendatud kogukonna liikmeid arendav, turvaline ja ajakohane vabaaja tegevuste osutamise võrgustik ja tingimused. Piirkonna looduslikud ja pärandkultuuri objektid on hooldatud, parendatud ja kergesti leitavad. Kogukondlikud kogunemiskohad on ajakohased, turvalised ja toimekindlad.</p>
<p>4. Toetatavad tegevused: Projekti elluviimiseks vajalikud investeeringud põhivarasse, ehitamine, renoveerimine, projekteerimine koos ehitusega.   Toetatavad tegevused: Ligipäasetavust tagavad investeeringud, loodus-, ajaloo- ja kultuuripärandit säilitavad investeeringud, vabaaja ja spordi tegevusteks vajalikud investeeringud, turvalisust tagavad investeeringud, uuenduslikud keskkonna- ja energiasäästlikud investeeringud, ringmajanduse mudelite rakendamise investeeringud, kogukonna teenuse arendamiseks vajalikud investeeringud.   Abikõlblikud on kulud, mis vastavad LEADER määruse nõuetele   Ei rahastata tegevusi, mis on seaduse järgi kohaliku omavalitsuse ülesandeks.</p>
<p>5. Nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale (sh dokumendid, mida peab taotleja esitama):   Taotleja peab vastama LEADER määruse nõuetele.   Käesolevast meetmest saavad toetust taotleda JAP-piirkonna mittetulundusühingud, sihtasutused, kohalikud omavalitsused.   Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt üks aasta.   Taotlejal võib taotluse esitamise hetkel olla LEADER-meetmes pooleli üks investeeringu ja üks ühisprojekt.   Taotleja esitab koos toetuseavaldusega: 1. Bilanss ja tulude-kulude aruanne 31.12 seisuga.   2. LEADER-määrusega nõutud dokumendid</p>
<p>6. Toetusmäärad- ja summad: Toetuse määr 90%, käibemaksukohuslastel on toetuse määr 60%, ettevõtlusega seotud investeeringute määr 60%. Toetusmäär erisused vastavalt LEADER-määrusele.   Toetuse summa 3000-60000€;</p>
<p>Projektitoetuse taotluse hindamiskriteeriumid: 1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale (kuivõrd oodatavad tulemused aitavad kaasa meetme eesmärkide saavutamisele, milline on laiem tulu ühiskonnale jm, 20 punkti).   2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid (projekti eesmärkide, tegevuste ja tulemite vastavus, sihtgrupi asjakohasus, kulude mõistlikkus jm, 40 punkti).   3. Meetmepetsiifilised hindamiskriteeriumid (projekti mõju taotleja sisemisele arengule, noortele, inimeste elukvaliteedile, piirkonna eripära säilitamisele, uue traditsiooni loomisele, seotus loodus-, ajaloo- ja kultuuriväärtustega, mõju energiasäästule, keskkonnasäästule, ligipäasetavusele. Projekti jätkusuutlikkus jm, 40 punkti).   Kokku on maksimaalselt võimalik saada 100 punkti.   Projektide hindamiskriteeriumid on toodud MTÜ JAP tegevuspiirkonna arengustrateegia peatükis 5.5.</p>
<p>Strateegia täitmise hindamiskriteeriumid ja sihttasemed: Projektide arv 30; Uute tegevuste/teenuste arv 30 Korrastatud objekte 20   Indikaator R.27 Keskkonnaalane tulemuslikkus Toetatud tegevuste ehk projektide arv   R.41 Euroopa maapiirkondade ühendamine Projektidest kasu saanud rahvastiku osakaalu % piirkonna rahvastikust</p>

<p>1. Strateegia meetme nimetus MEEDE 1.2. Kogukonna ühisprojektide toetus</p>
<p>2. Meetme rakendamise vajadus: Kogukonna arengu seisukohalt on oluline tegevuspiirkonna inimeste aktiivsus ja kaasamine. Meetmega toetatakse piirkonna vabaühenduste ja kogukondade arengut läbi koolituste ja ühisürituste korraldamise, võimaldades enesearendamist, kogemuste vahetamist, õppides üksteiselt ja tugevdades kogukondi tervikuna. Arukas tegevuste planeerimine ja teaduspõhised lähenemised aitavad kaasa laiema sihtgrupi kaasamisele, kogukonna suhtlusele, koostööle, keskkonnateadlikkusele ja piirkonna tuntusele. Meede panustab ÜPP-strateegia erieesmärki nr 8 (edendada sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades).</p>
<p>3. Eesmärk: Piirkonna elanikkond on sotsiaalselt aktiivne, teadlik ja koostööle orienteeritud. Piirkonna kultuuri-, ajaloo- ja looduspärand on säilitatud.</p>
<p>4. Toetatavad tegevused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tegevuspiirkonna vabaühenduste ja arukate külade arengukavade ja strateegiate koostamine; 2. Sidusrühmadele uuendusliku lähenemisega ja traditsiooniliste ürituste korraldamine; 3. Spordi- ja huvitegevuse ürituste ja traditsioonide algatamine ja elluviimine; 4. Koolitused kogukonna liikmetele ja erinevatele sihtgruppidele, õppe- ja ideereisid, kogemuste üldistamine ja jagamine; 5. Ürituse korraldamiseks vajalike vahendite soetamine (konkreetsed ürituse jaoks vajalikud vahendid). 6. Tegevused kultuuri-, ajaloo- ja looduspärandi säilitamiseks. <p>Abikõlblikud on kulud, mis vastavad LEADER määruse nõuetele</p>
<p>5. Nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale (sh dokumendid, mida peab taotleja esitama): Taotleja peab vastama LEADER määruse nõuetele. Käesolevast meetmest saavad toetust taotleda JAP-piirkonna mittetulundusühingud, sihtasutused, kohalikud omavalitsused. Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt üks aasta. Taotlejal võib taotluse esitamise hetkel olla LEADER-meetmes pooleli üks investeeringu ja üks ühisprojekt. <u>Taotleja esitab koos toetuseavaldusega:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bilanss ja tulude-kulude aruanne 31.12 seisuga. 2. LEADER-määrusega nõutud dokumendid.
<p>6. Toetusmäärad- ja summad: Toetuse määr 90%. Toetuse summa 3000-20000€;</p>
<p>Projektitoetuse taotluse hindamiskriteeriumid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale (kuivõrd oodatavad tulemused aitavad kaasa meetme eesmärkide saavutamisele, milline on laiem tulu ühiskonnale jm, 20 punkti). 2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid (projekti eesmärkide, tegevuste ja tulemite vastavus, sihtgrupi asjakohasus, kulude mõistlikkus jm, 40 punkti). 3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid (projekti mõju taotleja sisemisele arengule, noortele, inimeste elukvaliteedile, piirkonna eripära säilitamisele, uue traditsiooni loomisele, seotus loodus-, ajaloo- ja kultuuriväärtustega, mõju energiasäästule, keskkonnasäästule, ligipääsetavusele. Projekti jätkusuutlikkus jm, 40 punkti). <p>Kokku on maksimaalselt võimalik saada 100 punkti. Projektide hindamiskriteeriumid on toodud MTÜ JAP tegevuspiirkonna arengustrateegia peatükis 5.5.</p>
<p>Strateegia täitmise hindamiskriteeriumid ja sihttasemed: Projektide arv 20; Kaasatud organisatsioonid 40; Korraldatud üritusi 160. Indikaator R.42 Sotsiaalse kaasatuse edenemine Osalejate arv: 6000, Koolituste läbinute arv: 40 Indikaator R.41 Euroopa maapiirkondade ühendamise Projektidest kasu saanud rahvastiku osakaalu % piirkonna rahvastikust 20%</p>

Prioriteet 2. Piirkonna ettevõtluse konkurentsivõime suurendamine

<p>1. Strateegia meetme nimetus MEEDE 2.1. Ettevõtluse arengutoetus</p>
<p>2. Meetme rakendamise vajadus: Tegevuspiirkonna ettevõtjatele on oluline toetus ettevõtluse hoogustamiseks ja arendamiseks, mis aitab ettevõtjatel luua toodetele ja teenustele lisaväärtust ning suurendab seeläbi konkurentsivõimet. Meetme rakendamine aitab kaasa ettevõtluskeskkonna arendamisele ja ettevõtlusaktiivsuse suurenemisele. Meede panustab ÜPP-strateegia erieesmärki nr 8 (edendada tööhõivet, majanduskasvu ning kohaliku arengut maapiirkondades)</p>
<p>3. Eesmärk: Uued tooted ja teenused on turul konkurentsivõimelised ning ettevõtjate loodud ja säilitatud töökohad on jätkusuutlikud.</p>
<p>4. Toetatavad tegevused: Investeeringud ettevõtluse konkurentsivõime tõstmiseks, innovaatiliste toodete ja teenuste arendamiseks, keskkonnateadlikkuse ja energiasäästu investeeringud, uute tehnoloogiate kasutuselevõtt, ringmajanduse mudelite kasutusele võtmine, kohaliku tooraine väärindamine, toidu tootmisega seotud investeeringud sealhulgas</p> <ul style="list-style-type: none"> * ehitamine ja ehitiste rekonstrueerimine ja parendamine, * hoonete energiatõhusaks muutmine, * taristuinvesteeringud, * masinate, seadmete, inventari, mootor- ja liikursõidukite ja muu põhivara soetused, * turismiobjektide rekonstrueerimine ja parendamine, * projekteerimine koos ehitustegevusega. <p>Abikõlblikud on kulud, mis vastavad LEADER määruse nõuetele</p>
<p>5. Nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale (sh dokumendid, mida peab taotleja esitama): Taotleja peab vastama LEADER määruse nõuetele. Käesolevast meetmest saavad toetust taotleda JAP-piirkonna ettevõtted, mittetulundusühingud, sihtasutused. Kohalik omavalitsus saab toetust küsida ettevõtlusele suunatud projekti jaoks. Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt üks aasta. Taotlejal võib taotluse esitamise hetkel olla LEADER-meetmes pooleli üks investeeringu ja üks ühisprojekt. Taotleja esitab koos toetuseavaldusega:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bilanss ja kasumiaruanne (taotlemisele eelnenud kuu viimase kuupäeva seisuga) 2. LEADER-määrusega nõutud dokumendid.
<p>6. Toetusmäärad- ja summad: Toetuse määr 60%. Toetuse summa 5000-100 000€;</p>
<p>Projektitoetuse taotluse hindamiskriteeriumid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale (kuivõrd oodatavad tulemused aitavad kaasa meetme eesmärkide saavutamisele, milline on laiem tulu ühiskonnale jm, 20 punkti). 2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid (projekti eesmärkide, tegevuste ja tulemite vastavus, sihtgrupi asjakohasus, kulude mõistlikkus jm, 40 punkti). 3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid (projekti mõju taotleja sisemisele arengule – tootlikkuse või müügitulu tõus, piirkonna laiemale tulule, tuntuse tõstmise, koostööarendamise, energia-, keskkonnasäästule või ringmajandusele, kasutatakse ära piirkondlikku eripära ja ressursi, mõjutab ligipäätavusele. Projekti jätkusuutlikkus jm, 40 punkti). <p>Kokku on maksimaalselt võimalik saada 100 punkti. Projektide hindamiskriteeriumid on toodud MTÜ JAP tegevuspiirkonna arengustrateegia peatükis 5.5.</p>
<p>Strateegia täitmise hindamiskriteeriumid ja sihttasemed: Toetatud projekte 40; uusi tooteid ja teenuseid 40; müügitulu kasv 10 %.</p> <p>Loodud töökohtade arv 20, säilitatud töökohtade arv 20</p> <p>Indikaatorid R.27 Keskkonnaalane tulemuslikkus Toetatud tegevuste ehk projektide arv R.37 Majanduskasv ja töökohad Täistööajale taandatud uute töökohtade arv R.39 Maamajanduse arendamine Toetust saanud ettevõtete arv</p>

<p>1. Strateegia meetme nimetus MEEDE 2.2. Ettevõtluse ühisprojektide toetus</p>
<p>2. Meetme rakendamise vajadus: Vajalik on toetada ettevõtete turundustegevusi uutele turugudele sisenemiseks, uute sihgruppide ni jõudmiseks, vajalik on tagada töötajate tööalased kaasaegsed koolitused ja teaduspõhised arendustegevused. Meede toetab majanduskasvu edendamist ning tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslikku jätkusuutlikku arengut läbi turundustegevuse.   Meede panustab ÜPP-strateegia erieesmärki nr 8 (edendada tööhõivet, majanduskasvu ning kohalikk arengut maapiirkondades).</p>
<p>3. Eesmärk: Piirkonna ettevõtjate tooted ja teenused on turustatud, suurenenud on tellimuste arv ja müügitulu.</p>
<p>4. Toetatavad tegevused: Investeeringud JAP-piirkonna toodete ja teenuste turundamise ja piirkonna ettevõtete töötajate jaoks vajalike koolituste läbiviimiseks. Sealhulgas: 1. Turundustegevused, messidel osalemine; ühisturunduse arendamine   2. Reklaami- ja teavitustegevus   3. Firma visuaalse identiteedi kujundamine   4. Ettevõtlusega seonduvate koolituste korraldamine ja koolitustel osalemine   5. Arendustegevused   6. Ühisüritused, õppereisid   Abikõlblikud on kulud, mis vastavad LEADER-määruse nõuetele</p>
<p>5. Nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale (sh dokumendid, mida peab taotleja esitama):   Taotleja peab vastama LEADER määruse nõuetele.   Käesolevast meetmest saavad toetust taotleda JAP-piirkonna ettevõtted, mittetulundusühingud, sihtasutused. Taotleja peab olema tegutsenud vähemalt üks aasta.   Taotlejal võib taotluse esitamise hetkel olla LEADER-meetmes pooleli üks investeeringu ja üks ühisprojekt.   Reklaamitakse ainult JAP-i tegevuspiirkonnas valmistatavaid ja pakutavaid tooteid ja teenuseid. <u>Taotleja esitab koos toetuseavaldusega:</u>   1. Bilanss ja kasumiaruanne (taotlemisele eelnenud kuu viimase kuupäeva seisuga)   2. Turundustegevuste puhul turunduskava   3. LEADER-määrusega nõutud dokumendid.</p>
<p>6. Toetusmäärad- ja summad: Toetuse määr 60%. Toetuse summa 5000-20000€;</p>
<p>Projektitoetuse taotluse hindamiskriteeriumid: 1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale (kuivõrd oodatavad tulemused aitavad kaasa meetme eesmärkide saavutamisele, milline on laiem tulu ühiskonnale jm, 20 punkti).   2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid (projekti eesmärkide, tegevuste ja tulemite vastavus, sihtgrupi asjakohasus, kulude mõistlikkus jm, 40 punkti).   3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid (projekti mõju taotleja sisemisele arengule – tootlikkuse või müügitulu tõus, piirkonna laiemale tulule, tuntuse tõstmise, koostööarendamise, energia-, keskkonnasäästule või ringmajandusele, kasutatakse ära piirkondlikku eripära ja ressursi, mõjutab ligipääsetavusele. Projekti jätkusuutlikkus jm, 40 punkti).   Kokku on maksimaalselt võimalik saada 100 punkti.   Projektide hindamiskriteeriumid on toodud MTÜ JAP tegevuspiirkonna arengustrateegia peatükis 5.5.</p>
<p>Strateegia täitmise hindamiskriteeriumid ja sihttasemed: Toetatud projekte 15; müügitulu kasv 10 %, tegevuste/sündmuste arv 30   Indikaatorid R.39 Maamajanduse arendamine Toetust saanud ettevõtete arv</p>

Prioriteet 3. JAP-i tegevuspiirkonna sotsiaalvaldkonna arendamine

Muudetud MTÜ JAP juhatuse 13.05.2024 otsusega nr 3 ja 13.08.2024 juhatuse otsusega nr 4.

<p>1. Strateegia meetme nimetus MEEDE 3.1. Sotsiaalvaldkonna arendamine piirkonnas</p>
<p>2. Meetme rakendamise vajadus: Tegevuspiirkonna elanikkonna jaoks on vajalik parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele teenustele, sealhulgas teenustele, millega parandatakse eluaseme ja isikukeskse hoolduse, sealhulgas tervishoiu kättesaadavust; ajakohastada sotsiaalkaitseüsteeme, sealhulgas parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele, pöörates erilist tähelepanu ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; parandada tervishoiusüsteemide ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust (sealhulgas puuetega inimeste jaoks), tõhusust ja vastupanuvõimet. Meede panustab Euroopa Sotsiaalfond+ erieesmärki (k): inimväärikuse tagamine ning sotsiaalse kaasatuse suurendamine läbi sotsiaalse innovatsiooni, mille teema on innovaatilised kogukondlikud lahendused sotsiaalhoolekandes.</p> <p>Meetme seos JAP strateegia SWOTiga: Piirkonna tugevused: Sotsiaalvaldkonnas on olemas vabatahtlikud seltsilised, külakogukondades toimib naabrivalve ja kogukondlik abistamine. Piirkonna nõrkused: Sotsiaalvaldkonna olulisim nõrkus on omaste puudulikud oskused ennetavalt toetada eaka ise hakkama saamist ning eakad jäävad isolatsiooni, sest nad ei oska ja ei taha teistelt abi küsida. Võimalused: Sotsiaalvaldkonnas on võimaluseks innovaatiliste võimaluste, teadmiste, oskuste ja lähenemiste kaudu aidata abivajajaid. Ohud: Sotsiaalvaldkonnas on ohuks abivajajate mitte märkamine ja teadmatus, kes millist abi vajab ning üldine madal info ja teadmiste kättesaadavus. Tugevuste ja võimaluste kasutamine nõrkuste kompenseerimisel ja ohtude mõju vähendamisel: * sotsiaalvaldkonnas nõrkusena välja toodud omaste puudulikud oskused ennetavalt toetada eaka ise hakkama saamist, eakate isolatsiooni ja üldine vähene info. * sotsiaalvaldkonnas on võimaluseks innovaatiliste võimaluste, teadmiste, oskuste ja lähenemiste kaudu aidata abivajajaid. Eakate kapseldumise vältimiseks saab kasutada vabatahtlike seltsiliste programmi parimaid praktikaid ning tõhustada külakogukondades kogukondlikku abistamist läbi teadmiste kasvu ja kogemuste vahetamise.</p>
<p>3. Eesmärk: Meetme eesmärk on täiskasvanud elanikkonna vaesuse vähendamine ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine ning inimväärika elu tagamine. JAP piirkonnas on leevendatud hoolduskoormust, paranenud on pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavus ja kvaliteet.</p> <p>Meetme sihtrühm: Toetavate tegevuste sihtrühm on vähemalt 16 aastased erivajadusega inimesed ning vähemalt 55. aastased vanemaealised inimesed.</p>
<p>4. Toetatavad tegevused: Abikõlblikud on kulud, mis vastavad Sotsiaalkaitseministri määrusele 04.08.2023 nr 44 "Kogukonna juhitud kohaliku arengu toetuse andmise tingimused ja kord" § 6 nõuetele. Toetatakse tegevusi, mis on vajalikud eesmärgi elluviimiseks ning kokku lepitud tulemuste saavutamiseks sh koostöö rakendamine ja ettevalmistamine. Koostöötegevuse korral võib toetatava tegevuse asukoht jääda väljapoole Eestit, piirdudes Euroopa Liidu ja Euroopa Majanduspiirkonnaga. Toetatavad tegevused: Ürituste ja koolituste korraldamine kogukondadele, ühistegevused, sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks vajalikud tegevused, hoolduskoormuse leevendamiseks vajalikud tegevused, hooldusteenuse kättesaadavuse tõstmiseks vajalikud tegevused, valdkonna uuringud, infomaterjalid jms. Miniprojektis on lubatud teha väikeinvesteeringuid, mis on vältimatult vajalikud miniprojekti eesmärgi saavutamiseks kuni 15 % projekti pehmete tegevuste summast piirkonna sotsiaalvaldkonna arendamiseks. Ei rahastata toitlustamist ja tegevusi, mis on seaduse järgi kohaliku omavalitsuse ülesandeks ja ei ole abikõlblikud vastavalt Sotsiaalkaitseministri määrusele 04.08.2023 nr 44 "Kogukonna juhitud kohaliku arengu toetuse andmise tingimused ja kord". Abikõlblikud ei ole maa, kinnisvara ja taristu ostmise kulud ja ei toetata tegevusi, mida viiakse ellu sotsiaalhoolekande seaduse 2. ja 3. peatüki, tööturumeetmete seaduse § 13 või tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 2 alusel, ei toetata, välja arvatud juhul, kui tegevused loovad juba olemasolevatele teenustele lisandväärtust.</p>
<p>5. Nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale (sh dokumendid, mida peab taotleja esitama):</p>

<p>Taotleja peab vastama Sotsiaalkaitseministri määruse 04.08.2023 nr 44 "Kogukonna juhitud kohaliku arengu toetuse andmise tingimused ja kord" nõuetele. Toetuse taotleja on kohalik tegevusrühm, kes korraldab miniprojekti vooru ESF+ meetmete eesmärkide täitmiseks.</p> <p>Käesolevast meetmest saavad miniprojekti voores toetust taotleda JAP-piirkonna äriühingud, mittetulundusühingud, sihtasutused, kohalikud omavalitsused ja JAP tegevusrühm.</p> <p>Miniprojekti taotlusvooruga taotleja peab olema tegutsenud vähemalt üks aasta.</p> <p>Miniprojekti taotlusvooruga võib üks taotleja esitada mitu projekti.</p> <p><u>Taotleja esitab koos toetuseavaldusega:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. JAP miniprojektikirjelduse vastaval vormil; 2. JAP miniprojekti eelarve vastaval vormil; 3. KOV kooskõlastus, et projektiga planeeritavad tegevused ei ole kohaliku omavalitsuse ülesandeks. <p>*Miniprojekti taotleja peab esitama enne JAP-i poolt kulude eest tasumist JAP-ile tegevuse toimumist tõendavad materjalid (hinnapäringud, hinnapakumised, ürituste kavad, pildid ürituse toimumisest, nimekirjad, investeeringute üleandmis-vastuvõtmissaktid, infokandjad, soetuste nimekirjad jms)</p>
<p>6. Toetusmäärad- ja summad:</p> <p>Tegevusrühma toetuse määr on 100%, toetuse kogusumma 168 812 eurot.</p> <p>Miniprojektide taotlejate toetuse määr 100%; Toetuse summa 2000–6029€; Kokku 28 projekti.</p>
<p>Projektitoetuse taotluse hindamiskriteeriumid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale (kuivõrd oodatavad tulemused aitavad kaasa meetme eesmärkide saavutamisele, milline on laiem tulu ühiskonnale jm, 35 punkti). 2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid (projekti eesmärkide, tegevuste ja tulemite vastavus, sihtgrupi asjakohasus, kulude mõistlikkus, projekti jätkusuutlikkus jm, 35 punkti). 3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid (projekti mõju täiskasvanud elanikkonna vaesuse vähendamisele, sotsiaalse kaasatuse suurendamisele, inimväarika elu tagamisele, hoolduskoormuse leevendamisele, pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavus ja kvaliteedi parendamisele. jm, 30 punkti). <p>Kokku on maksimaalselt võimalik saada 100 punkti.</p> <p>Projektide hindamiskriteeriumid on toodud MTÜ JAP tegevuspiirkonna arengustrateegia peatükis 5.5.</p>
<p>Strateegia täitmise hindamiskriteeriumid ja sihttasemed:</p> <p>Projektide arv 28; Osalejate arv: 1000; Korraldatud ürituste, sündmuste, tegevuste arv 30, välja antud infomaterjalid 2, uue tooted/teenused 1, koostöövõrgustikud 1</p>

Prioriteet 4. JAP-i tegevuspiirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine

<p>1. Strateegia meetme nimetus</p> <p>MEEDE 4.1. Koostöö ja kohaturunduse meede</p>
<p>2. Meetme rakendamise vajadus: Piirkonna tuntus on seotud positiivse maine kujundamisega, teabe levitamisega ning piirkonna kui terviku ühise turundamisega. Seeläbi suureneb elanike kindlustunne ning suureneb maaelu maine tervikuna. Meetmega arendatakse piirkonda viisil, mis rahuldab kogukonna ning külastajate ja investorite ootusi. Kasu saavad kõik JAP-i tegevuspiirkonna elanikud ning organisatsioonid, ettevõtted ja ühendused. Oluline on erinevate huvigruppide koostööst tuleneva sünergia rakendamine uute ideede genereerimiseks ja elluviimiseks.</p> <p>Meede panustab ÜPP-strateegia erieesmärki nr 8 (edendada sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades)</p>
<p>3. Eesmärk: Piirkonnasisene, riiklik ja rahvusvaheline koostöö loob sünergia ja seeläbi võimaluse piirkonnas ellu rakendada uuenduslikke ideid ühis-, koostöö ja vihmavarju projektide abil. Piirkonna ettevõtete, külade, elukeskkonna, turismiobjektide ning muude toodete ja teenuste tuntus on suurenenud.</p>
<p>4. Toetatavad tegevused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Piirkondlike mainekujunduse projektide algatamine ja elluviimine 2. Piirkonda tutvustavad investeeringud ja tegevused, reklaami- ja turundustegevused, messidel osalemine 3. Ühistegevused (koolitused, seminarid, üritused, õppereisid) noorte, kogukondade ja ettevõtlike elavdamiseks 4. Arukate külade mõtteviisi propageerimisega seotud tegevused 5. Tegevuspiirkonna ülesed ja Eestisesed koostööprojektid 6. Rahvusvaheliste koostööprojektide algatamine ja elluviimine

7. Piirkonnasiseste ühisprojektide elluviimine.
8. Koostöö teadusasutustega piirkonna arendamisel
5. Nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale (sh dokumendid, mida peab taotleja esitama): Taotlejaks on kohalik tegevusrühm. Abikõlblikud on teadmussiirde, ühis- ja koostööprojektid. Taotleja esitab koos toetuseavaldusega: 1. LEADER-määrusega nõutud dokumendid.
6. Toetusmäärad- ja summad: Toetuse määr 90%. Toetuse summa 5000-40000€;
Projektitoetuse taotluse hindamiskriteeriumid: Projektide vastavust JAP strateegiale hindab juhatus ja projektid kinnitab üldkogu.
Strateegia täitmise hindamiskriteeriumid ja sihttasemed: Projektide arv 8; Osalejate arv: 200; Korraldatud ürituste, sündmuste, tegevuste arv 30. Projektide vastavust JAP strateegiale hindab juhatus ja projektid kinnitab üldkogu.

5.2. Strateegia rakenduskava

Rakenduskava koostamisel on lähtunud eelmiste perioodide kogemustest ja uue perioodi ettevalmistuse käigus selgunud vajadustest.

Meetmete iga-aastase rakenduskava ja tegevusrühma eelarve kinnitab JAP-i üldkogu, JAP juhatusel on õigus teha rakenduskavas muudatusi.

Tegevusgrupile eraldatud vahendite indikatiivne kasutus aastate lõikes on toodud Tabelis 16 ja projektidele suunatud vahendite kasutus ja meetmete vahelised proportsioonid Tabelis 17.

Summad on indikatiivsed ning võivad muutuda vastavalt strateegiate heakskiitmise määrusega. JAP-il eraldatava LEADER-vahendite maht on ca 2 miljonit eurot, millest 80% on LEADER-projektitoetus ca 1,6 miljonit ja ülalpidamiskuludeks ca 400 tuhat eurot. ESF+ fondi maht on ca 168,8 tuhat eurot.

Tabel 16. Tegevusgrupile eraldatud vahendite kasutus aastate lõikes

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ESF+ projektid	0%	50% 84406€	50% 84406€	*%	*%	0%	0%	0%
LEADER projektid 80%	0%	40% 640 000€	40% 640 000€	20% 320 000€	*%	*%	0%	0%
Tegevusrühma ülalpidamiskulud 20%	**%	25% 100 000€	25% 100 000€	***%	***%	***%	***%	***%

* Taotlusvoorud korraldatakse vabanenud vahendite arvelt

** JAP-i alustab uue perioodi ülalpidamiskulude kasutamist juunis-juulis 2023, kui on esitatud viimane eelmise perioodi pingerida ning on esitatud viimane koostööprojekt, tegevusrühma ülalpidamise 25% ettemakse laekumine on vastavalt määrusele peale strateegiate heakskiitmist

*** Vahendite laekumine vastavalt elluviidud projektidele ja ettemaksu tasaarveldusele

Tabel 17. Projektidele suunatud (vähemalt 80%) vahendite kasutus

LEADER	ESF+	
LEADER 44%	704 000	Prioriteet 1: Elukeskkonna tasakaalustatud arengu suunamine
30*16800	504 000	1.1. Piirkonna arengutoetus 71,6%
20*10000	200 000	1.2. Kogukonna ühisprojektide toetus 28,4%
LEADER 48%	768 000	Prioriteet 2: Piirkonna ettevõtluse konkurentsivõime suurendamine
40*14200	568 000	2.1. Ettevõtluse arengutoetus 74%
20*10000	200 000	2.2. Ettevõtluse ühisprojektide toetus 26%

Prioriteet 3: Sotsiaalvaldkond		
ESF + 100%	168 812	3.1. Sotsiaalvaldkond 100%
LEADER 7%	112 000	Prioriteet 4: JAP-i tegevuspiirkonna koostöö ja kohaturunduse arendamine
8*14000	112 000	4.1 Koostöö ja kohaturunduse meede 100%

Igale alameetmele jagatakse vähemalt 7% kogu eelarvest.. Tegevusgrupi strateegia ellurakendamise vahenditest vähemalt 5% suunatakse tegevuspiirkonna koostöö ja elavdamise tegevusteks.

5.3. Hindamiskomisjonide moodustamise põhimõtted

Hindamiskomisjoni koosseis on 21-liikmeline, igast JAP piirkonnast (Albu, Ambla, Järva-Jaani, Kareda, Koeru, Koigi, Paide, Roosna-Alliku) 2 liiget (vabaühenduste ja ettevõtjate esindaja) ning Järva vallast 3 ja Paide linnast 2 esindajat. Hindamiskomisjoni liikmeid esitatakse JAP piirkondade kaupa. Hindamiskomisjoni liikme kandidaadid esitatakse piirkonna liikmesorganisatsioonide ühisotsusena kirjalikult JAP kontorisse selleks määratud tähtajal.

Hindamiskomisjoni koosseisu kinnitab JAP-i üldkogu. Üldkogu võib komisjoni koosseisu kinnitada nimekirja alusel. Komisjoni liikme volitused kestavad kolm aastat. Uue komisjoni kinnitamisel peab muutuma vähemalt 1/3 komisjoni liikmetest.

MTÜ Järva Arengu Partnerid on vastu võtnud hindamiskomisjoni moodustamise korra, mille eesmärgiks on kirjeldada JAP-i projektide hindamiskomisjoni moodustamise põhimõtted. Projektide hindamiseks ja paremusjärjestuse vormistamiseks moodustatakse taotlusvoorus vastava meetme hindamiskomisjon, kusjuures riigi või kohaliku omavalitsuse üksuste esindatus otse või nende osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute kaudu komisjonis peab jääma alla 50% komisjoni liikmetest.

Hindamiskomisjon valib endi hulgast hindamiskomisjoni juhi. Hindamiskomisjoni juurde määratakse JAP kontori töötajast hindamiskomisjoni sekretär. Taotlusvooru hindamiskomisjoni ja hindamiskomisjoni sekretäri kinnitab juhatus. Juhatusel on õigus kaasata hindamise eksperte-välishindajaid.

5.4. Taotlusprotsessi kirjeldus

LEADER-taotluste taotlusprotsess koosneb esitatud taotluse tehnilisest kontrollist, hindamisest, pingerea kinnitamisest ja PRIA-le esitamisest. Taotlusprotsess kirjeldatakse täpsemalt JAP üldkogu poolt kinnitatud dokumendis - MTÜ Järva Arengu Partnerid taotluste menetlemise kord. Taotlus esitatakse PRIA kodulehel e-pria keskkonnas taotlusvooru lahtiolekuaja jooksul, kuid mitte hiljem kui vooru lõpptähtajaks (kuupäeva ja kellaaja täpsusega). Taotlusvooru lõpptähtajale järgneb JAP kontoris tehniline taotluste kontroll. JAP juhatus kinnitab tehnilise kontrolli tulemused ning suunab strateegiale vastavad projektid hindamisele. Hindamiskomisjon viib hindamise läbi e-pria keskkonnas, vajadusel kaasatakse eksperte ja viiakse läbi paikvaatlusi. Komisjon esitab juhatusele hinnatud projektide pingerea ettepaneku. JAP Juhatus kinnitab projektide pingerea võttes aluseks hindamiskomisjoni poolt esitatud pingerea. Heakskiidetud projekt peab olema saanud vähemalt 60 punkti (maksimum 100). Peale juhatuse otsuse tegemist kinnitab JAP projektitaotlused e-prias, misjärel need suunatakse PRIA-sse toetuse määramise otsustamisele. PRIA teavitab taotlejat tehtud otsustest. Projekt peab olema ellu viidud vastavalt ajakavale ja LEADER määruses toodud projektide teostamise ajale. JAP kontor korraldab projektide seiret vähemalt kord aastas.

ESF+ taotluse puhul esitab tegevusrühm taotluse RTK-le ning korraldab ESF+ miniprojektide taotlusvooru. **ESF+minitaotluste taotlusprotsess** koosneb esitatud taotluse tehnilisest kontrollist, hindamisest, pingerea kinnitamisest JAP juhatuses. Taotlusprotsess kirjeldatakse täpsemalt JAP üldkogu poolt kinnitatud dokumendis - MTÜ Järva Arengu Partnerid taotluste menetlemise kord. Taotlus esitatakse taotlusvooru lahtiolekuaja jooksul, kuid mitte hiljem kui vooru lõpptähtajaks (kuupäeva ja kellaaja täpsusega). Taotlusvooru lõpptähtajale järgneb JAP kontoris tehniline taotluste kontroll. JAP juhatus kinnitab tehnilise kontrolli tulemused ning suunab strateegiale vastavad projektid hindamisele. Hindamiskomisjon viib läbi hindamise, vajadusel kaasatakse eksperte. Komisjon esitab juhatusele

hinnatud projektide pingerea ettepaneku. JAP Juhatus kinnitab projektide pingerea võttes aluseks hindamiskomisjoni poolt esitatud pingerea. Heakskiidetud projekt peab olema saanud vähemalt 60 punkti (maksimum 100). Peale juhatuse otsuse teavitab JAP taotlejat tehtud otsustest. Projekt peab olema ellu viidud vastavalt ajakavale ja ESF+ määruses toodud projektide teostamise ajale. Taotleja esitab JAP kontorile toetuse väljamaksmiseks vajalikud tõendusmaterjalid peale projekti tegevuse lõppemist. JAP kontor korraldab projektide seiret vähemalt kord aastas.

5.5. Taotluste hindamiskriteeriumid

Üldised hindamispõhimõtted lähtuvad strateegia põhieesmärkidele täitmisest ja meetmetest lähtuvast mõjust, sisaldavad sotsiaalset mõõdet, mõju valdkonna puudujääkide leevendamisele ning uuenduslikkusest ja koostööst.

Hindamiskriteeriumid jagunevad kolme gruppi:

1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale.
2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid.
3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid.

Taotluse hindamisleht - Meede 1.1 ja 1.2		
KOKKU maksimumhinne		100
Hindamiskriteerium / Osakaal hindest		HINNE
1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale (max 20)		20
<i>Hindepunktide skaala: 1- väga nõrk; 2- nõrk; 3 - vähene; 4- hea; 5 - väga hea</i>		
1	Projekti panus piirkondlike elukeskkonna parendamisele või teenuste arendamisele	5
2	Projekti panus kodanikuaktiivsuse ja koostöö kasvu või arendamise näol	5
3	Projekt on innovaatiline	5
4	Taotleja senine panus piirkonnas kohaliku elu edendamisel. Taotlejal on olemas oskusteave ja kogemus projekti vahetus tegevusvaldkonnas	5
2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid (max 40)		40,00
<i>Hindepunktide skaala: 1- väga nõrk; 2- nõrk; 3 - vähene; 4- hea; 5 - väga hea</i>		
5	Projekti kavandatud tegevused lähtuvad vajaduse analüüsist	10
6	Projekti sihtgrupp ja kasusaajad on täpselt määratletud	10
7	Projekti tegevuskava ja tulemuste vahel on loogiline seos ning teostamine on realistlik	10
8	Kavandatud kulutused on põhjendatud	10
3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid (max 40)		40
<i>Hindepunktide skaala: 1- väga nõrk; 2- nõrk; 3 - vähene; 4- hea; 5 - väga hea</i>		
9	Projekti mõju taotleja sisemisele arengule	8
10	Projekti mõju piirkonna noortele ja piirkonna inimeste elukvaliteedile	8
11	Projekti mõju piirkonna eripära säilitamisele või uue traditsiooni loomisele, seotus loodus-, ajaloo- ja kultuuriväärtustega	8
12	Projekti mõju energiasäästule, keskkonnasäästule või ligipääsetavusele	8
13	Projekt on jätkusuutlik piisava aja kestel, pärast selle elluviimist (rahastuse lõppemist)	8
Maksimaalne hinne 100 p (lävend 60 punkti)		100

Taotluse hindamisleht – Meede 2.1 ja 2.2	
--	--

	Maksimum hinne	100
Hindamiskriteerium / Osakaal hindest		HINNE
1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale 20		20
<i>Punktide 1-3 hindamisel: 0 - puudub; 1 - väga nõrk; 2 - vähene; 3 - keskpärane; 4 - hea; 5 - väga hea</i>		
1	Projekti panus piirkonna konkurentsivõime tugevdamisele	5
2	Projekti panus piirkonnas kättesaadavate uuenduslike toodete või teenuste arendamisele	5
3	Taotleja senine panus piirkonnas ettevõtluse arendamisel, taotlejal on olemas oskusteave ja kogemus projekti vahetus tegevusvaldkonnas	5
<i>Punkti 4 hindamisel: Ei loo uusi töökohti 0p, olemasolevate säilitamine 2p, iga loodav uus töökoht annab 1 punkti, max 5p.</i>		
4	Projekti mõju tööhõivele (projekt on töökohti loov või säilitav)	5
2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid 40		40
<i>Punktide 5-8 hindamisel: 1-2 väga nõrk; 3-4 nõrk; 5-6 vähene; 7-8 hea; 9-10 väga hea</i>		
5	Projekti kavandatud tegevused lähtuvad vajaduse analüüsist, tasuvusuuringust või äriplaanist.	10
6	Projekti sihtgrupp, kasusaajad või turud on täpselt määratletud	10
7	Projekti tegevuskava ja tulemuste vahel on loogiline seos ning teostamine on realistlik	10
8	Kavandatud kulutused on põhjendatud, need on proportsionaalsed p.7 nimetatutega	10
3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid (max 40)		40
<i>Punktide 9-13 hindamisel: 1 väga nõrk; 2-3 nõrk; 4-5 vähene; 6-7 hea; 8 väga hea</i>		
9	Projekti mõju taotleja sisemisele arengule – tootlikkuse või müügitulu tõus	8
10	Projektist tõusev laiem tulu piirkonnale, nt tuntuse tõstmise või koostöö arendamise näol	8
11	Projekti mõju taotleja energiasäästule, keskkonnasäästule või ringmajandusele	8
12	Projekt kasutab ära piirkondlikku eripära või ressursi	8
13	Projekt on jätkusuutlik piisava aja kestel, pärast selle elluviimist (rahastuse lõppemist)	8
Maksimaalne hinne 100 p		100

Taotluse hindamisleht - SET Meede 3.1		
KOKKU maksimumhinne		100,00
Hindamiskriteerium / Osakaal hindest		HINNE
1. Üldised hindamiskriteeriumid, projekti vastavus JAP-i tegevuspiirkonna strateegiale (max 35)		35,00
<i>Hindepunktide skaala: 1- väga nõrk; 2- nõrk; 3 - vähene; 4- hea; 5 - väga hea</i>		
1	Projekti panus JAP strateegia täitmisele	5
2	Taotleja ja taotluse sisuline vastavus strateegias sätestatud nõuetele	5
3	Projekti panus kodanikuaktiivsuse ja koostöö kasvule.	5
4	Projektist tõusev laiem tulu piirkonnale, nt tuntuse tõstmise näol	5
5	Projekti mõju koostöö arendamisele	5

6	Taotlejal on olemas oskusteave ja kogemus projekti vahetus tegevusvaldkonnas	5
7	Taotleja senine panus piirkonnas kohaliku elu edendamisel	5
2. Projekti sisu hindamiskriteeriumid (max 35)		35
<i>Hindepunktide skaala: 1- väga nõrk; 2- nõrk; 3 - vähene; 4- hea; 5 - väga hea</i>		
8	Projekti kavandatavad tegevused lähtuvad vajaduse analüüsist	5
9	Projekti sihtgrupp ja kasusaajad on täpselt määratletud	5
10	Projekti tegevuskava ja tulemuste vahel on loogiline seos	5
11	Kavandatud kulutused on vajalikud ja põhjendatud	5
12	Projekti ajakava ja teostamine tundub realistlik	5
13	Projekti on jätkusuutlik piisava aja kestel, pärast selle elluviimist	5
14	Projekt on uuenduslik	5
3. Meetmespetsiifilised hindamiskriteeriumid (max 30)		30,00
<i>Hindepunktide skaala: 1- väga nõrk; 2- nõrk; 3 - vähene; 4- hea; 5 - väga hea</i>		
15	Projekti mõju taotleja sisemisele arengule ja projekti mõju kogukonna arengule	5
16	Projekti mõju täiskasvanud elanikkonna vaesuse vähendamisele ja sotsiaale kaasatuse suurendamisele	5
17	Projekti mõju piirkonna inimeste elukvaliteedile, inimväarika elu tagamisele	5
18	Projekti mõju hoolduskoormuse leevendamisele, pikaajalise hoolduse ja muude teenuste võrdse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele	5
19	Projekti mõju isikukesksele hooldusele	5
20	Projekti mõju sotsiaalkaitse juurdepääsu parendamisele	5
Maksimaalne hinne 100 p		100,00

5.6. Strateegia seire ja tulemuste hindamine

Strateegia seire ja täitmise hindamine toimub järgnevalt: JAP-i tegevuspiirkonna panus LEADER-meetme rakendamisse Eestis ning tegevuspiirkonna strateegia ja meetmete sihttasemetega saavutamise seire ja hindamine. Strateegia vahehindamine tehakse peale kolmandat strateegia lõpetamise aastat ning strateegia lõpphindamine tehakse peale perioodi lõppu.

Andmeid kogutakse esitatud projektitaotlusest, pärast projekti lõppu taotlejate täidetud maksetaotlustest; vahe- ja lõpphindamise ning seire tulemustest; statistika andmebaasidest ning vajaduse korral teostatud uuringutest.

Strateegia täitmise väljund- ja tulemusindikaatorid on märgitud meetmelehtedel (peatükk 5.1). Strateegia täitmise hindamiskriteeriumite koond on toodud Tabelis 19. Mõju hinnatakse JAP tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslike näitajate alusel ning strateegia arenguprioriteetide küsimustike alusel.

Iga-aastaselt koostatakse ja esitatakse tegevusrühma tegevuse kohta aruanne LEADER ja ESF+ valdkonna koha asjaomasele ministerrühmale. Kord aastas teostatakse pooleliolevate projektide seiret. Üks kord perioodi kohta teostatakse seiret lõpetatud projektide osas, mille käigus hinnatakse ka toetuse eesmärgipärast kasutamist ja toetuse mõju. Seire elluviimise eest vastutab JAP-kontor.

Tabel 18. JAP-i tegevuspiirkonna indikaatorite tabel, mille alusel hinnatakse 2023-2027 strateegia eesmärkide täitmist

Indikaatori tüüp	Indikaator	Väärtus 2027
Väljundnäitaja	Esitatud taotluste arv	330
	Rahastatud projektide arv	220
	Toetatud koostöö- ja ühisprojektide arv	43
	Ühisprojektidesse kaasatud partnerite arv	35
	Koolitustel, infopäevadel (jm elavdamisüritustel) osalenute arv	9000
Tulemusnäitaja	Edukate koolituste arv	32
	Loodud töökohtade arv	40

	Säilitatud töökohtade arv	60
	Uued tooted/ teenused	50
	Uued koostöövõrgustikud	4
	Toetatud ettevõtete müügitulu kasv	10%

5.7. JAP-i tegevuspiirkonna strateegia uuendamise kord

Strateegia rakendamise kohta teostatakse kord aastas enesehindamine ehk sisehindamine strateegia täitmise kohta kogutud andmete alusel. Kui sisehindamise käigus selgub, et on vajadus teha strateegilisi muutusi, algatatakse strateegia uuendusprotsess. Vähemalt üks kord perioodi jooksul teostatakse strateegia täitmise vahehindamine ja vajaduse korral uuendatakse strateegiat. Strateegia uuendamise algatab JAP-i juhatus, kes teeb ettepaneku JAP-i üldkogule. Kui üldkogu on strateegia muutmise algatanud, avalikustatakse vastav otsus ning kaasatakse muutmisprotsessi huvi- ja sihtgruppide esindajad. Uuendatud strateegia kinnitab JAP-i üldkogu.

5.8. Strateegia koostamisprotsessi kirjeldus

JAP-i tegevuspiirkonna strateegia uuendusprotsessi esimene arutelu toimus 2022. aasta veebruaris strateegia uuendamisprotsessi avaseminaril, kus osalesid JAP liikmed, piirkonna vabauhenduste, ettevõtete ja omavalitsuse esindajad, lisaks muud huvilised piirkonnast. Tehti ülevaade eelmise perioodi tegevustest ja leiti, et möödunud perioodi arengusuunad on toetanud piirkonna arengut ning võiks edasi minna kahe arenguprioriteediga: elukeskkonna areng ja piirkonna ettevõtluse konkurentsivõime areng. Oluliseks peeti ka piirkonna koostöö ja kohaturunduse prioriteedi arendamist ja kuna keskkonnasõbralike. Leiti, et eelmise perioodi kolmanda prioriteedi keskkonna säästlikke ja uuenduslike lahenduste investeringud on võimalik ellu viia elukeskkonna ja ettevõtlusmeetmest. Oluliseks peeti võimalusel multifondide rakendamist.

2022 aprillis ja mais analüüsis juhatuse strateegia töörühm eelmist perioodi ning mais, juunis ja juulis toimusid fookusgruppide arutelud: vabauhendused, ettevõtlus, sotsiaalvaldkond ja noored. Toimus ka esimene strateegiaseminar. Vahepeal toimusid arutelud projektide teostajate ja JAP-i liikmetega, mille käigus koondati ettepanekud. Augustis, septembris 2022 toimusid juhatuse strateegia töörühma kohtumised ja teine ning kolmas strateegiaseminar. JAP kontori töötajad osalesid Maaeluministeriumi ja Sotsiaalministeriumi poolt korraldatud strateegia ettevalmistamisega seotud infopäevadel ja seminaridel.

Oktoobris 2022 oli liikmetel, taotlejatel ja avalikkusel võimalus tutvuda strateegia koostamisprotsessiga ning esitati strateegia vahearuanne PRIAle. Sügisel 2022 viidi läbi ettevõtlusmeetme mõjuhindamine ning kevadel 2023 viidi läbi elukeskkonna meetme mõjuhindamine küsitluste vormis.

Detsembris-jaanuaris 2022 oli plaanis strateegia valdkondlikud seminarid, kuid need lükkusid edasi, sest veel polnud valmis LEADER ja ESF+ uue perioodi määrused, seetõttu otsustati detsembri üldkogul oodata, kuni seadusandlik raamistik selgub, et siis edasi minna strateegia koostamise protsessiga. 2023 aasta alguses toimusid juhatuse strateegia töörühma kohtumised ning märtsis 2023 viidi läbi valdkondlikud kohtumised ESF+ ja LEADER teemadel. 31.märtsil 2023 tutvustati avalikul strateegiaseminaril uue strateegia kavandit. Aprilli üldkoosolekul andsid liikmed tagasisidet koostatud strateegiale ning otsustati strateegia taas üle vaadata, kui vastavad määrused on Maaeluministeriumi ja Sotsiaalministeriumi poolt heakskiidetud. Mais viidi läbi JAP-i kui organisatsiooni sisehindamine ning täiendati strateegiat. 2023-2027 ühistrateegia kinnitati 29.mai 2023 JAP üldkogul.

Strateegia ettevalmistamise tegevused

Strateegia ettevalmistamise kohta jagati teavet kohalikus lehes, kodulehel ja sotsiaalmeedias.

14.04.2022 Artikkel Järva Teatajas

18.04.2022 JAP strateegia ettevalmistamise Avaseminar ja JAP Üldkogu

18.04.2022 JAP juhatus 6/2022

02.05.2022 JAP juhatus 7/2022

16.05.2022 JAP strateegia ettevalmistamise juhtrühma koosolek ja juhatus 8/2022

30.05.2022 Vabauhenduste fookusgrupi arutelu

01.06.2022 Vabauhenduste fookusgrupi arutelu

04.06.2022 Vabaühenduste fookusgrupi arutelu
 06.-07.06.2022 JAP Strateegiaseminar 1 ja JAP juhatus 9/2022
 10.06.2022 JAP Noortekogu strateegia ettevalmistamise kohtumine
 17.06.2022 JAP Strateegia ettevõtlusvaldkonna arutelu
 20.06.2022 JAP Strateegia ettevõtlusvaldkonna arutelu
 20.06.2022 JAP Noortekogu strateegia ettevalmistamise kohtumine
 21.06.2022 JAP Strateegia sotsiaalvaldkonna arutelu
 30.06.2022 JAP Noortekogu strateegia ettevalmistamise kohtumine
 07.-09.08.2022 JAP strateegia ettevalmistamise juhtrühma koosolek ja juhatus 10/2022
 23.-24.08.2022 JAP strateegiaseminar 2
 19.09.2022 JAP juhatus 11/2022
 28.09.2022 JAP strateegiaseminar 3
 10.10.2022 JAP strateegia ettevalmistamise juhtrühma koosolek juhatus 12/2022
 24.10.2022 JAP Üldkogu 3/2022
 05.12.2022 JAP Üldkogu 4/2022
 09.01.2023 JAP strateegia ettevalmistamise juhtrühma koosolek juhatus 1/2023
 20.02.2023 JAP strateegia ettevalmistamise juhtrühma koosolek juhatus 2/2023
 06.03.2023 JAP strateegia ettevalmistamise juhtrühma koosolek juhatus 3/2023
 13.03.2023 JAP strateegia ettevalmistamise Sotsiaalfondi (ESF+) valdkondlik kohtumine
 21.03.2023 JAP strateegia ettevalmistamise LEADER valdkondlik kohtumine
 31.03.2023 JAP strateegiaseminar 4
 10.04.2023 JAP üldkoosolek 1/2023
 15.05.2023 JAP strateegia ettevalmistamise juhtrühma koosolek juhatus 7/2023
 29.05.2023 JAP üldkoosolek 2/2023 2023-2027 ühisstrateegia kinnitamine
 Strateegia koostamise materjalid ja tegevused on kajastatud JAP-i kodulehel www.japnet.ee

5.9. Kogukonna kaasamine strateegia ellu rakendamisse

JAP-tegevuspiirkonna ellu rakendamisel on oluline kogukonna kaasamine ja huvigruppide niidamine. Seda tehakse läbi kontori, juhatuse liikmete ja tegevusrühma liikmesorganisatsioonide, kes jagavad JAP-i tegevuspiirkonna kohta informatsiooni. Lisaks JAP-i enda kanalite ja võrgustike toimub sihipärane teavitamine läbi liikme omavalitsuste ja SA Järvamaa infokanalite, et jõuda laiemale kogukonnale kaasatuseni.

Strateegia ellu rakendamise oluline osa on taotlejate konsulteerimine projektide ettevalmistaval etapil; seire ning projektide teostajate nõustamine projektide ellu rakendamisel; positiivse kogemuse kogumine ja edastamine; teabe jagamine – koolitused, kogemuste vahetused; koostöö ja võrgustike arendamine.

Teavitustegevus: kõige tähtsam infoallikas on koduleht, mille arendamist jätkatakse pidevalt, infot jagatakse ka sotsiaalmeedia kaudu (Facebook); korraldatakse artiklite avaldamist kohalikes omavalitsuste lehtedes ja maakonnalehtedes; koostatakse vajalikke info- ja teabematerjale sihtgrupi esindajatele; viiakse läbi infopäevi vastavalt vajadusele, kuid mitte vähem kui kord enne taotlusvooru.

Konsulteerimine: projektide konsultatsioonid (ideede genereerimine, projektitaotluste koostamine, e-pria kasutamine); JAP-i piirkonna kompetentsi vajaduse väljaselgitamine ning selle alusel taotlejate toetamine ja juhendamine.

Ühine otsustamine ja tegutsemine: huvigruppide ja teemarühmade kohtumised, vastastiku tegevuste ja tulemuste esitlemine ning tagasiside andmine, mille tulemusena muudetakse vajaduse korral strateegiat, koostöövõrgustike algatamine ja toetamine; erinevate partnerluste initsieerimine ning siseriikliku- ja rahvusvahelise koostöö arendamine, huvilistele ja võrgustikele partnerite leidmine.

Tegevusrühma ülesandeks on piirkonna elavdamisega seotud tegevused, mille jaoks on strateegiliselt määratud vähemalt 5% JAP-i ülalpidamiskulude eelarvest. Elavdamine sisaldab teavitamist, koolitust, suutlikkuse arendamist ja tegutsemist vahendajana, et viia kokku erinevad huvirühmad, kes kogukonnale moodustavad. Elavdamine on kogukonna nõrgemate liikmete ja piirkondade elavdamine, andes neile vajalikku tehnilist abi ja genereerides koos uusi ideid. Elavdamise alla kuulub piirkonna identiteedi ja

kuvandi edendamine ning erinevad võrgustiku tegevused ja kogemuste vahetamise seminarid ja õppekäigud.

5.10. *Strateegia elluviimisega seotud riskid*

Strateegia elluviimisega seotud riskid on organisatsiooni välised ja sisemised tegurid.

Organisatsiooni välised strateegia elluviimisega seotud riskid on:

Poliitilised - Geopoliitiline olukord, sõda

Keskkondlikud -Tormid, põuad; metsade ja põllumaade vähenemine

Majanduslikud - Inflatsioon; tarneahelate katkemine; toorainete ja varuosade kallinemine; majanduskliima halvenemine; taotlejate vähene huvi toetuste kasutamise vastu, kuna see on ressursimahukas

Sotsiaalsed - Elanikkonna vananemine, vähene iive, elanike väljavool; töajõu väljavool; KOV teenuste madal kvaliteet ja teenuste kättesaadavus, tervisekriisid, pandeemiad

Tehnoloogilised - Uued tehnoloogiad tõrjuvad inimtöajõu tööturult välja; töötajad ei oska uut tehnoloogiat täies mahus kasutada

Õiguslikud - Õigusloome on aeglane ja puudulik. õigusloome ja õiguslikud regulatsioonid muudatuste/kriiside lahendamiseks on aeglased, LEADER- ja ESF toetustega seotud nõuete muudatused (MEM, SoM, PRIA)

Organisatsiooni väliste riskide maandamiseks peavad JAP-i strateegia ja meetmed olema paindlikud ning vajadusel tuleb strateegiat kohandada vastavalt olukorraga, tuleb jälgida tulevikutrende, pöörata tähelepanu maaelu kuvandi positiivsele väljatoomisele ning toetada ja motiveerida aktiivseid piirkonna elanikke ning teha koostööd valdkondlike ministriumite, Eesti Leader Liidu ja PRIAga.

Organisatsiooni sisemised strateegia elluviimisega seotud riskid on:

Strateegiline planeerimine - Meetmetele planeeritud liiga väikesed toetuse maksimummäärad; puudulikud hindamiskriteeriumid

Organisatsiooni juhtimine - Personalipoliitika; finantsplaneerimine; asjaajamine ja dokumentatsioon

Kommunikatsioon - Puudulik ja ebaselge info taotlemise kohta; elanikkonna vähene teavitustegevus; vähene infovahetus ja koostöö kontori, juhatuse ja liikmete vahel.

Organisatsiooni sisemiste riskide maandamiseks tuleb iga-aastaselt jälgida meetmete ellurakendamist ning projektie elluviimist, samuti tuleb analüüsida hindamiskriteeriume ja teha süstemaatilist seiret ja analüüsida toetuste mõju. Organisatsiooni juhtimises tuleb tagada asjakohane eelarve kasutus, personali pädevus, ajakohane asjaajamine, kaalutletud juhtimisotsused. JAP-i tegevuste kohta tuleb anda nii organisatsiooni siseselt kui väliselt ja antav info peab olema selge. JAP-i juhatus ja kontor peavad tagama omavahelise koostöö ning koostöö liikmetega. Samuti tuleb panustada kõigi piirkonna huvigruppide, JAP-i liikmete ja teiste partnerite vahelisse koostöösse ja võrgustumisse.

5.11. *Finantsplaneerimine*

JAP-i rahastamine toimub laekunud liikmemaksude alusel ning LEADER-meetme ja ESF+ meetme toel. Tegevusrühm on avatud ka teiste fondide rakendamisele, et ühisstrateegia abil piirkonna arengule tuge pakkuda.

Suurimad liikmemaksu maksjad on omavalitsused: Järva vald ja Paide linn. Omavalitsuste liikmemaksu arvestuse aluseks on elanike arv rahvastikuregistri alusel, liikmemaks 1 euro elaniku kohta. Paide linna liikmemaksu arvestuse aluseks on maapiirkonna elanikud.

MTÜ, SA ja ettevõtete liikmemaksu suurus on püsinud muutumatuna aastast 2012 ja on 25 eurot aastas. Lisaks on sisseastumisel sisseastumistasu uutele liikmetele, mis tagastatakse väljaastumisel, kui jooksva aasta liikmemaks on tasutud. Liikmemaksu suuruse kinnitab jooksvalt üldkoosolek iga-aastaselt.

JAP-i finantsplaan 2023-2027

JAP-i finantsplaan arvestuse eesmärk on teadlik finantsvahendite planeerimine, mis on aluseks järgmise 2023-2027 aasta rahastamise kavandamisel. Finantsplaanis on kirjeldatud liikmemaksude sissetulekud, tegevusrühma LEADER ülalpidamiskulude toetuse laekumine, ESF+ miniprojektide laekumised.

Eraldi on välja toodud planeeritud väljaminekud tegevusrühma jooksvate ja elavdamise kuludeks, tegevusrühma LEADER-projektide elluviimise kulutused, ESF+ miniprojektide kulude väljamaksete kava ning muud kulutused.

Tabel 19: JAP-i finantsplaan 2023-2027

Raha jääk 01.07.2023	2023	2024	2025	2026	2027
145000	87 846	12 440	20 940	43 846	61 000
Sissetulekud kokku	31 5000	136 000,	224 906	154 906	70 500
Liikmemaksud KOV		10800	10800	10800	10800
Liikmemaksud MTÜ, SA; ettevõtted		2200	2200	2200	2200
LEADER tegevusrühma ülapiidamistoetus 2024, 2025 25% ettemaks, edasi vastavalt taotlejate projektide elluviimise väljamaksetele	*12 000	100 000	100 000	30 000	30 000
LEADER projektide maksetaotluste laekumised	**18 500	18 000	22 500	22 500	22 500
ESF+ miniprojektide maksetaotluse laekumised			84 406	84 406	
Ürituste osalustasud	1 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Laenuvajadus		x***	x***		
Väljaminekud kokku	88 654	211 406	216 406	132 000	49 000
Tegevusrühma jooksvad kulud	59 304	90 000	90 000	90 000	23 346
Tegevusrühma elavdamise kulud kulud	11 350	12 000	12 000	12 000	
LEADER koostööprojektide projektide kulud	15 000	20 000	25 000	25 000	25 000
ESF+ miniprojektide elluviimine		84 406	84 406		
Muud kulud	3 000	5 000	5 000	5 000	5 000

* I poolaasta tegevusrühma maksetaotluse laekumine

** I poolaasta projektitoetuste maksetaotluste laekumine

*** võimalik laenuvajadus

Finantsplaanist lähtub, et JAP-il on olemas piisav finantsvõimekus 2023-2027 perioodi ellurakendamiseks. Sissetulekute suurendamiseks on võimalik kaaluda liikmemaksu tõusu organisatsioonidele ja omavalitsustele või suurendada omatulu teenimist. ESF+ projektide elluviimise edukaks elluviimiseks on võimalus kasutada rahavoogude tagamiseks juhataste liikmete käendusel [Maaelu Edendamise Sihtasutuselt](#) laenu, kuid selle vajaduse tõenäosus on madal, sest kõiki 2024/25 aastal rahastuse saavaid ESF+ miniprojekte ei viida täiel määral 2024/25 aastal ellu ning nende elluviimise rahastused võivad lükkuda aasta võrra edasi.

Strateegia kokkuvõte

JAP-i 2023-2027 ühisstrateegia on valminud koostöös tegevusrühma huvirühmadega, kaastatud on olnud liikmed ja projektide taotlejad ning projekti teostajad. Eelmise perioodi ja üle-eelmise perioodi strateegiate elluviimine on edendanud jõudsalt piirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonda. Ellu on viidud hulgaliselt piirkonna eripära toetavaid, innovaatilisi ja maapiirkonna arengu jaoks olulisi investeeringuid. Ühisstrateegia elluviimiseks on välja töötatud piirkonna vajadustest lähtuvad meetmed, mis panustavad ÜPP-strateegia erieesmärki nr 8 edendada sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut maapiirkondades ning Euroopa Sotsiaalfond+ erieesmärki (k): inimväärlikuse tagamine ning sotsiaalse kaasatuse suurendamine läbi sotsiaalse innovatsiooni ning on seotud piirkondlike ja muude valdkondlike arengudokumentidega.

Eelmiste perioodide kogemused ja kitsaskohtade analüüs on aidanud luua veelgi täpsemalt piirkonna konkurentsivõimet ja tuntust kasvatava strateegia, et viia ellu kokkulepitud visioon. JAP-il kui organisatsioonil on olemas heal tasemel teadmiste pagas, meeskond ja finantsuutlikkus, et strateegia elluviimine oleks tagatud.

JAP-i tegevuses lähtutakse LEADER seitsmest elemendist ning selle toel viiakse ellu kokkulepitud visioon - JAP on võrdsete võimalustega piirkond Järvamaal, kus on tasakaalustatult kujundatud elu- ja ettevõtluskeskkond, mis toetab kogukondade elujõulisust ning ettevõtete konkurentsivõimet.

Koostöös on jõud – JAP äratab, liidab ja liigutab!

6. LISAD

Lisa 1: MTÜ Järva Arengu Partnerid liikmed seisuga 29.05.2023

Tabel 20: JAP-i liikmete nimekiri seisuga 29.05.2023

JRK	JAP liige	EMTAK
1	Järva Vallavalitsus	84114
2	Paide Linnavalitsus	84114
3	Arvmer OÜ	01111
4	Bergwald OÜ	02401
5	Estland Travel OÜ	79121
6	FIE Aive Kukk	47191
7	FIE Erki Martinson	01501
8	FIE Silva Anspal	70221
9	Forkala OÜ	10201
10	Gromell OÜ	41201
11	Hindreku Turismitalu OÜ	55103
12	Hunting Grupp OÜ	55103
13	Impeerium OÜ	01611
14	Isevärki OÜ	90031
15	JALAKAS H.K. OÜ	02202
16	JT Consult OÜ	69202
17	Jüri Kongase Tungla Talu	01241
18	Jüripoja Tall OÜ	75001
19	Kassiaru OÜ	55203
20	Kenexo OÜ	10851
21	Kilplane OÜ	93211
22	Konemies OÜ	43129
23	Koorejaam OÜ	56211
24	Koroater OÜ	49411
25	Krissvalg OÜ	14131
26	Maaelu Edendamise Hoiu-laenuühistu	64299
27	Mõtletja Tigu OÜ	90031
28	Mäo Invest OÜ	68101
29	Neli Elementi OÜ	05021
30	Niine TKV OÜ	47789
31	Niinsalu OÜ	49390
32	PolarEye OÜ	62021
33	Positiivne Tulem OÜ	69202
34	RAMJEE OÜ	14130
35	Sargvere KV OÜ	01111
36	Sirloin OÜ	10131
37	Soosaun OÜ	93299
38	Stik AS	45321
39	Stik Autolammutus OÜ	38311
40	Stik-Elekter AS	42221
41	Tammsaare Matkakeskus OÜ	55203
42	Toidutuba OÜ	56291

43	Tribella OÜ	46181
44	Valbau OÜ	43991
45	A.H Tammsaare Muuseum SA	91021
46	Albu valla Külade Selts MTÜ	94992
47	Allikaveed MTÜ	94922
48	Ambla Spordiklubi MTÜ	93199
49	EELK Järva- Peetri kogudus MTÜ	94911
50	Energia- ja tervisekeskus MTÜ	93299
51	EQUILIBRE MTÜ	85529
52	Eloodus MTÜ	94995
53	EUREKA MTÜ	85599
54	Järva-Jaani Tuletõrje Selts MTÜ	91021
55	Järvamaa Ratsaspordi klubi MTÜ	93121
56	Järva-Madise Külaselts MTÜ	94992
57	Kaaruka Külaselts MTÜ	94992
58	Karessen MTÜ	94992
59	Karinu Külaselts "Karamé" MTÜ	94992
60	KOERA RÕÕM MTÜ	94995
61	Koeru Haridus- ja Kultuuriselts MTÜ	85529
62	Koeru Kalandus- ja Matkaklubi MTÜ	93192
63	Koeru Spordiklubi MTÜ	93121
64	Lennuklubi Keelutsoon	93199
65	Müüsleri Saare Selts MTÜ	94992
66	Nautleja Kalamatkad MTÜ	94995
67	Norra Allikad MTÜ	94995
68	Peetri Küla selts MTÜ	94992
69	Prandi küla ja allikad MTÜ	94995
70	Päinurme Külaselts MTÜ	94995
71	Roosna-Alliku Mõis MTÜ	56291
72	Salutaguse Nelja Küla Selts MTÜ	94992
73	Sargvere Maakultuuri edendamise Selts MTÜ	93291
74	Seitsme Küla Pluss MTÜ	93299
75	Seliküla Jalgsema Külaselts MTÜ	94992
76	SUUSK ja RADA MTÜ	93121
77	Sõrandu Külaselts MTÜ	94992
78	Sääsküla Huviklubi MTÜ	90031
79	Tarbja Kultuuriselts MTÜ	93299
80	Tarest Saunani MTÜ	94992
81	Tenno Matkad MTÜ	93121
82	Türi-Tamsalu Matkatee MTÜ	94995
83	Uddewa MTÜ	94992
84	Valasti Külaselts MTÜ	94992
85	Valgma Külaselts MTÜ	94992
86	Valgma Spordiselts MTÜ	93191
87	Viisu Külaselts MTÜ	94992
88	Viisu Noored MTÜ	94995
89	Viru Küla Selts MTÜ	94992

Lisa 2: JAP piirkonna sotsiaalmajanduslikud näitajad

Tabel 21: JAP piirkonna sotsiaalmajanduslikud näitajad 2022 aasta seisuga

Näitaja	Järva vald	Paide linn	Kokku
Sisseränne	269	325	594
Väljaränne	317	334	651
Rändesaldo	-48	-9	-57
Ülalpeetavate määr	63	65,1	
Demograafiline tööturusurveindeks	0,73	0,75	
Registreeritud töötud	319	191	510
Töötuse määr	4,2	5,5	
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu	1312	1351	
- mehed	1470	1509	
- naised	1128	1198	
Brutotulu saajad keskmiselt kuus	3319	2013	5332
Üldhariduskoolid päevaõppes	8	5	13
Üldhariduskoolide päevaõppe õpilased 2021/2022	1004	1249	2253
Üldkasutatavad rahvaraamatukogud	15	5	20
Keskmiselt lugejaid raamatukogudes	2930	3133	6063
Aastaruande esitanud äriühingud sh	732	460	1192
-Primaarsektor	255	81	336
-Sekundaarsektor	174	95	269
-Tertsiaarsektor	303	284	587

Lisa 3: JAP-i riigiseste koostööprojektide kaardistus

Lühendid tabelis: Lõuna- Järvamaa koostöökogu (L-J), MTÜ Arenduskoda (AK), Jõgevamaa Koostöökoda (Jõgeva), MTÜ Raplamaa Partnerluskogu (Rapla), Pandivere Arendus- ja inkubatsioonikeskus (PAIK), Lääne-Harju Koostöökogu (LHKK), Nelja Valla Kogu (NVK)

Tabel 22: JAP-i riigiseste koostööprojektide kaardistus

	Teema, projektiidee	J A P	L - J	A K	P A I K	P a r t n e r i d	J õ g e v a	R a p l a	L H K K	N V K
1	Ühised konverentsid, seminarid, valdkondlikud kogemuste vahetused. Eesmärk on koostööst tuleneva sünergia rakendamine uute ideede genereerimiseks ja elluviimiseks. Rahvusvaheliste konverentside ja talveseminaride traditsiooni jätkamine, uuenduslikud ja temaatilised seminarid ja huvigruppide ideereisid (aiandus, jahindus, kalandus, käsitöö jms)	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2	Avatud talud ja ettevõtted. Eesmärk on tutvustada piirkonnas tegutsevaid talusid, ettevõtteid ja nende toodangut. Loomemajanduse valdkonnas käsitöökojad kui turismiobjektid ning vastavate võrgustike arendamine. Teiste ettevõtete edulood ja tutvustamine, koostöös Kesk-Eesti Inkubatsioonikeskusega.	x	x	x	x	x	x	x	x	x
3	Järvamaa turundamine koostöös SA-ga Järvamaa. Eesmärk on tutvustada Järvamaal toodetut ning pakkuda ettevõtjatele otsekontaktide loomise võimalust. Messid, teavitustegevus, piirkonda tutvustavad materjalid, õppekäigud, seminarid, reklaamikampaaniad, giidide arendamine, toidupiirkonna tegevused.	x	x							
4	Järva-Rapla piirkonna eripära – Kesk-Eesti teemaarendus. Eesmärk on Kesk-Eesti kui piirkonna ühine turundus. Arendada edasi giidide, mõisate, hobikokkade ja käsitöö võrgustikke ning vajadusel toetada uute võrgustike arendusi.	x	x					x		
5	Arukad külad, elujõulised kogukonnad, teadlik elanikkond. Seminarid, koolitused, õppekäigud, koostöö, teenusdisain, omatulu teenimise võimekus.	x	x	x	x	x	x	x	x	x
6	Eesti sisesed turismikogemuste vahetamise seminarid, koolitused, ideereisid, arenguprogrammid, koostöö tugevdamine maakonna siseselt ja siseriiklikult, turismivõrgustike arendamine.	x	x	x	x	x	x	x	x	x
7	Piirkonna toidutootjate/pakkujate võrgustiku arendused (lühike tarneahel), koolitoid, hobikokkad. Eesmärk on arendada kohalike toidutootjate koostööd ning ühiselt reklaamida piirkonnas toodetut ja leida turustusvõimalusi (piirkonnas, kaugemal ja välismaal).	x	x	x				x		
8	Noorte ettevõtlikkuse arendamine. Eesmärk on arendada noori, noortega tegelevaid inimesi. Korraldatakse ühisüritusi ja -tegevusi, teemalaagrid, konverentsid, seminarid, noortekojad, malevate vabaajategevused, vihmavarjuprojektid.	x	x			x				